

ȚARA DE SVS

Revistă de conservare și promovare a culturii tradiționale • Nr. 1-2 - 2014 (Anul IX)

www.centrulcreatieibt.ro

<https://biblioteca-digitala.ro>

Consiliul Județean Botoșani
Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani

CUPRINS

Elena Pricopie - Acțiuni culturale din calendarul de activități al instituției	1
Margareta Mihalache – Salonul de artă naivă „Gheorghe Sturza“	3
Steliana Băltuță - Emilia Pavel: <i>Memoriile unui muzeograf</i>	8
Steliana Băltuță - Feodosia Rotaru: <i>Meșteșuguri populare tradiționale din județul Bacău</i>	11
Steliana Băltuță - Maria Panciu-Bucătaru: <i>Mărturii scrise</i>	13
Ioan Dumitru - Casa Memoarială Preafericitul patriarh Teoctist, Tocileni, Botoșani	15
Dumitru Lavric - Iarna magică (3)	17
Liviu Șoptelea - Pași prin Galerii	19
Cărțile scriitorilor botoșăneni	21
Mihai Palaghia - Folclor din comuna Coșula	24
Gellu Dorian - Horațiu Ioan Lașcu - 50	27
Florentina Toniță - Camelia Răileanu - pătimirea prin poezie	28
Vlăduț Ioan Crețu - Abstract	29
Victor Teișanu - Maria Baci, de la rigoarea construcției clasice la lirismul confesiunii.	30
Regulamentul Concursului Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Porni Luceafărul...”	33
Regulamentul Concursului Național „Mihail Sorbul”	33
Mihai Fediuc - Dansul ca subiect	34
Elena Pricopie - Parada portului popular și Rapsodiile de primăvară	36
Folclor coregrafic din Vorona, județul Botoșani	37

Revistă editată de
CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA
ȘI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE Botoșani
cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani

Redacția:
Manager: Aurel Melniciuc
Secretar General de redacție: Gellu Dorian
Redactori: dr. Angela Paveliuc Olariu, prof. Constantin Lupu,
etnolog Steliana Băltuță, prof. Margareta Mihalache,
coregraf Mihai Fediuc și Elena Pricopie
Secretariat, culegere: Mihaela Buche
Adresa: Pietonalul Unirii nr. 10, Botoșani
Tel./Fax: 0231-536322
E-mail: centrul_creatiei_botosani@yahoo.com

ISSN: 2285-0937

Coperta I - Port tradițional din județul Botoșani.
Coperta III: Pictură naivă de Ana Grunzu - Iași.

Acțiuni culturale din calendarul de activități al instituției

Ca în fiecare an, neobosit Botoșaniul a găzduit, în aceeași atmosferă generoasă ca întotdeauna, artiști din toată țara, momente de neuitat petrecute alături de cei ce îndrăgesc arta și respiră prin artă, dăruind-o, pentru a trăi și noi prin ea.

Indiferent de schimbările care au loc permanent, în toate laturile vieții, în societate, omul, centrul atenției, centrul creației, ar trebui să suporte schimbarea numai într-un singur sens, acela spiritual, cred cel mai adânc cu putință, pentru că spiritualitatea este cea în care civilizația și evoluția pot să supraviețuiască, să convingă. Dacă materia este supusă categoric transformărilor necesare existenței, cu atât mai mult, ceea ce este spiritual cere modelare până la desăvârșire, prin artă, prin cultură, aspect ce se identifică de altfel cu misiunea acestei instituții: educație printr-o paletă largă, complexă și diversificată de manifestări culturale, arătând atât specificul tradițiilor fiecărei regiuni dar și unitatea de ansamblu, farmecul supraviețuirii unei civilizații fiind acela că deși suntem un tot cultural, totuși, existăm numai prin diversitate, și tocmai de aceea trebuie să ne acceptăm și să ne respectăm între noi.

Pentru că vom vorbi mult despre tradiție în acest număr al publicației, puteți observa că tradiție a devenit și această succintă trecere în revistă a manifestărilor culturale și evenimentelor culturale organizate de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani.

Fără discuție că începutul anului cultural nu poate avea alt nume decât Eminescu! Prin urmare, și în acest an, Ziua Culturii Naționale a fost sărbătorită la Botoșani prin ampla manifestare culturală cunoscută sub genericul **Zilele Eminescu – Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu”**. Programul manifestărilor a cuprins: ședința extraordinară a Consiliului Local Botoșani pentru acordarea titlului de Cetățean de Onoare laureatului, depuneri de jerbe de flori la statuia lui Mihai Eminescu, Te Deum – Biserica Uspenia, slujba religioasă la Biserica Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril Ipotesti, lansări de carte, expoziție de artă plastică „**La început, pe când...**”. Pe 15 ianuarie 2014, pe scena Teatrului „Mihai Eminescu” a avut loc Gala de decernare a Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu” pe anul 2013, Opera Omnia, premiu acordat de Primăria Municipiului Botoșani. Juriul de excepție, format din Nicolae Manolescu, președinte, Mircea Martin, Cornel Ungureanu, Ion Pop, Al. Cistelean, Mircea A. Diaconu și Ioan Holban, a decis laureatul celei de a XXIII-a ediții a acestui premiu: Ion Mureșan, poet clujean, devenit în această împrejurare și Cetățean

de Onoare al Municipiului Botoșani. A fost decernat de asemenea, Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu” – Opus Primum

pe anul 2013, poetului Ștefan Baghiu.

Spectacolul de gală a fost susținut de Filarmonica de Stat Botoșani, cântăreața Maria Răducanu și pianistul german Niko Meinhold. Scriitorul și poetul Gellu Dorian a supervizat cu profesionalism desăvârșit această manifestare culturală de amploare, ce a transformat Botoșaniul în capitala culturală a românilor.

24 Ianuarie – Unirea Principatelor Române, zi de importanță națională și simțire patriotică pentru toți românii. S-au împlinit 155 de ani de la Unirea Moldovei cu Țara Românească și în considerarea faptului că această zi, are în conștiința colectivă, o semnificație profundă în devenirea noastră statală și națională, sărbătorirea acestei date istorice a fost prilej pentru a promova cultura tradițională și readuce în memoria tuturor importanța actului istoric din 24 ianuarie 1859.

Evenimentul ce a marcat importanța și semnificația acestei date istorice a fost transformat într-o sărbătoare de suflet și o lecție de istorie a neamului, pentru generațiile mai târziu născute, predată într-o atmosferă de sărbătoare. Manifestarea a cuprins un program de muzică patriotică și retragere cu torțe a unităților militare.

Șezătorile iernii, o manifestare culturală de tradiție, ce se desfășoară în diferite localități din județ, prin care dorim a scoate la lumină rapsozi populari, talente scriitoricești, cântece și jocuri populare, meșteșuguri tradiționale locale. Toate acestea fiind puse în lumină și prin dialoguri privind însemnătatea valorificării și promovării culturii, dialoguri pe teme de educație permanentă.

Anul acesta, șezătorile iernii s-au derulat în localitățile Albești, Bucecea, Mihălășeni, Coțușca, pe tot parcursul lunii februarie, în parteneriat cu autoritățile administrației publice locale din zonele respective. Au dat curs invitației la șezătorile literare organizate de poetul Gellu Dorian, poeții botoșaneni membri ai Uniunii Scriitorilor, Dumitru Țiganiuc, Lucian Alecsa, Nicolae Corlat, Dumitru Necșanu, Petruț Pârvescu, Vlad Scutelnicu, Ciprian Manolache, Vasile Iftime, Gabriel Alexe, Marius Irimia,

Cristina Prisăcariu-Șoptea, Victor Teișanu, Stelorian Moroșanu, Nina Viciriuc, scriitorul Mircea Oprea.

Coregraful Centrului, Mihai Fediuc a adus muzica și dansul cu ansamblul artistic „Balada”, iar expozițiile de artă și meșteșuguri populare au fost coordonate de referent etnograf Margareta Mihalache. Dialogurile pe teme de educație au fost moderate de subsemnata, și echipa a fost întregită prin prezența celorlalți membri activi la aceste manifestări – Mihaela Buche, Dumitru Sămean, Mihai Airinei. Sigur, toate au fost manageriate cu profesionalism și cu suflet de șeful Centrului, prezent la șezători, Aurel Melniciuc.

Târgul mărțișorului, ediția a IV-a, 26 februarie – 1 martie, Pietonalul Unirii. A fost expoziție cu vânzare a meșterilor populari din Botoșani, Suceava, Iași, Neamț, Mureș, Harghita.

Festivalul-concurs național de muzică ușoară românească „Mărțișor Dorohoian”, ediția XXXI, 1-2 martie, desfășurat în Sala Teatrului Dorohoi în colaborare cu Primăria Municipiului Dorohoi, Consiliul Local Dorohoi, Clubul Copiilor Dorohoi și Casa Municipală de Cultură Dorohoi. Festivalul are scopul de a promova muzica ușoară românească autentică, afirmarea și lansarea tinerelor voci, descoperirea talentelor interpretative și promovarea lor în elita muzicii ușoare românești și internaționale, scop atins de-a lungul timpului.

Festivalul ouălor încondeiate, 5-6 aprilie, ediția I, în parteneriat cu parohia „Nașterea Maicii Domnului” Rogojești.

Întâlnirea anuală a directorilor instituțiilor de cultură din Regiunea Nord-Est (Botoșani, Suceava, Iași) și a șefilor secțiilor de cultură din Republica Moldova, raioanele Briceni, Ocnița, Edineț, Dondușeni, Râșcani, Drochia, Soroca, Glodeni, Fălești, Sângerei, Florești, Șoldănești, Ungheni, Bălți, și Cernăuți – Ucraina. Acțiunea s-a aflat la prima ediție, scopul fiind încheierea unor parteneriate de colaborare între instituțiile reprezentate, schimburi de experiență, corelarea calendarelor de activități culturale. Au fost invitați și reprezentanți ai Birourilor Regionale pentru Cooperarea Transfrontalieră Suceava și Iași care au deschis dialoguri privind oportunitățile ce vor fi create prin viitoarele programe operaționale comune RO-MD și RO-UA.

GHIDUL CULTURAL BOTOȘĂNEAN ianuarie-iulie 2014, a fost lansat cu acest prilej, publicație a Centrului, editată în regim semestrial. Publicația cuprinde o trecere în revistă a activităților culturale ale instituțiilor de cultură din județul Botoșani și se dorește a fi un instrument de informare și promovare ușor de parcurs, urmând a fi distribuită așezămintelor culturale din județ, în diferite hoteluri și restaurante pentru a putea fi parcursă de turiști, clienți ai acestor entități, precum și în punctele volante de consultare ale instituțiilor și autorităților administrative.

De asemenea, în paginile publicației se regăsesc imaginile și datele de contact ale instituțiilor de cultură județene.

Următorul număr va apărea în luna iulie 2014 și va cuprinde calendarul activităților culturale pentru perioada august – decembrie 2014.

V-o oferim cu drag, tuturor botoșănenilor și nu numai, și vă mulțumim pentru participarea la acțiunile culturale ce aduc zile frumoase în viețile noastre, prin muzica de toate genurile, dans, meșteșuguri, poezie, teatru, vizite la muzee, concerte.

Târgul meșterilor populari, ediția a VIII-a, 26-27 aprilie, desfășurat pe Pietonalul Unirii. Expozițiile cu vânzare

ale meșterilor au fost organizate cu prilejul Zilelor Orașului, au participat ca de obicei meșteri populari din diferite zone ale țării.

Festivalul Național de Muzică Folk „Nord-Est Folk”, ediția a IV-a, Dorohoi – 26-27 aprilie, organizatori fiind Primăria Municipiului Dorohoi, Consiliul Local Dorohoi, Casa Municipală de Cultură Dorohoi, Clubul Copiilor Dorohoi în parteneriat cu CJCPCT Botoșani, cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani.

Tâg-ul Agro-Zoo, 3-4 mai, acțiune organizată prin conjugarea eforturilor Consiliului Județean Botoșani, Camerei Agricole Județene, Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani. Acțiunea a inclus: parada portului popular din zona Botoșanilor și alte zone etnofolclorice din țară, expoziția de animale, utilaje agricole, un târg al meșterilor populari, spectacole folclorice ale formațiilor participante la paradă, spectacole extraordinare de muzică populară încheiate cu prestația excepțională a marelui artist Goran Bregovic.

Parada portului popular, 3 mai 2014, amplă manifestare cultural-artistică aflată la prima ediție, organizată de CJCPCT Botoșani cu sprijinul și sub patronajul Consiliului Județean, a reunit 23 de formații artistice din județ și patru formații din zonele Brașov, Olt, Bistrița-Năsăud și Maramureș care au defilat pe traseul: Piața Revoluției-Strada Marchian-B-dul Mihai Eminescu-Strada Sucevei-Strada Pacea-Poligon ACR Botoșani. Parada a fost urmată de un spectacol folcloric maraton al tuturor formațiilor artistice participante.

Rapsodii de primăvara, 4 mai 2014, eveniment cultural ce a continuat parada portului popular din 3 mai, a oferit botoșănenilor un program de spectacole extraordinare de muzică populară susținute de: Orchestra de muzică populară „MUGURELUL” a Clubului Copiilor Dorohoi, Ansamblul de dansuri populare „MĂRGINEANCA” al Casei de Cultură a Sindicatelor „Nicolae Iorga” Botoșani, Orchestra Populară „RAPSOZII BOTOȘANILOR”, Orchestra Națională „LĂUTARII” din Chișinău. Evenimentul a fost încheiat cu spectacolul extraordinar susținut de artistul GORAN BREGOVIC.

Departe sau mai aproape de ținutul Botoșaniului, arta își întinde brațele cu drag îmbrățișându-și iubitorii, ori de câte ori o cheamă. Ea va fi mereu prezentă oricum și oriunde, dar mai ales acolo unde există oameni care trăiesc și respiră prin artă, sub toate formele ei, oameni adevărați, puternici, care se preocupă zi de zi de păstrarea valorilor și tradițiilor populare, de educația prin literatură și poezie, educația prin muzică și dans, prin transmiterea meșteșugurilor tradiționale, într-un ținut binecuvântat cu cel mai valoros poet român, cel mai valoros muzician român, cel mai valoros istoric român – arta ne înconjoară atât material cât și spiritual, doar sensibilitatea noastră să poată vibra la timp și în timp cu ea.

Specialiștii CJCPCT Botoșani se preocupă permanent de valorificarea zestrei culturale a ținutului Botoșanilor, managerul Centrului dovedind un real interes pentru perfecționarea activității instituției.

Site-ul Centrului, www.centrulcreatieibtr.ro, vă oferă în permanență informații complete despre manifestările, evenimentele culturale viitoare, regulamente ale festivalurilor, concursurilor, dar și despre cele desfășurate, prin postări de materiale foto, video, publicații ale Centrului, presă.

Un gând bun, tuturor iubitorilor și trăitorilor de frumos!

Margareta MIHALACHE

Salonul de Artă Naivă „Gheorghe Sturza” - Ediția I, 29 noiembrie - 15 decembrie 2013

Structurarea sau impunerea unui fapt cultural implică și acea cale de străbătut nu tocmai facilă, iar dacă scindarea demersului inițial se petrece datorită conjuncturilor nefaste și, de cele mai multe ori, apărute mai de nicăieri sau din neajunsurile personalității umane, cu siguranță în conștiința privitorilor vor rămâne doar acele tentative de autentică trăire spirituală intrinsece faptului pomenit mai sus. Așadar, din șirul multor

receptori nu s-a ridicat la înălțimea criteriilor acestora, ba mai mult, s-a mai adăugat și nedumerirea lor, de altminteri, clară în ceea ce privește propriul lor interes sau al altora pentru acest gen artistic chiar dacă vorbim de genul preferat cândva de elitele de altădată ale României. Cu alte cuvinte, „schismele” naturii noastre umane, lipsa unor trăsături ce țin de construcția și de dezvoltarea fiecăruia dintre noi și, într-un final, de

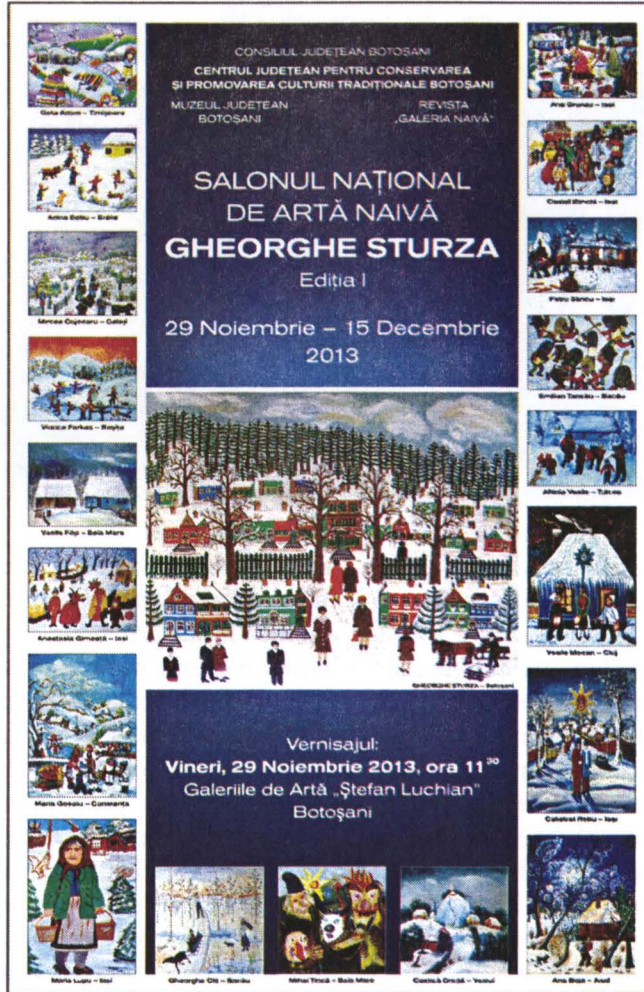
motivațiile noastre interioare în urma deliberării cu noi înșine, sunt prezente diferit de la om la om. Apoi, numai într-o lume utopică sau posibilă s-ar asigura securitatea oricărei forme de exprimare artistică sau spirituală fără a exista o condiționare a acestora de conjuncturi, oameni și întâmplări. În acest sens, reconstrucția SALONULUI a fost un rod al colaborării dintre Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani cu Revista „Galeria naivă” și, pentru că s-a dorit individualizarea și unicizarea acestuia în rândul celorlalte manifestări din țară, de comun acord cu redactorul șef al revistei, s-a convenit la intitularea acestuia „Gheorghe Sturza”. Incercări de colaborare cu Revista au existat și în trecut, amintim că printre primele numere ale publicației a fost prezentată într-un succint

Expoziția din anul 2009

a interacționat cu un simpozion cu tematică etnografică și, din acest motiv, lucrările expuse de pictorii naivi, prin abordările proprii, exemplificau aspecte ale culturii noastre populare. Încercările din anii trecuți, care au aparținut Compartimentului etnografie al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, s-au dorit a fi un preambul la o posibilă reunire a tuturor iubitorilor de artă naivă din întreaga țară, mai ales că expozanții au fost din județele Iași, Galați, Brăila, Bacău, Vaslui și Botoșani. Inițiativa de a materializa în anul următor expozițiile într-un Salon nu s-a mai finalizat întrucât impactul asupra unor

material activitatea artistului, ceea ce indirect a pecetluit cumva Salonul cu numele Domniei Sale.

Contextul recreat și însăși amploarea manifestării a necesitat locul de desfășurare la Galeriile de Artă „Ștefan Luchian” din Botoșani care, indirect, au determinat o extindere a colaborării cu muzeul și, implicit, o readucere în atenția iubitorilor de artă naivă a lucrărilor lui Gheorghe Sturza prin realizarea simultană și a unei expoziții retrospective. Bineînțeles că alegerea lui Gheorghe Sturza nu a fost una întâmplătoare, ci, mai degrabă, una bine gândită și în urma parcurgerii referințelor critice legate de acesta despre care Vasile

Savonea afirma că a fost receptat pe plan european ca un promotor al artei naive și chiar ca un catalizator al coagulării acestui curent în România. Descoperirea eului creator ascuns în orice entitate surprinde în cazul artiștilor naivi, deoarece aceasta are loc în multe cazuri foarte târziu și parcă independent de voința artistului. Astfel, sa întâmplat și cu Gheorghe Sturza care la o vârstă înaintată și-a cunoscut forța destinului implacabil. Artistul se știe că a avut meseria de mecanic de locomotivă și că în anul 1969 a fost nevoit să participe la Expoziția Republicană al cărei scop era să sprijine inițiativele de sistematizare rurală impuse de regimul politic din acea vreme. Punându-și la încercare imaginația, surprinde de la început printr-o elaborare a viziunii artistice de o uimitoare rigurozitate a

proporțiilor, iar spațiul aflat la dispoziție știe să-l compartimenteze și să-l delimiteze. Acțiunile acestea nu sunt întâmplătoare deoarece au fost demarate având scopuri bine precizate. Totuși, sistematizarea aceasta nu naște senzația de fad, iar decuparea spațiului mare în spații mici, dar pline de detalii umanizează destul de mult. Când dimensiunea intimității transpare din cumulumul spațiilor împărțite și multiplicare și chiar din fiecare în parte, atunci însuși ansamblul devine un bun transmițător al laturii umanizate și, nicidecum, sistematizate sau mai bine-zis dezumanizate. Întâmplător, ne lovim de un paradox prin faptul că „sistematizarea” rurală impusă se transformă, sub apanajul unei aparențe, într-o excepțională umanizare urbană neimpusă. În acest context, suntem îndreptățiți să afirmăm că Gheorghe Sturza dă dovadă de o meșteșugită abilitate care poate a fost conștientizată și care în situația creată s-a transformat într-un subterfugiu binevenit și nesperat de așteptat pentru temperamentul unui artist care prin însuși statutul său nu avea cum să suporte constrângerile indiferent de natura acestora. Veridicitatea supoziției poate fi verificată de ochiul oricărui privitor și poate deveni un lucru palpabil odată cu studiu atent al lucrării intitulate „Satul viitorului”.

Despre specificitatea artei sale pomenește în lucrarea „Arta naivă în România” același Vasile Savonea: „... combină intuitiv perspectiva frontală cu cea «în zbor

de pasăre», schimbând unghiurile de vedere, reușind totuși să închege o imagine unitară ca stil și ca sentiment. Valoarea acestui artist a fost recunoscută, nu este de mirare că a atras atenția juriului la „Întâlnirile Internaționale ale Artei și Culturii” din anul 1973 la Lugana – fiind propus pentru un premiu, iar criticul parizian Anatol Jakowsky îl va menționa în „Lexiconul artei naive universale”. Lucrările lui Gheorghe Sturza există în Colecția de artă a Muzeului Județean Botoșani în număr de 45 și ori-

când comunitatea botoșăneană poate să le expună pentru a bucura iubitorii de artă naivă.

Pictorii invitați la Salonul de Artă Naivă în perioada 29 noiembrie – 15 decembrie 2013 au abordat o tematică stabilită deoarece s-a urmărit și încadrarea acestuia în timpul foarte apropiat și caracteristic mult

așteptatelor sărbători de iarnă, constituind un bun prilej de a reînnoa liantul dintre arta naivă cu fundamentul culturii noastre populare autentice. Dincolo de problema controversată a acestui gen: artă naivă sau artă instinctuală sau neacceptarea benevolă a acesteia ca o ramură derivată din arta populară, deși avem de-a face din nou cu un nonsens deoarece Expoziția din 1971 invita voalat doar talentele native populare de a oferi o altă viziune asupra comunității rurale, se observă raportul vizibil al artiștilor naivi cu liniile culturii tradiționaliste. Se mai certifică și o altă realitate neacceptată, poate și necunoscută în ora, aceea că mentalul unor comunități veritabile oricât ar fi de strivit de regimuri totalitariste sau contrafăcute nu poate fi disipat, întărind ideea că trăirile pline de acuratețe și de autenticitate ascund prin însăși natura lor secretul longevității de nezdruccinat. Adevăratele giuvaieruri ale mentalului colectiv ancestral nu țin cont de perindarea generațiilor sau a regimurilor politice întrucât acestea se vor păstra în ascunsele unghiuri ale spiritualității caracteristice membrilor unei comunități.

Înlăturarea, disocierea de rit și ritual, exterminarea mlădițelor aparținătoare unei culturi reprezentative pentru o comunitate pot fi momentane, oricând se va ivi un „ce” care va conduce spre temelia de început a oricărei zidiri petrecute fie de la sine, fie prin sine, fie pentru sine. Mascarea emblemelor definitorii ale unei

societăți tradiționale nu a fost posibilă nici în cazul lui Gheorghe Sturza, nici în cazul expozanților de la Salonul readus în sfârșit acasă, la Botoșani. Directivele implantate artificial pe vremea regretatului artist nu au avut sorti de izbândă, deși timpul s-a scurs, cei care s-au îndrăgostit de această artă prin opțiunea lor de a aborda ciclul sărbătorilor de iarnă dovedesc încă o dată că este imposibilă anularea oricărui rit sau ritual din mentalul unui individ sau al unor indivizi, care au asimilat pur afectiv scene din viețuirea comunităților în care s-au născut. Mai toți artiștii invitați au reușit să perceapă cu senzorii cei mai de preț ai ființei lor timpul mitico-magic, timpul unic și de neprețuit ce aparține Crăciunului și Anului Nou. Trăiesc în demersul lor artistic magia clipei, acelei clipe de neîntors și parcă destul de greu de regăsit, dar care, odată intuită, face trimitere directă spre acele consemnări ale marelui Mircea Eliade care mereu pomenea de „ciclul eternei reîntoarceri” sau de „reactualizarea evenimentelor sacre petrecute ab initio”. Indirect, refacerea unui timp învechit cu un timp înnoit trimite cercetătorul cu gândul spre cosmogonie, acesta va gândi miturile, pe când artistul va prefera să fie simplu trăitor al firului mistic, acesta din urmă nu dorește să decoperteze simbolurile sau multiplele conotații ale dimensiunilor universale, El este sclavul trăitor.

Un exemplu grăitor și foarte vizibil ni-l oferă artistul Calistrat Robu care punctează dimensiunea ancestralității în lucrarea „Sărbători de iarnă”. Așadar, planul din față sau decupajul din lumea terestră nu este nici tern și nici ușor abordabil, nu este nici simplificator, ci, mai degrabă, plin de o anume religiozitate încât discret sugerează și impune să devii tu însuși subiect trăitor. Interesantă este și lărgirea culoarului de comunicare dintre cele două componente fundamentale ale Universului: Microcosmosul și Macrocosmosul.

În această curgere de timp sărbătoresc până și elementul de recuzită purtat în mâinile copiilor, respectiv „Steaua”, confecționată de aceștia, mărturisește câte ceva de pietatea de altădată, o marcă specifică unui spațiu mistic dispărut. O bună cunoaștere a filonului tradițional de către artist rezultă și din abordarea manifestărilor ceremoniale în lucrarea „Cu Steaua” care dezvăluie derularea de acte ritualice în perioade prestabilite de către întreaga comunitate.

Chiar ierarhia din interiorul alaiurilor nu este necunoscută artistului. Reprezentăția urșilor în spațiul arondat de către aceștia nu permite accesarea „urăților”, ci, doar, prezența elegantă în jurul lor a căpitănilor, impecabil îmbrăcați care le vor acompania mișcările. Mai tot timpul planurile din față se prelungesc în fundalurile ce definitivează ceea ce s-a început mai întâi și nasc astfel senzația de exhaustivitate, impregnând privitorului iluzia că, mai degrabă, privește o miniatură peisagistică pur descriptivă, dar completată de vizionarismul artistului elaborat și încărcat de valențe neașteptate.

Lucrările lui Emilian Tancău, de la început, dezvăluie zona etnografică de unde artistul și-a preluat temele. Este atras de Alaiul urșilor, iar maniera de prezentare este una specială. Așa-zisa linie statică inerentă și de netrecut pentru orice artist în cazul lucrării „Urșii de la Comănești” este înlăturată în proporție destul de consistentă, putem afirma că abilitatea artistică a acestuia surprinde, mai ales că descompune mișcările extinse cu deschidere mare în mișcări scurte și construiește impresia de amplitudine gestică prin sudarea iscusită a celor scurte. Acest artificiu nu pare a fi la îndemâna oricui, dar artistul Tancău pare a fi tipul de talent neprelucrat și intuitiv.

Preferința pentru linia dinamică a manifestărilor ceremoniale este o dominantă regăsită și în lucrarea „Obicei de la Ruginoasa” unde descrierea esenței unor practici, care își trag seva dintr-o perioadă foarte îndepărtată tributară credințelor greu de înțeles de către omul creștinat sau de către omul zilelor noastre, nu este una de tip static. Subiecții surprind prin costumație, prin vigoare gestică și prin elementul principal din recuzită – băta.

În cazul lui Costel Iftinchi avem de-a face cu zugrăvirea hilarului din teatrul popular, aceasta categorie estetică definește poate cel mai bine genul literar precizat și abordat în cazul nostru din punct de vedere vizual. Artistul reușește chiar să transforme cu succes lumea satului într-o mare scenă. Parodiarea este nota distinctă evidențiată cu destul de mult talent în lucrarea „Cu capra în sat”. Detaliile vestimentare, cromatică bine aleasă dezvăluie îmbinarea laborioasă pentru care a optat artistul dincolo de preocuparea simultană de a reuși să declanșeze ilaritatea privitorilor.

Demascarea tarelor unei comunități prin tușe proeminente determină – așa cu afirma cercetătoarea Narcisa Știucă – la vindecarea și îndepărtarea membrilor comunităților de acestea. Zgomotoasa trecere a personajelor mascate prin mijlocul satului impune observarea lor, dar și a reprezentației acestora, indirect declanșează interesul pentru mesajul pe care orice formă de exprimare îl transmite și reclamă acea posibilă îndreptare în măsura în care fiecare se poate regăsi în vreun fel. În cea de-a doua lucrare „În seara de Sfântul Vasile” predomină aceeași aplecare spre pitorescul vestimentar, completat de aceeași riguroasă cunoaștere a faptului zugrăvit printr-o poziționare cât se poate de atentă a actanților în componența dată și în spațiul avut la dispoziție.

Maria Goșoiu zugrăvește solemnitatea încorporată de timpul sărbătoresc – și de ce nu? – solemnitatea „ceremonialului” ca atare, fastul și acuratețea costumelor participanților nu sunt lăsate la voia întâmplării, dar și ospitalitatea gazdei este debordantă prin opulența coșului încărcat cu de toate spre a răsplăti colindătorii care i-au pătruns în gospodărie. „Nelipsiții” colaci ne dezvăluie dorința tuturor sătenilor de a atrage viitoarea rodnicie a pământului în propriile gospodării.

Este o dorință cât se poate de normală într-un tip de civilizație agro-pastorală ca a noastră, mai ales că „bobul de grâu” este acea „entitate” generatoare care, odată măcinat și transformat în făină, permite actul plămădirii, iar „aluatul”, într-un final, introdus în vatră ajută la coacerea „colacului” devenit emblemă reprezentativă. De ce emblemă reprezentativă? Întâmplător forma acestuia trebuie să reproducă mâinile spintecate ale soției lui Crăciun refăcute prin bunătața Maicii Domnului. Actul spintecării conduce pe exegeți la interpretarea pur cosmogonică, cu trimitere directă la „arboarele vieții” care, deși tăiat, regăsește forța propriei regenerări, ajungându-se, într-un târziu, la aceeași „renovatio” aplicată dimensiunii timpului. Artistul receptează satisfacția trăirilor din mediul rural prin acaparea și evidențierea alimentelor ritualice pregătite de gospodine în timpul reconstrucției acelei matrici inițiale a universului care are loc simultan cu actul colindării, privit ca un act de bun augur de către Petru Caraman și ca un semn al continuității vieții pe pământ după consemnarea lui Simion Marian Florea. Tușele sunt pronunțate în lucrarea „Dansul caprei”, nuanțele sunt vii și potrivite cu acel mesaj inclus în mitul eternei reîntoarceri.

Ana Grunzu prezintă capacitatea de a contopi omul cu acțiunile bine stabilite din interiorul comunității care au loc numai la anumite date, ca și în cazul sărbătorii cunoscute în cultura populară ca fiind Ignatul. Așadar, sacrificiul acestui animal se petrece în preajma solstițiului de iarnă atunci când astrul zilei are nevoie de ajutor pentru a-și recăpăta puterea și strălucirea. Omul de rând prin sacrificiul, pe care-l instaurează în gospodăria proprie, și prin curgerea sângelui de animal tăiat la vedere oferă într-un fel seva necesară soarelui pentru ca acesta să-și regăsească coordonatele avantajoase. Actul în sine răscolește spațiul gospodăriei, pisica și cocoșul simt complexitatea și încărcătura momentului, toate etapele sunt prea bine știute de toți cei angrenați în acest curs: gospodina curăță porcul cu peria, femeia care ajută aduce apa pentru a-l spăla, gospodarul întreține focul, iar vecinul asistă ca totul să se petreacă conform celor binecunoscute și de el. Copiii sărbătoresc sacrificiul animalului, intuind mesajul ascuns în spatele faptului la care au acces și ei, toate acestea sunt surprinse cu o măiestrie desăvârșită în lucrarea de excepție a Anei Grunzu „Tăiatul porcului”.

Predispoziția artistei pentru surprinderea delicată a detaliilor transpare și în cazul lucrării „Lemne pentru foc” în care artista divulgă multora dintre noi cu maximă discreție secretul de a face arta naivă cu impunerea elegantă a propriei sale sensibilități.

Vasile Mocanu punctează „cântecele de stea” ca fiind reale demersuri pur ceremoniale. Acestea se impun cu naturalețe și cu temeinicie doar pentru a aduce Vestea Nașterii pruncului Iisus Hristos. Pașii îndrepțați către casele gospodarilor includ „Steaua” – pecetea nașterii aceluia prunc care va răscumpăra păcatul

umanității. Ambientul este neputincios când vestitorii își fac apariția, timpul se oprește parcă în loc spre a sacraliza momentul acela mult așteptat și anunțat de sus din ceruri de către un astru.

Vasile Filip surprinde mediul tipic hibernal cu trăsăturile acelea de necontestat: liniștea, albul pur al zăpezii, dar și prezența rară a naturii umane doar pentru a-și asigura mijloacele necesare unei bune supraviețuirii în lucrările „Pe uliță” și „Gospodăria”, iar Gheorghe Clit se oprește asupra acelorași aspecte, dezvoltând mai în detaliu îndeletnicirile cotidiene nelipsite nici anotimpului rece, de la aducerea apei și până la adunatul lemnului din pădure în lucrările; „Iarna în plină toamnă” și „Cu sania pe uliță”.

Anastasia Gârneață are viziunea idilică asupra comunității rurale chiar și pe timpul iernii, dar și darul de a surprinde reacțiile umane într-o conjunctură dată: „Obicei la români” și „Cu capra la urât”.

Aftinia Vasile fixează intimitatea degajată de locul unde oamenii pescuiesc, dar și atitudinea dezinvoltă, răbdătoare a acestora, ceea ce denotă plăcerea omului atras de îndeletnicirea pe care o practică în lucrarea „S-a dus pe copcă”.

Fiecare artist reușește să se singularizeze prin ceea ce surprinde, prin ceea ce poate surprinde el și nu altcineva. În acest sens, Alaiul urșilor în cazul Aftiniei Vasile reușește să ne surprindă deoarece acesta atunci când se îndreaptă spre o gospodărie exersează perseverent „ante factum”, mișcările urșilor sunt bruște și scurte pe un fundal bine ales, ca și cum s-ar petrece actul ritualic în acea dimensiune uitată și imortalizată a timpului cu acel iz cunoscut ca fiind „odată foarte demult” și „imposibil de recuperat” în lucrarea „La urât cu ursul”. Pe atunci ritul nu era secătuit de amprenta unei trăiri autentice și nu exista dedublarea ființei umane de actul în sine.

Petrică Sincu prezintă stilul umoristic prin amprentarea unor imagini din curgerea firească a întâmplărilor din gospodărie sau de pe ulițele satului: „Covrigi sau bani” și „Cum se fură o vacă”. Așadar, fiecare prezență umană așteaptă în mod propriu derularea apropiată a unor fapte. Nerăbdarea îl determină pe gospodar să iasă chiar la poartă spre a-și primi colindătorii și nu pare deloc afectat de prezența unui consătean care se căznește să nu cadă din picioare deoarece a sărbătorit peste măsură. De asemenea, gospodarii lui Petrică Sincu, care s-au oprit de la trebăluit prin ogradă și s-au pus la mare sfat încât, cuprinși de iureșul interminabil al discuțiilor, nu observă că pe la spatele lor hoții „au încălțat” vaca cu șoșonii puțin zgomotoși spre a o fura în deplină liniște, reușesc să nască hazul.

Complexitatea lucrărilor artistului Mircea Cojocaru „Cu capra” și „Ursarii” este una plină de pitoresc, trăsătură născută din prețiozitatea costumațiilor celor care însoțesc aceste animale numite de unii etnografi ca fiind „cosmogonice” deoarece la început de an acestea mor spre a reînvia în cadrul unor reprezentații care

se consumă în universul rural. Prețiozitatea de care am amintit mai include și gestică aproape ceremonială atât din partea celor care constituie alaiul, dar și din partea gazdelor pline de acea ospitalitate care nu poate fi dezmințită în conjunctura dată. Paralel „Ursarul” stăpânește urșii cu hotărâre, iar vânătorii nelipsiți de recuzita necesară așteaptă în spate să mimeze vânătoarea animalului reprezentativ pentru cultura noastră tradițională în care însăși etimologia zeului suprem al geto-dacilor - Zalmoxis face trimitere către „zalmos” – blană de urs, neomițând și precizarea că acest animal dintotdeauna simte cel mai bine ciclurile vegetative ale universului, astfel încât moartea și reînvierea, perioadele de hibernare și ieșirile lui nu sunt deloc întâmplătoare.

Costică Onuță „fotografiază” cu minuțiozitate spațiul hibernal: căsuțele în adormire, vegetația care și-a întrerupt circuitul sevei, dar și aparenta încremenire, iar staticul zugrăvit este parcă vegheat de undeva de către turla acelei biserici așezate într-un loc anume care să-i permită o prezență străjuitoare și de neclintit. Lumea terestră nu pare în această conjunctură lăsată fără de stăpân, cerul veghează și el viețuirea umană aflată în repaos, chiar acesta lasă impresia profundă că pulsează de viață în lucrarea lui Costică Onuță „Iarna” unde liniștea pare de nemăsurat.

Ceremonialul dezvoltat în comunitatea rurală include formule de exprimare dintre cele mai diverse de-a lungul ciclului sărbătorilor de iarnă, lucru cunoscut artistului și, din acest motiv, se va opri doar la o frântură de „sărbătorire” prin intermediul unor săteni prezentați sugestiv în lucrarea „Muzicanții”.

Preferința artiștilor naivi pentru „homo ludens” este reconfirmată și prin lucrarea lui Mihai Tirică „La săniuș” unde exuberanța de neegalat a jocului domină spațiul până la epuizare.

O altă abordare plină de originalitate și grotesc transpare cu ușurătate în lucrarea „Mascații”. Ca și mulți alții, artistul cunoaște faptul că la cumpăna dintre ani granițele dintre Macrocosmos și Microcosmos devin penetrabile, conflictul dintre impunerea forțelor malefice sau benefice se accentuează, iar sătenii devin purtătorii măștilor cu trăsături hilare, în primul rând, pentru simplu motiv de a demasca „urâtul” ascuns în caracterele umane și, în al doilea rând, din speranța că reprezentarea „urâților”, odată epuizată, nu se va mai strecura în niciun fel în anul care vine.

Geta Adam dezvoltă latura pur infantilă încorporată de spațiul hibernal într-o asemenea măsură încât sărbătorile de iarnă din universul urban par a fi exprimate doar prin bucuria copiilor care deschid darurile agățate în „Pomul de Crăciun”. Paralel, artista zugrăvește prin jocul simplist al liniilor un crâmpei din Jocul caprelor care e caracteristic mediului rural în lucrarea „Dansul caprei”. E ca și cum și-ar fi propus să treacă în revistă abordarea distinctă a ciclului sărbătorec

din cele două universuri: rural și urban, care reușesc să mărturisească că sunt paralele.

Adina Bobu surprinde diversitatea jocurilor încântătoare pentru care optează copiii în timpul iernii – fie patinează, fie se trag cu sania, fie împodobesc bradul, fie se bulgăresc, fie se ocupă de nașterea omului de zăpadă. Se pare că artista nu a omis nimic din paleta diversă a universului ludic.

Viorica Farkas evidențiază feeria ascunsă în același spațiu hibernal, magia emanată de către oamenii de zăpadă însuflețiți atinge limitele maxime, transformându-i pe aceștia în instrumentiștii unei ample simfonii dedicate iernii în lucrarea „Concert”, iar plonjarea totală a copiilor în diversitatea jocurilor reconfirmă faptul că orice om devenit matur nu se va desprinde niciodată de propria imagine deținută cândva și materializată în acel „homo ludens”.

Maria Lupu este receptivă la influențele venite din culturile altor popoare unde personajul principal este acel Crăciun care aduce daruri copiilor și nu Crăciunul care este altfel prezentat în legendele noastre românești, iar sania condusă de reni așteaptă moșul să termine împărțirea darurilor acelor copii cumiți. De undeva, de sus planează „Crăiasa Zăpezilor” care, ca și în basmul lui Hans Christian Anderson, urmărește parcă să ia cu sine din mulțimea copiilor băiețelul care îi va trezi ei interesul, toate acestea sunt adunate laolaltă în lucrarea „Moș Crăciun împarte daruri”.

Dincolo de variantele multiple de abordare, îndreptate, cu precădere, către perioada considerată ca aparținând sărbătorilor de iarnă, artiștii participanți la Salonul de Artă Naivă „Gheorghe Sturza” de la Botoșani au epuizat într-o mare măsură tematica și motivele hibernale. Opțiunile acestora au fost neîngrădite și orientate fie către alaiurile reprezentative ale culturii noastre populare: Alaiul caprelor, Alaiul urșilor, Alaiul căiușilor, fie către acei „urâți” prezenți indispensabile în cadrul manifestărilor de Anul Nou. De asemenea, creionarea fidelă a staticului din peisajele hibernale a fost o altă notă distinctă, completată cu surprinderea îndeletnicirilor casnice specifice anotimpului rece. Bineînțeles că nu au lipsit nici artiștii care au preferat să se oprească la multe aspecte prezente în universul „paradisac”, unde stăpânitorul suprem nu poate fi altul decât acel „homo ludens”.

Trecând prin toate aceste ipostaze oferite de anotimpul iarnă în cadrul vernisajului, nu încap vreo îndoielă că în mentalul de această dată al vizitatorilor nu s-a „împământenit” o frântură de trăire autentică chiar dacă aceasta a fost încorporată doar într-un tablou.

Sprijinul acordat de către domnul Aurel Melniciuc, manager al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, și de către doamna Maria Moțoc nu a fost unul zadarnic deoarece numai astfel demersurile artistice ale participanților s-au putut materializa într-o amplă expoziție.

Steliana BĂLTUȚĂ

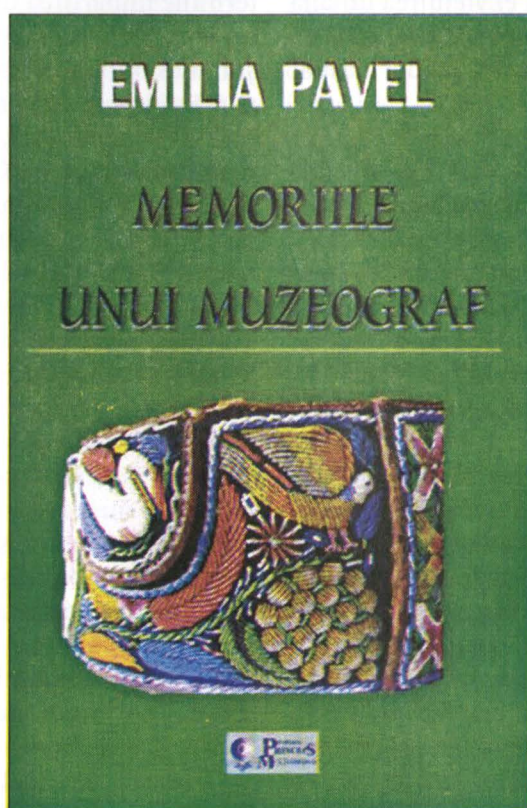
Emilia Pavel: Memoriile unui muzeograf

Apărută la Editura Princeps Multimedia Iași, cartea la care ne referim, a fost lansată în 13 februarie 2014 la Muzeul Unirii din Iași în prezența unui public numeros, a diverse personalități, din care au făcut parte și etnografele Margareta Mihalache de la Botoșani și Feodosia Rotaru de la Bacău.

Motto-ul pe care Emilia Pavel l-a înscris și semnat în volum este chiar crezul propriei vieți: „*Mi-am dedicat viața studiului etnografiei românești, în care am descoperit sufletul poporului român, pe care-l iubesc. A munci cu pasiune și credință în Dumnezeu, descoperi frumusețea eternă, care te face fericit!*”

În prefața „*MARGINALII LA O CARTE DE MEMORII EMILIA PAVEL*”, semnată de Daniel Corbu, redactor al volumului de față, care afirmă: „Emilia Pavel este un cercetător *ni peur ni reproche* al etnografiei românești, mai ales din zona Moldovei. Asemenea unui Dimitrie Gusti altădată, ea s-a dedat, începând cu 1951, cercetărilor de teren, de cele mai multe ori pedestru, adunând din satele Moldovei cântece și legende, scenariile obiceiurilor populare, dar mai ales scoarțe și țesături, măști de Anul Nou, costume populare sau obiecte ale civilizației lemnului, care au constituit colecțiile primului Muzeu Etnografic al Moldovei

organizat la Iași. În acest sens, Emilia Pavel este, fără doar și poate, un întemeietor. Ea și-a însușit bine zicerea lui Henri Focillon, conform căreia «tot ce este tradiție, este religie».

„Emilia Pavel s-a dedicat în cei peste cincizeci de ani de activitate unor monografii tematice de artă țărănească, primite excelent de critica de specialitate: „*Portul popular din zona Iașului*” (Iași, 1969); „*Jocuri cu măști, zona Iași*” (Iași, 1971); „*Măști populare moldovenești*” (Iași, 1972); „*Portul popular din zona Iași (continuare tematică)*” București, 1975; „*Portul popular moldovenesc*” (Iași, 1976); „*Studii de etnologie românească*”, Iași, Ed. Princeps Edit. 2006; „*Valori etnografice românești în studii și imagini*”, Iași, Ed. Princeps, Edit. 2008; „*Masca – univers antropologic*”, album, Iași, Ed. Princeps

Multimedia, 2011.”

Volumele publicate au fost apreciate de nume ale marilor personalități ale culturii românești: Romulus VULCĂNESCU, Petru CARAMAN, Academician Valeriu D. COTEA, Zoe DUMITRESCU BUȘULENGA, Prof. Univ. Dr. G. LIXANDRU, Dan HATMANU, Petru URSACHE, Iordan DATCU, Dr. Doina IȘFĂNONI, Prof. Univ. Dr. Ioan GODEA, Grigore ILISEI, Oltița CÂNTEC, Ion BĂLTEANU.

Un portret de excepție și cu adevărată artă îl realizează Emiliei Pavel, directorul general al Complexului Muzeal Național Moldova Iași, Lăcrămioara STRATULAT, care afirmă: „Un om care a numit muzeul - casa ei, a numit etnografia - familia ei, iar piesele de colecție i-au fost copiii, de aceea, chiar dacă starea civilă nu-i menționează fiii, noi știm că este o mamă fericită! Este o încântare s-o ascuți cum povestește despre fiecare piesă, căci fiecare piesă are o poveste aparte! Dincolo de valoroasele contribuții pe care le-a adus cercetării etnografice, Emilia Pavel ne uimește și ne stârnește admirație prin extraordinara lecție de viață pe care ne-o oferă. De aceea credem că locul ei este special în Pantheonul marilor personalități naționale. O viață aleasă în slujba etnografiei”.

Cartea cuprinde 5 capitole între paginile 11 – 265 și încă 102 pagini cu imagini ilustrând părinții, familia, satul natal, biserica, școala, anii de studii, încadrarea la Muzeu, locuri de cercetare, lucrul la tematică, pregătiri pentru deschiderea Muzeului, participări la simpozioane, la cursuri de perfecționare, la târguri de meșteri, la Zilele Academice ieșene (cu profesor academician Constantin Ciopraga, profesor universitar dr. Al. Husar, Claudiu Paradis și familia Dan Hatmanu), la simpozionul de Istorie și Retrologie Agrară din România, cu Gabriela Moga – Lazăr în Expoziția de Tapiserii pe care le-a creat, deschisă la Muzeul Unirii din Iași, Omagiere la 60 de ani de activitate, Lansare de carte „Masca – univers antropologic” – 20.XII.2011, Inaugurarea Muzeului Etnografic „Emilia Pavel” din comuna Popești, pe 12 iulie 2013, Diplome primite și cărțile publicate.

CAPITOLUL I se referă la **COPILĂRIA ÎN SATUL POPEȘTI – IAȘI**, despre care Emilia Pavel spune: „M-am născut în satul Popești – Iași, la data de 9 aprilie 1925, orele 11, în Duminica Floriilor, o sărbătoare care amintește de intrarea lui Iisus în Ierusalim, când pomii erau înfloriți și păsările cântau”. Din primul capitol mai aflăm date despre părinți, frați, surori, despre viața satului, despre sărbători când se purtau cele mai frumoase costume populare.

CAPITOLUL II cuprinde amintirile **DE LA ȘCOALA PRIMARĂ LA ȘCOALA NORMALĂ NR. 2 – LICEUL „OLTEA DOAMNA” – UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA”**. A fost o elevă apreciată, premiantă, conștiincioasă, așa cum menționează și textul: „La terminarea clasei a III-a, am fost iarăși pe primul loc, din 27 de eleve promovate. După serbarea care a avut loc la școală, cu premiera elevelor și închiderea anului școlar, a urmat o mare serbare la Teatrul Național din Iași, la care au fost invitați să participe toți premianții I de la toate școlile din orașul Iași. Serbarea a fost deschisă cu un concert simfonic prezentat de Filarmonica Moldova, dirijor fiind marele compozitor George Enescu. Concertul a început cu *Rapsodia română* compusă de dirijorul artist GEORGE ENESCU. În anul 1938 participam pentru prima dată

la o astfel de festivitate, urmările ei rămânând de neuitat în sufletul meu. După concert a urmat înmânarea premiilor. Premiile au fost înmânate de marele istoric, savantul Nicolae Iorga, care mi-a strâns mâna, singura dată din viața mea și mi-a oferit un pachet de cărți, felicitându-mă pentru succesul meu și glumind, m-a întrebat dacă sunt rudă cu Apostolul Pavel.

După două săptămâni de la plecarea mea în vacanță a bătut la noi la poartă factorul Costin ... mi-a înmănat o căruță de cărți, de la Vălenii de Munte, trimise de marele istoric NICOLAE IORGA, de la tipografia domniei sale. Erau cărți de istoria românilor și de istorie universală”.

O altă amintire este din 1944 când Emilia Pavel, în refugiu la Drăgășani cu Școala Normală nr. 2, l-a cunoscut pe viitorul scriitor Eugen Barbu care era și el în refugiu ca elev în anul I al Școlii de Jandarmi din București, fiind în același timp și student la Drept în anul I la Universitatea din București.

Întoarsă din refugiu, a continuat studiile pe care le-a absolvit cu succes, urmând căutarea unui loc de muncă. „Astfel, în anul 1951, când s-a aprobat prima schemă pentru organizarea Muzeului Etnografic al Moldovei, care atunci ținea de Ministerul Culturii, respectiv de Secția Culturală a Județului Iași, am fost recomandată de profesorul Mircea Petrescu Dâmbovița (actual academician) să ocup funcția de Șef Secție la Muzeul Etnografic.

Așa am ajuns să fiu încadrată la Muzeul Etnografic al Moldovei Iași, care atunci fusese recunoscut ca Instituție Oficială de Stat. A fost trecut în bugetul statului și s-a aprobat un buget pentru achiziții și cercetări etnografice și un local în „Casa Cuza”, unde în prezent funcționează Muzeul Unirii din Iași”

„Directorul Muzeului era etnograful Ioan Chelcea, care mi-a fost profesor în anul al III-lea de facultate și cu care am dat examenul la etnografie”.

CAPITOLUL III - MUZEOGRAFIE, ETNOGRAFIE. MUZEUL ETNOGRAFIC AL MOLDOVEI (1951 – 1958)

„Fac parte din generația care după anul 1950 a pus bazele Muzeelor de Etnografie și Artă populară din țara noastră, între care și Muzeul Etnografic al Moldovei din Iași”, ne spune concis Emilia Pavel și continuă: „Actul de înființare al Muzeului apare în anul 1943, în plin război mondial când bătălia de la Stalingrad hotărâse soarta războiului. Anul 1943 reține câteva momente decisive. Primul se datorează Senatului Universității „Alexandru Ioan Cuza” care a hotărât înființarea Muzeului Etnografic ca instituție de păstrare și conservare profesională a obiectelor de cultură tradițională, specifică spațiului teritorial moldovenesc”.

„Senatul Universității „Alexandru Ioan Cuza” a decis printr-o comisie de specialitate, să fie ales pentru organizarea instituției etnograful Ioan Chelcea, domiciliat la Cluj, membru de seamă al Institutului Social Român, reputat cercetător în domeniu. În Raportul

Comisiei se făcea următoarea apreciere vizavi de acest etnograf: «etnograful cel mai indicat pentru organizarea viitorului Muzeu Etnografic al Moldovei». Documentul a fost publicat în Monitorul Oficial, partea I, nr. 24 / 29.I.1943, 813, conform statutului și se făcea, totodată, chemarea publică a lui Ioan Chelcea pentru ocuparea Conferinței de Etnografie care funcționa pe lângă Catedra de Geografie umană a Facultății de Geografie, Iași”.

„Prima colecție donată viitorului muzeu a fost a magistratului ieșean stabilit la București, Iuliu Pascu, un număr de 340 obiecte (țesături, scoarțe, port popular, ceramică și obiecte de lemn), înregistrate la nr. 1280 din 4 mai 1943, de către Rectorul Universității din Iași, obiectele provenind în majoritatea cazurilor din Transilvania și Banat. A doua donație a venit în februarie 1944 de la Artur Gorovei, care a dăruit Muzeului ieșean biblioteca sa de specialitate, 500 de volume, cărți și reviste, cu rugămintea ca, după moartea sa, biblioteca să-i poarte numele”.

„Astfel Artur Gorovei, alături de Maria și Iuliu Pascu, prin donațiile făcute, pot fi considerați membri fondatori ai Muzeului Etnografic al Moldovei”.

Anul 1951 a fost începutul pentru cercetarea asiduă în zonele Moldovei, achiziții de piese și lucrul la tematică.

„După anul 1955 cercetările etnografice efectuate în Moldova s-au intensificat în vederea completării golu-rilor tematiche și definitivării lucrărilor necesare organizării Muzeului. Din această perioadă menționăm următoarele colecții:

- **Colecția de obiecte din Vrancea**, achiziționată de la profesorul Ioan Diaconu, specialist etnograf, adusă în Muzeu de directorul Ioan Chelcea și Petru Cazacu.

- **Colecția din Botoșani** – Pomârla, Ibănești, Hilișeu, Zamostea, Dersca, Văculești, Dumbrăveni, adusă în Muzeu de Emilia Pavel și Ilie Păduraru (încadrat gestionar).

- **Colecția din zona Neamț**, de la Pipirig, Ghindăoani, Grumăzești, Crăcăoani, Oșlobeni, Bodeștii Precistei, adusă în Muzeu de Emilia Pavel și Pantelimon Filioreanu.

- **Colecția de pe Valea Bistriței**, adusă în Muzeu de Emilia Pavel cu ocazia cercetărilor efectuate în cadrul Academiei Române, Institutul de Etnografie și Folclor, între anii 1954 – 1959.

- **Colecția din Straja – Rădăuți și Ilișești – Suceava**, adusă în Muzeu de Bodor Gheorghe și Cazacu Petru.

„În 16 februarie 1958, a avut loc inaugurarea MUZEULUI ETNOGRAFIC AL MOLDOVEI IAȘI ...”. ROMULUS VULCĂNESCU (marele etnograf), după vizita la Muzeu, apreciază: „Muzeul este o perlă a muzeografiei românești”. Urmează apoi diverse alte aprecieri cu valoare documentară în Cartea de impresii a Muzeului.

CAPITOLUL IV – CERCETAREA ETNOGRAFICĂ. CONSTITUIREA COLECȚIILOR. VALORIFICAREA TRADIȚIEI ÎN CREAȚIILE ACTUALE, PRIN EXPOZIȚII ȘI CURSURI PROFESIONALE.

Emilia Pavel continuă referirea la cercetare, afirmând: „Sectorul de care răspundeam în Muzeu avea ca temă de cercetare Studiarea Măștilor și Alaiurilor de Anul Nou. Mergând să studiez măștile, am descoperit și costumul popular din zona Iași, pus în valoare apoi, prin munca și strădania noastră. În perioada deplasărilor pe teren la cercetări și achiziții etnografice, ca și în perioada organizării Muzeului, lucram zi - lumină la etalarea pieselor și la prezentarea portului popular pe manechine”.

„În acea perioadă, cercetările etnografice se făceau străbătând satele cu piciorul. Bugetul Muzeului pentru achiziții era destul de restrâns. Ne dădeau suma de 5000 lei să aducem colecții de port popular, lăicere, scoarțe, pe care din lipsa mijloacelor de transport, le căram cu spatele până la cea mai apropiată gară”.

Capitolul IV este cel care cuprinde cea mai mare încărcătură, cea mai detaliată prezentare a vieții de muzeograf, a continuării activității de cercetare, de îmbogățire a colecțiilor, de susținere de cursuri pe teme de artă populară, de participări la simpozioane și sesiuni de comunicări, de organizări de expoziții temporare, de valorificare a patrimoniului etnografic în 12 cărți tipărite, dar și o perioadă de mari greutăți, piedici care i-au fost puse și chiar nerecunoașteri ale muncii domniei sale, de către unele persoane rău intenționate.

CAPITOLUL V - REFERINȚE CRITICE

Este capitolul care cuprinde numai aprecieri diverse, referitoare la personalitatea, la omul, la profesionalismul, la specialistul, la cercetătorul, la muzeograful cu puteri uriașe de muncă, Emilia Pavel.

Acest ultim capitol al volumului cuprinde între paginile 206 – 264, nu „referințe critice”, ci doar recunoașteri scrise și semnate de 42 nume de profesii diferite: istorici, etnografi, jurnaliști, profesori de școală și profesori cu titluri universitare și academice.

Credem potrivit a încheia această recenzie cu o constatare și o concluzie.

Constatarea îi aparține profesorului universitar doctor PETRU URSACHE care afirmă: „*Cartea de etnologie a dobândit un nou interes și o nouă situație în sistemele de valori care domină viața intelectuală contemporană. Dovadă revenirea ei cu prestanță în editurile mari ale lumii, solicitarea ca model de umanitate în programele civice de reglementare a vieții sufletești, includerea în programele de învățământ academice ...*”

În ce mă privește aprecierea este deplină și concluzionez că „MEMORIILE UNUI MUZEOGRAF” este o nouă contribuție la tezaurul etnografiei românești, domeniu cu care EMILIA PAVEL s-a identificat în totalitate și pentru care a făcut o pasiune chiar de la prima întâlnire cu civilizația populară.

Steliana BĂLTUȚĂ

Feodosia Rotaru: Meșteșuguri populare tradiționale din județul Bacău

Volumul apărut de sub tiparul Editurii Ateneul Scriitorilor Bacău cuprinde informații documentare și imagini despre o serie de meșteșuguri din județul Bacău: PRELUCRAREA PIETREI; MEȘTEȘUGUL OLĂRITULUI; PRELUCRAREA METALELOR; PRELUCRAREA LEMNULUI; PRELUCRAREA FIBRELOR VEGETALE ȘI ANIMALE. ARTA ȚESUTULUI ȘI CUSUTULUI, dar și referiri la meșteri cunoscuți din diferite comune ale zonelor etnografice din județul Bacău.

Fiind o oglindă a activității bogate a CENTRULUI JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE BACĂU, cu sprijinul financiar al CONSILIULUI JUDEȚEAN BACĂU, lucrarea este realizată de un etnograf de excepție și recunoscut, FEODOSIA ROTARU, a cărei cercetare și documentare dovedește calitatea de specialist.

Cu un CV impresionant care confirmă profesionalismul autoarei, apreciem studiul despre meșteșuguri cu bogate trimiteri bibliografice istorice, etnografice, statistice și de arhivă (Arhivele Bacău și Iași), în total 103 titluri.

Pentru edificarea asupra volumului de 240 pagini, vom reproduce în totalitate, „Cuvântul înainte” al Feodosiei Rotaru care afirmă:

„Lucrarea își propune să prezinte câteva din meșteșugurile populare tradiționale pe care moșii și strămoșii noștri, trăind pe actualul areal geografic al județului Bacău, le-au practicat timp de milenii.

Meșteșugurile la care ne-am oprit se mai practică și în prezent, utilitatea produselor rezultate păstrându-se încă.

Fiecare din meșteșugurile prezentate a fost urmărit încă din cel mai vechi timpuri și până în prezent. Pentru aceasta am făcut apel la studiile publicate de colegii noștri arheologi, buni cunosători ai perioadei antice și medievale, la documente sau lucrări referitoare la perioada evului mediu, la catagrafii și publicații care ne-au oferit informații pentru perioada modernă și contemporană.

Cartea se referă în principal la meserii legate de prelucrarea unor materiale și materii prime aflate în preajma și la îndemâna locuitorilor din această regiune. Va fi vorba de prelucrarea pietrei, de prelucrarea lutului, de prelucrarea lemnului, de prelucrarea metalelor dar și a fibrelor textile vegetale și animale.

Fiecare capitol dedicat unui meșteșug, sau mai bine zis unor meșteșuguri, va fi însoțit de portretele unor meșteri populari pe care am avut ocazia să-i cunoaștem la ei acasă, în atelierul lor de lucru.

Cartea se vrea un modest omagiu închinat meșterilor știuți și neștiuți care au făurit elemente ale culturii noastre populare, dând sens și profunzime valorilor noastre perene.”

În capitolul INTRODUCERE ÎN ISTORIA MEȘTEȘUGURILOR DIN JUDEȚUL BACĂU, Feodosia Rotaru referindu-se la vechimea preocupărilor creatoare ale ființei umane, citează și dintr-o lucrare bibliografică: Manifestările omului ca ființă creatoare de valori materiale și spirituale, datează încă din paleolitic. Dacă apariția omului pe pământ este semnalată prin existența unelte-

lor, trebuie spus că acesta „are nevoie de unelte ca să-și asigure hrana și adăpostul” (din V. Gordon Childe, *Făurirea civilizației*, Editura Științifică, București, 1966).

La fel de edificator în acest sens este și un citat din Nicolae Iorga: „Astfel, nu oricine poate ciopli piatra pentru temelia, pentru ușorii, pentru cadrele de la ferestre ale unei biserici; nu oricine poate face o cruce de cimitir, ... nu oricine poate face

marginile unei fântâni, ... Nu oricine poate face măcar o roată, nu oricine poate săpa o albie, o covată, nu oricine poate ciopli un sicriu ... Astfel satele noastre au avut neîntreput pietrari, lemnari, covătari, rotari” (N. Iorga, *Istoria românilor în chipuri și icoane*, Vol. III. *Negoțul și Meșteșugurile în trecutul românesc*, București, Editura Minerva, 1906, pag. 158).

O altă trimitere bibliografică este către cercetarea etnografului Nicolae Dunăre, care se referă la organizarea periodică a unor nedei, târguri de țară, bălciuri, iarmaroace și care înlesneau desfacerea unor materii prime pentru meșteri (lemn, fier, piatră, blănuri, piei, fire vegetale – in, cânepă – fire animale – lână, păr, dar și desfacerea produselor meșteșugărești, a pieselor realizate.

Cercetarea pe care etnograful Feodosia Rotaru a inițiat-o pe meșteșuguri este profundă, recurgând și la comparații cu alte civilizații rurale europene: „Alternarea muncilor agricole din timpul anotimpului călduros cu o meserie practică pe perioada iernii era răspândită nu numai în țări ca Elveția, Saxonia sau Belgia, ci și în numeroase

CONSILIUL JUDEȚEAN BACĂU
CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA
CULTURII TRADIȚIONALE BACĂU

FEODOSIA ROTARU

MEȘTEȘUGURI POPULARE TRADIȚIONALE DIN JUDEȚUL BACĂU
PORTRETE DE MEȘTERI

Editura Ateneul Scriitorilor

regiuni ale țării noastre, în special în Munții Apuseni și în județele Muscel, Prahova și Bacău” (din Oreste Anastasia, *Industria satești în raport cu localizarea mării industrii*, Cultura Națională, București, 1928, pag. 18). Din aceeași trimitere bibliografică aflăm că „într-o scrisoare scrisă de Ion Popovici, notarul satului Nadișa în anul 1926, se menționa faptul că în cinci gospodării se «faceau după comanda primite de la orașe, aproximativ 2000 de cobze anual», inițiatorul acestei industrii fiind Iordache Uricariu, cam pe la 1862”.

Am considerat a fi binevenită referirea la câteva din trimiterile bibliografice, pentru că însăși Feodosia Rotaru spune că pentru istoricul meșteșugurilor din județul Bacău a cercetat o vastă bibliografie.

Punând în lumină și având o bază solidă și documentată a istoriei meșteșugurilor din județul Bacău, în următoarele capitole autoarea volumului prezintă 5 meșteșuguri și portretele meșterilor populari cu lucrările lor.

PRELUCRAREA PIETREI este „meșteșugul sub semnul căruia omenirea a stat mai bine de două milioane de ani”. Cercetătoare meticuloasă, Feodosia Rotaru se referă la descoperirile arheologice privind prelucrarea pietrei, la uneltele arhaice cu diversă utilitate, încheind cu două portrete de meșteri pietrari (Gheorghe Ghițiu din Oituz Bacău și Daniel Birtea din Cireșoiaia Slănic – Moldova).

Fiecare din cei doi meșteri, au învățat meșteșugul ciopliturii pietrei de timpuriu, lucrând piese diferite, stâlpi de poartă, trepte pentru locuință, busturi de personaje biblice, pardoseli exterioare, socluri la case, biserici, fântâni arteziene, troițe.

MEȘTEȘUGUL OLĂRITULUI are o vechime de peste 5000 de ani începând din neolitic, continuând până în prezent. „În județul Bacău erau 136 așezări cucuteniene. Meșterii erau preocupați de calitatea pastei, de formele diverse ale vaselor, de armonia culorilor”. Pe lângă istoricul meșteșugului, autoarea „face referiri la meșteri ceramiști care au fost, dar și la meșteri care lucrează în prezent” (Crețu Gheorghe – comuna Balcani; Gabor Gheorghe și Gabor Raimund – comuna Oituz; Ionuț Budău – comuna Oituz). Au lucrat ceramică roșie, neagră și decorată.

PRELUCRAREA METALELOR. Cu aceeași precizie, autoarea volumului prezintă meșteșugul prin informații istorice, prin tehnici de lucru, prin uneltele tradiționale folosite de meșterii fierari, prin descrierea cuptoarelor de redus minereu, temperatura de topire, uneltele din fier lucrate și utile pentru practicarea ocupațiilor: agricultură (brăzdar de plug, săpăligi, hârlețe, sape, coase, greble, seceri, cosoare); dulgherie (topoare, dălți, fierăstraie, compasuri, ciocane). Textul este urmat de imagini din atelierele de fierărit ale meșterilor (Andrei și Gheorghe Trotușanu – fierari – comuna Oituz; Constantin Popa – fierar – comuna Parincea; Alexandru Trofor – metaloplastie – comuna Poduri; Rromi seminomazi – căldărari – comuna Parincea).

PRELUCRAREA LEMNULUI, al treilea capitol referitor la meșteșuguri și meșteri, este unul complex, în

introducerea căruia, Feodosia Rotaru precizează că: „Se poate afirma că înaintea celor două epoci, paleoliticul și neoliticul, a existat o epocă a lemnului. Ea nu a fost luată în vedere deoarece se știe că lemnul este un material perisabil, care în raport cu piatra, reintră în circuitul neîntrerupt al naturii”. Autoarea aduce argumente bibliografice pentru evoluția meșteșugului, trecând prin toate perioadele istorice, ajungând până în prezent la meșterii care lucrează (Aurel Boacă – tâmplar – comuna Oituz; Valeru Butnaru – dogar – comuna Oituz; Gheorghe Arghir – lingurar – comuna Gioseni; Ion Anoca – împletitor

de coșuri – comuna Oituz; Gavril Soci – meșter de „gordune” (instrument muzical) – comuna Ghimeș Făget).

PRELUCRAREA FIBRELOR VEGETALE ȘI ANIMALE. ARTA ȚESUTULUI ȘI CUSUTULUI. La fel ca unele ocupații ca olăritul, meșteșugul prelucrării firelor vine încă din perioada neolitică, dovadă fiind uneltele din lut pentru tors și țesut („fusaiole” și „greutăți pentru fire”), dar și amprentele de țesături pe baza vaselor de lut puse la uscat, înaintea arderii. Pe același principiu al evoluției istorice, al susținerii

bibliografice, autoarea prezintă și acest meșteșug, cercetat cu aceeași responsabilitate de expert etnograf. Ne readuce în atenție vechi tehnici de lucru, vechi și valoroase elemente decorative din zonele etnografice ale Bacăului pentru țesături și cusături, purtând o simbolistică de spiritualitate.

Acest meșteșug, numit în timp industrie casnică textilă, n-a fost doar preocuparea meșterilor, ci și a marilor personalități din perioada modernă a istoriei, Nicolae Iorga, C.A. Rosetti (ministru de interne care a propus „constituirea unei comisii pentru dezvoltarea industriei casnice naționale care să fie pusă sub patronajul Majestății Sale Regina”). Meșteșugul are continuitate în gospodăriile meșterilor de azi (Ileana Balint – țesătoare – comuna Oituz; Tereza Covaci – țesătoare – comuna Oituz; Elena Boacă – țesătoare – comuna Oituz; Anica Fichioș – țesătoare – comuna Oituz; Marian Lungu – meșter de măști și costume populare – comuna Sănduleni; Ileana Potârniche – țesătoare – comuna Sănduleni; Maria Andrei – țesătoare – comuna Gioseni).

Volumul are o valoare de document pentru etnografia așezărilor din județul Bacău, pentru etnografia și civilizația românească, este o recunoaștere a evoluției istorice a meșteșugurilor prezentate, a transmiterii lor de la o generație la alta, dar și pentru portretele și biografia meșterilor.

Feodosia Rotaru a conturat complexitatea a 5 meșteșuguri a căror practicare în vetre satești este o continuitate a tradiției românești, într-o evoluție modernă a gospodăriilor actuale.

Bine întocmită, cartea este un document și pentru conservarea și promovarea centrelor de meșteri, și că prin prezentarea lor la târguri și în publicații îi stimulează să ducă mai departe și să transfere generațiilor tinere creația populară parte a identității civilizației umane.

Steliana BĂLTUȚĂ

Maria Panciuc-Bucătaru: Mărturii scrise

MARIA PANCIUC – BUCĂTARU este autoarea a două volume speciale de „mărturii de suflet” cum însăși domnia sa le numește. Primul volum cuprinde corespondența pe 351 de pagini și volumul 2 pe 580 de pagini. Motivația acestei apariții editoriale ne este dezvăluită astfel: „Așa am hotărât eu într-o frumoasă zi de toamnă, să mă pregătesc sufletește și să pornesc „într-o călătorie” în anii ce-au trecut cu vreo trei decenii în urmă, când în deplinătatea forței mele fizice și intelectuale, munceam ca muzeograf la Muzeul Județean Botoșani, fiind responsabilă cu Sectorul artă, repartizat prin apariția Legii nr. 63 din 1974 - Legea Patrimoniului Cultural Național. Am mai făcut câțiva pași spre prezent și am găsit în depozit o amintire puternică ce dorea a fi dezvăluită. Este o secvență a timpului de când am fost numită Director al Muzeului Județean și până am fost promovată în altă funcție”

„Întrucât au trecut mulți ani, din 1980, iau timpul de când am fost numită director al Muzeului Județean. Am simțit că nu am nici un drept să păstrez doar pentru sufletul meu atâtea bucurii ce le putea aduce o sesiune de comunicări pentru Muzeul de Istorie, pentru Casa Memorială „Nicolae Iorga” sau pentru Secția de artă unde, cu predilecție, am efectuat cataloage, expoziții retrospective pentru pictori botoșăneni, mai puțin cunoscuți semenilor mei”. Lucrând într-o unitate de cultură, spune autoarea „Mărturiilor scrise”: „Credeam că uneori sunt paznic la cerul cu stele, la depozitul cu lumină și daruri sfinte”.

„Din noianul de greutăți, eforturi și muncă depusă pentru buna funcționare a muzeelor tronează o activitate deasupra tuturor. Este vorba de sesiunile științifice de comunicări”, care au stimulat corespondența cu mari personalități ale artelor plastice, ale arheologiei – istorie, ale etnografiei, ale domeniilor memorialistică

și civilizație – arhitectură. „Contribuția tuturor participanților la sesiunile de comunicări au adus muzeului faimă și recunoaștere pe tărâmul atât de anevoios al cunoașterii neamului nostru”.

Frumusețea scrisorilor era uimitoare: „Nu cred că este un pământ mai binecuvântat decât Botoșaniul. Din acest punct de vedere, cred că ceea ce spunea **Eugeniu Greceanu** (n.n. un mare arhitect al vremurilor), că la noi și „**dalele străzilor sunt impregnate cu iz de cultură**”, este adevărat”.

„După ce (participanții la sesiune n.n.) ajungeau fiecare la casa lui, ne scriau scrisori de mulțumiri pentru

frumusețea manifestărilor și ospitalitatea noastră, iar noi, apoi, le mulțumeam din nou prin scurte scrisori pentru contribuția adusă Anuarului ce se chema „**Hierasus**”. Era totul ca la o Casă Regală. Cu reguli, cu principii, nimic nu se desfășura întâmplător și nimeni nu făcea greșeli în aceste ceremonii în care patrona cultura, numai ea – Cultura”. Definiția pe care Maria Bucătaru o dă Muzeului unde se desfășurau manifestările cultura-

le, este originală, aparținându-i în totalitate.

„Poate că MUZEUL înseamnă a pătrunde cu chei potrivite în sanctuarul în care memoria timpului și-a depozitat gânduri și existențe, gesturi și aspirații, secrete și declarații, ale celor care și-au marcat trecerea punctând în piatră, în literă sau penel, în suveică sau nicovală, inestimabilul cod de comunicare cu viitorul”.

„Cartea «Mărturii scrise» volumul 1 se vrea doar o aducere aminte a unor vremuri când deranjați de multe probleme ale vieții, munceam cu drag, ne făceam idealuri și chiar luptam pentru realizarea lor”. Volumul 1 foarte concentrat, în sumar cuprinde 7 capitole: **Corespondență; Xerocopii – Scrisori; Felicitări, Cărți de vizită, Telegramme, Cărți poștale; Program, Copertă**

„Hierasus”, Extrase – Dedicatii; Articole din presa vremii; Imagini din timpul desfășurării sesiunilor de comunicări; Titularii scrisorilor.

Pentru că spațiul de publicare nu ne permite detalierea corespondenței cu marile personalități ale timpului, mă voi referi doar la scrisorile primite de d-na Maria Bucătaru de la **dr. în arhitectură Eugenia Greceanu**, preocupată de Botoșani și în cartea domniei sale „Ansamblul Urban Medieval Botoșani”, în care apare **Casa Manolachi Iorga**, ridicată în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea de către străbunicul istoricului Nicolae Iorga. Între paginile 105 – 117, sunt 5 scrisori trimise și date din București, în care i se adresează „**Stimată Doamnă**” sau „**Stimată Doamnă Bucătaru**”, iar între paginile 228 – 234 ale volumului sunt xerografiate scrisorile după originale (cititorul putând vedea scrisul original al Eugeniei Greceanu). În scrisoarea trimisă în 16.II.1981, arhitecta spune: „**Mi-ar face multă plăcere să am un semn de viață din partea Dumneavoastră, cel mai simplu ar fi să-mi telefonați ca să știu ce se întâmplă cu Manolachi** (n.n. Casa Manolachi Iorga, fost Muzeu Etnografic între anii 1989 – 2007). **Cu toată stima, Eugenia Greceanu**”.

O altă scrisoare de luat în seamă de la pag. 145 – 146 referitoare la Casa Manolachi Iorga este aceea trimisă de profesor filosofie Monica Mihalcea de la Buzău, fiica pianistei și compozitoarei Maria Alexandrina (Didia) Saint – Georges, care afirmă: „**Eu sunt urmașa directă a familiei Saint – Georges. În această casă (din str. Unirii nr. 3 Botoșani) am copilărit și de multe ori Nicolae Iorga venea să ne viziteze. Tot în această casă a trăit și mama mea Didia Saint – Georges – femeie compozitor de muzică cultă românească – după cum o dovedește premiul G. Enescu ce i-a fost atribuit pentru compozițiile ei. Cu deosebită stimă, profesor pensionar Monica Mihalcea**”.

Alte și alte scrisori din Volumul 1, conturează aprecierea de care s-a bucurat Doamna Maria Panciuc – Bucătaru în perioada când era directoarea Muzeului Județean Botoșani și după promovarea în altă funcție.

Volumul al 2-lea (de 581 pagini) al „Mărturiilor scrise”, cuprinde 3 mari capitole: **Capitolul 1 – „Corespondență – Interviu și înregistrări – Aurel Bordenache”** (n.n. rudă al ultimului țar al Rusiei, Nicolae al II-lea); **Capitolul 2 – „Maria și Nicolae Zahacinschi, Români adevărați, Corespondență”**; **Capitolul 3 – „Cum s-a născut Atelierul, Din opiniile pictorilor participanți, Cuvântări”**; **Capitolele 1, 2, 3, Xerocopii la Scrisori, Programe, Regulamente; Felicitări; Articole presă; Imagini (foto)**.

Din acest al 2-lea volum de corespondență ies la lumină foarte multe scrisori și informații despre artiștii plastici (pe care autoarea i-a cunoscut, le-a luat interviuri, le-a organizat expoziții, le-a făcut cataloage), despre demersurile pentru realizarea unei Secții de artă, a unei Secții de etnografie (corespondând așa cum am subliniat în text, cu arhitecta Eugenia Greceanu pentru

obținerea casei Manolachi Iorga), pentru organizarea unei expoziții de colecționari recunoscuți, Maria și Nicolae Zahacinschi. Și pentru că volumul acesta de corespondență este mai amplu decât primul am ales ca să prezentăm mai în detaliu, Capitolul 2 (cuprins între paginile 177 – 216), care se referă chiar la Maria și Nicolae Zahacinschi, pe care Doamna Maria Bucătaru îi numește, „**Români adevărați**” și despre a căror corespondență spune: „**Printre scrisorile mele depozitate de trei decenii, se află și cele pe care Familia Maria și Nicolae Zahacinschi cu multă amabilitate le-a trimis spre mine – Directorul Muzeului. Această corespondență avea un singur scop, să fie puse bazele unui Muzeu de Artă Populară în satul natal al marelui om, al farmacistului Nicolae Zahacinschi, născut în anul 1919, în 6 noiembrie în comuna Mihăileni**”.

Aș spune oricui, fără malițiozitate, ci chiar în spiritul adevărului, că persoana care îndrăznește să-și atribue demersurile pentru obținerea donației de piese etnografice din colecția „Maria și Nicolae Zahacinschi” pentru Botoșani, este în totalitate contrazisă de corespondența purtată între Doamna Maria Bucătaru și Familia Zahacinschi, între anii 1980 – 1986.

În volum sunt doar 18 scrisori între paginile 185 – 216 dintr-un număr mult mai mare, corespondență de punere la punct a ideii de amenajare a Muzeului cu donația Zahacinschi. În același volumul 2, între paginile 429 – 448 există și Scrisori xerografiate după originale, mai precis, **6 scrisori** (date 1 martie 1983, 3 martie, 30 mai 1983, 24 iulie 1983, octombrie, 8.XI.1983); **un proces – verbal** din 10 august 1983 (cu ridicare de cutii cu piese etnografice către Botoșani); **3 felicitări** (pentru Crăciun și Anul Nou din 21 dec. 1983, pentru Crăciun și Anul Nou – 1987, pentru 1 și 8 Martie din 24.II.1987); **1 fotografie** (cu familia Zahacinschi la Botoșani).

Sunt acestea dovezi incontestabile așa cum am afirmat și în alte scrieri, că existența Donației „Maria și Nicolae Zahacinschi” de peste 1146 piese la Botoșani i se datorează în totalitate Doamnei Maria Bucătaru, căreia familia Zahacinschi i-a trimis urări, felicitări și în anul 1987, chiar și după deschiderea în 1986 a expoziției la Mihăileni, ca semn al prețuirii pe care i-au purtat-o mereu.

Cele 2 volume de „Mărturii scrise” și semnate de Doamna Maria Panciuc – Bucătaru, vor rămâne mereu, dovada unei munci titanice depuse în ani cu mintea și sufletul, păstrătoare de valori, de tezaure umane ale civilizației românești.

Pe lângă cele 2 volume care au făcut obiectul recenziei, autoarea a mai semnat din 2012, încă 6 volume (de versuri, proză și un roman): „Lacrimi de cristal” – 470 pagini; „Însingurare” – 555 pagini; „Valea Dorului” – 488 pagini; „Închinare iubirii” – 310 pagini; „Dragostea Dintâi” – 346 pagini; „Cu prețul banilor” – 396 pagini.

Ioan DUMITRIU

Casa Memorială Preafericitul Patriarh Teoctist, Tocileni — Botoșani

La începutul lunii septembrie a anului 2005, o delegație condusă de primarul (pe atunci) Chihaiia Mihai și viceprimarul Epuraș Cozmin, a făcut o vizită PF Teoctist la mănăstirea Vorona, unde înaltul ierarh venise pentru câteva zile.

În cele câteva ore cât au stat „la sfat” – cum îi plăcea PF Teoctist să spună – i s-a cerut permisiunea și binecuvântarea de a ridica în satul său natal Tocileni, o casă memorială, dedicată celui de-al V-lea Patriarh al BOR, ca semn de prețuire pentru o personalitate locală.

Din prima clipă PF Teoctist, cu binecunoscuta-i cumpătare și modestie care-l caracteriza, a ținut să specifice faptul că demararea unui astfel de proiect „ar fi o povară grea pentru autoritățile locale” și că „ar fi mult mai bine să se ridice o troiță frumoasă în centrul satului” – indicând ulterior (în timpul vizitei la Tocileni) chiar și locul amplasării acesteia.

Pe data de 10 septembrie 2005, PF Teoctist a dat curs invitației de a vizita comuna Stăuceni, respectiv Biserica „Nașterea Maicii Domnului” din localitatea Victoria pe care a ctitorit-o cu multe sacrificii și școala din localitatea Tocileni care din acea zi avea să-i poarte numele, dezvelind personal placa pe care și astăzi stă scris pentru posteritate Școala Gimnazială „Patriarhul Teoctist” Tocileni.

Data de 10 septembrie 2005, avea să rămână în istorie, ziua în care PF Teoctist a pășit pentru ultima oară pe plaiurile natale – atât de îndrăgite de acesta ...

După această vizită, timpul a rămas să decanteze sfaturile, ideile, inițiativele și amintirile marcate de întâlnirea cu înaltul ierarh ... până în fatidica zi de 30 iulie 2007 când PF Teoctist a lăsat toiașul de păstor, trecând la cele veșnice.

Din acea clipă, dar mai ales după ce comunitatea locală din Stăuceni a participat la funeraliile de înmormântare de la București, s-a considerat că girul PF Teoctist – dat peste

mormânt – de a construi casa memorială din Tocileni – trebuia să se transforme în realitate.

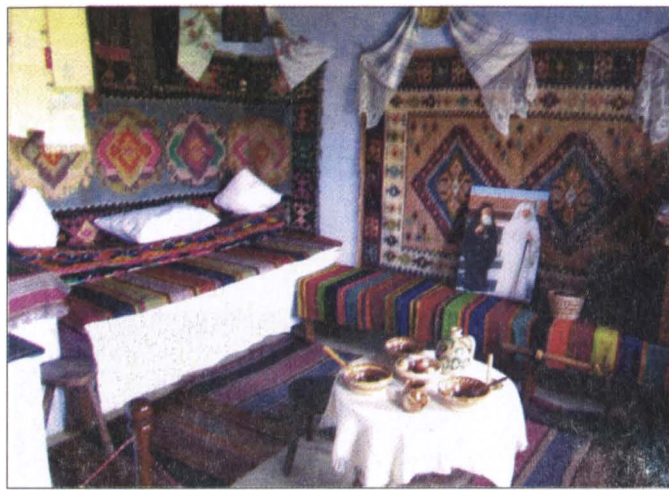
Au urmat numeroase discuții și consultații pe această temă și pentru că locuința originală în care se născuse PF Teoctist Arapașu nu mai exista încă din anii '70, iar locul acesteia fusese vândut (înstrăinat), Consiliul Local Stăuceni ia hotărârea să se construiască casa memorială pe un loc viran din centrul civic al satului Tocileni situat destul de aproape de locul casei autentice (originale). Proiectul casei aparține domnului Mihai Mihăilescu, conductor arhitect în cadrul Muzeului Județean Botoșani care a ținut cont și de descrierea amănunțită a lui nea Mihai Arapașu (85 ani), nepotul Patriarhului Teoctist – printre puținele persoane în viață care cunoscuse interiorul casei bătrânești ce aparținuse familiei Arapașu Gheorghe și Marghioala din Tocileni.

În primăvara anului 2012 se sfințește locul de casă și în aceeași zi încep lucrările de ridicare a construcției, supravegheate atent de către primarul Epuraș Cozmin Iulian.

În mod firesc trebuiau rezolvate multe probleme tehnice legate de acuratețea execuției diverselor elemente de arhitectură țărănească, deoarece se găsesc tot mai rar meșteri populari care să stăpânească tehnicile specifice secolelor XVI-II – XX, respectiv legarea stufului pe acoperiș, construirea cuptorului cu „rejanță” (rejanță = spațiu de dormit după sobă), recondiționarea sau confecționarea diverselor obiecte de mobilier popular etc.

În paralel profesorul Ioan Dumitriu alcătuiește tematica, etnograf Steliana Băltuță conturează colecția și urmând munca de căutare, obținere de donații, achiziție și selecție a exponatelor etnografice cuprinse în mai multe categorii distincte: mobilier, ceramică, țesături, obiecte vechi gospodărești, unelte agricole etc.

La sfârșitul anului 2012 construcția casei a fost finalizată și începe amenajarea parcului care înconjoară gospodăria, se ridică gardul din piatră și lemn aferent spațiului din jur, se montează podul peste pâraiașul care traversează curtea.

Pe parcursul anului 2013 și începutul anului 2014, Patriarhia Română, Mitropolia Moldovei și Bucovinei, Protopopiatul Botoșani dar și rudele PF Teoctist (Steluța Popescu – strănepoată), ne pun la dispoziție diverse obiecte personale ce au aparținut Patriarhului Teoctist, obiecte de mobilier din camera de lucru a acestuia, dar și obiectele de patrimoniu, respectiv veșmintele de mitropolit și patriarh, mantia roșie cu icoane pictate pe care PF Teoctist o purta în luna mai 1999 când a primit vizita Papei Paul al II-lea, crucea pectorală și engolpion, toiașul de înalt stătător al BOR, diverse medalii și distincții pe care le-a dobândit în timpul vieții etc.

O echipă formată din etnograf Steliana Băltuță, arhitect Mihai Mihăilescu și prof. Ioan Dumitriu încep amenajarea interioară a casei memoriale, care avea să se dovedească mai dificilă (după opinia unora) decât construirea casei în sine, pentru că s-au modificat de mai multe ori planurile de amplasare a colecțiilor (în funcție de numărul și mărimea obiectelor, autenticitatea, cromatica sau vechimea lor) pentru a alcătui în final un tot unitar bazat pe principii estetice și de punere în valoare a acestora.

În perioada 2008 – 2014, IPS Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, face mai multe vizite la Tocileni, urmărind îndeaproape evoluția construirii casei memoriale dedicate PF Teoctist, binecuvântând fiecare pas pe care l-am făcut, până la finalizarea lucrărilor.

Trebuie să mulțumim pe această cale foarte multor persoane care s-au implicat efectiv și afectiv la realizarea casei memoriale PF Teoctist din localitatea Tocileni, credincioșilor care au făcut donații de obiecte, tuturor celor care ne-au încurajat și în mod deosebit trebuie evidențiată implicarea aproape obsesivă a primarului Epuraș Cozmin Iulian și a viceprimarului de azi, Aurel Pavel, de a finaliza în termen, fără compromisuri și la un înalt nivel, acest proiect de suflet pentru comunitatea noastră.

Sfințirea Casei Memoriale PF Teoctist a fost săvârșită în data de 4 mai 2014 de către IPS Teofan, Mitropolitul Moldovei și Bucovinei, Părintele Protopop al Protopopiatului Botoșani, Lucian Leonte, înconjurat de un sobor de preoți și înalți ierarhi.

Și iată, la aproape 100 de ani de la naștere și 7 ani de la trecerea la cele veșnice a vrednicului de pomenire PF Teoctist Arapașu – în anul de grație 2014, Consiliul Local Stăuceni, cu vrerea Bunului Dumnezeu, cu sprijinul material, moral și logistic al Patriarhiei Române, Mitropoliei Moldovei

și Bucovinei, Protopopiatului Botoșani și cu ajutorul unor buni credincioși ai bisericii noastre strămoșești, ne-am învrednicit să ducem la bun sfârșit gândul inimii noastre, de ridicare a casei memoriale spre pururea pomenire a Părintelui Nostru.

Casa memorială dedicată Prea Fericitului Patriarh Teoctist Arapașu, este construită în stilul arhitecturii moldovenești, caracteristică sfârșitului de secol XIX și începutului de secol XX, formată din tindă și două odăi, prispă cu „deregi” și acoperiș din stuf, șopron pentru unelte agricole și coșar împletit din nuiiele, în ogradă.

Tinda prezintă în expunere fotografii ce încearcă să surprindă în memoria imaginii, cele mai importante momente din drumul lung al vieții, credinței și ascezei monahale pe care a purces copilul Toderaș în Duminica Tomii a anului 1928. Și poate nu întâmplător ele sunt expuse cronologic, în sensul invers acelor de ceasornic – încercând parcă să întoarcă timpul ... sau măcar să-l oprească pentru o clipă în fața vizitatorului și a veșniciei.

Odaia din dreapta este cea în care locuia familia – părinții cu cei 11 copii. Aici spațiul este drămuț cu grijă după firea, datina și obiceiurile ancestrale ale țăranului: cuptor deschis cu arc, prichici, „rejanță” și plită, patul și lavițele, culmea pentru hainele de sărbătoare, blidarul, lingurarul, măsuța joasă cu scaunele, lada pentru zestre, unelte pentru tors și depănare.

Și cum altfel, în ungherul dinspre răsărit, deasupra candeliei veghează o icoană veche zugrăvită pe lemn, împodobită creștinește cu ștergar și busuioc.

În odaia din stânga s-a amenajat camera de lucru – dedicată exclusiv PF Teoctist și cuprinde colecția de bază ce conține piese cu valoare memorială deosebită: veșmintele ce au aparținut Patriarhului Teoctist, obiecte personale, mobilier, o bibliotecă cu cele 17 volume de predici, omilii și meditații reunite în colecția „Pe treptele slujirii creștine”, un volum cu titlul „Slujind Altarul străbun”, dar și alte publicații care au văzut lumina tiparului prin grija PF Teoctist Arapașu. Tot aici pot fi văzute numeroase medalii și distincții, dobândite de PF Teoctist în timpul vieții.

Pășind cu emoție și evlavie, vizitatorul va descoperi câte puțin din ființa și personalitatea omului și ierarhului de excepție care a fost PF Teoctist Arapașu.

Dar dincolo de numeroasele distincții și de bogata activitate monahală, de muncă administrativă și de reprezentare a BOR, Patriarhul Teoctist a rămas în conștiința românilor ca un păstor cu chipul blând și vocea caldă, un om echilibrat care radia bucurie, liniște lăuntrică și o infinită bunătate.

(Foto: Ioan Dumitriu)

Iarna magică (3)

Purtătorul căluțului poate îmbrăca costum popular, bluză albă sau roșie, pelerină albastră sau neagră, tunică kaki. Pe umeri, uneori, are epoleți; ca podoabe folosește flori, funde, decorații, oglinzi, panglici care atârnă pe piept și spate sau pornesc de la chipiu; are curea lată, chimir, brâu, diagonală și contradiagonală, fluierătoare; în mână – bici, cravașă sau sabie, peste trupul măștii atârnă o fustă albă împodobită cu panglici; culorile care predomină sunt alb, roșu, albastru.

Căiuții merg de regulă grupați într-un număr par, însoțiți de un fluierar și un urător, uneori și de o altă mască – capră sau urs. În entouragele căiuților intră și alte personaje – unele împrumutate de la teatrul de haiduci, altele specifice: dame, cavaleri, moșnegi, ofițeri, domnișoare, turci, calfe, arapi. Reprezentația poate fi fără text literar și fără strigături, numai cu strigături, cu scenetă și strigături. Motivul vehiculat de text e cel al îmbolnăvirii patru-pedului sau al poposirii într-un loc prohibit. Chiar în cazul prezenței unui text literar, punctul de interes rămân dansurile, masca chiar devenind uneori un auxiliar al acestora; unele sunt specifice numai acestei manifestări – Galopul, Calul, Hobalanul. Acompaniamentul e asigurat de cobză, vioară, fluier, trompetă; ritmul e ținut de țigle și fluierători iar clopoștii și zurgălăii asigură ambianța sonoră specifică festivalului popular. Ceea ce Romulus Vulcănescu numea **fenomenul horal** are valențe nebănuite ce se nutresc dintr-o experiență multimilenară.

Formă pre și paralingvistică de înfățișare a sentimentelor și etalare a senzațiilor, jocul există și în universul animal ca dans nupțial, de curtoazie, sau războinic, de avertizare și intimidare; inițial act magic și formă ritualizată de exprimare, jocul pare autotrădare și mărturisire, mesaj dansat, poveste fără cuvinte dar cu sens. Dacă este adevărat ca limbajul e în substrat ton, cântec și invocație și mai apoi cuvânt, că ritmul și armonia funcționează ca principale manifestări ale percepției frumosului, vom înțelege că jocul se fixează prioritar în memorie prin instrumentarul insistenței (repetiția, refrenul, alternanța, înlănțuirea, simetria), în contextul sărbătoreșului hibernal corelând festivalul și ludicul urmărind integrarea și armonizarea contrariilor, ilustrând actanțial mituri și conservând rituri și forme de magie verbală, coregrafică, muzicală – topite în complexa comunicare kinezică cu funcții religioase, estetice, erotice, psihologice, sociale. Pe lângă eliminarea unui surplus energetic, ludicul stabilește raporturi (aproape) erotice, funcționând și ca liant social și coagulant al obștii, privitorul nu doar privește ci participă sufletește activ la exteriorizarea unor personalități dezlănțuite într-o bucurie agresivă și contagioasă.

Dansul ritual practicat ca o formă de colind avea menirea de a stimula bogăția recoltelor prin simbolistica stimulatorie a săriturii, care poate semnifica inclusiv actul sexual sau poate fi o codificare a levitației; din simbolistica sa ancestrală sunt de menționat informațiile conform cărora existau dansuri speciale pentru cânepă, fructe, vin, că ocolirea prin dans a unei ființe e similară unei posedări, că

jocurile nupțiale au rol de integrare și recunoaștere a noului statut, că jocurile de la finele colindatului au rol de inițiere prenupțială; cu rol de liant funcționează jocul în manifestarea cultului strămoșilor. Îmbinând sacrul cu grotescul și solemnul cu ilariantul, jocurile cu măști au și certe virtuți curative; sub aspect mitologic, reconstituie coregrafic acte arhetipale preexistente ce mimează cosmogonia sau codifică mesaje pentru zei. Dacă orice ritual are un model divin, puterea divinității poate fi preluată pe căi magice, prin imitarea actelor primordiale care au avut ca efect cosmogonia sau antropogonia. La nivelul actanților, jocul înregistrează un efect de contrast între tensiunea fiziologică și efectul psihologic de relaxare; în acest fel se produce o unificare de ordin emoțional întreținută și de dialogul chiotelelor și strigătelor ce amplifică psihoza bucuriei colective; directă sau prin aluzie este și influența strigăturilor, care devin analogii ale unor descântece cu efect imediat; contextul sărbătoreș și excitant, efectul de poliritmie, sincretismul dans, muzică, strigături îi asigură manifestării ludice colective magia și vraja capabile să abolească realul, îmbinând funcții magice, erotice, spectaculare, competiționale. Prin această artă a ritmului cu desfășurare spațio-temporală, omul contemporaneității e mai aproape de strămoșii care i-au transmis formule melodice și structuri ritmice, mai aproape de zeii care au creat lumea dansând. Devenind locul de refugiu al unor jocuri tradiționale de factură ancestrală și arhetipală, sărbătorile de iarnă au conservat într-o nouă funcție structurile preluate prin transfer funcțional de la ritual la distractiv, de la ceremonial la agonial, peste toate colinda prin dans impunând bucuria, care este și a unei reîntâlniri cu euforia psihofiziologică pe care o atribuim strămoșilor. „Ursul, cerbul, capra, apar și astăzi în fantasticele cortegii ale celor douăsprezece zile din preajma Anului Nou, coborându-se în zărilor trecutului. Toate se contopesc în marele act și spectacol al colindatului, petrecut pe trepte diferite ale vârstei omului și în felurimea diversă a peisajului românesc, și nu de puține ori am fost martorul tulburat al desfășurării acestor istorii mitice materializate în forma, mișcarea, sunetul și cuvântul, făcute și rostite de făpturi omenești și de altele întruchipate de nescata lui fantezie” (Paul Petrescu – *Arcade în timp*).

În perioadele de criză (solstiții și echinocții) obiectele obișnuite ale inventarului domestic și agricol își intensifică la modul superlativ funcția ritualică, cunosc o refuncționalizare considerată eficientă pe plan magic, facilitată și de activarea unor funcții în mod obișnuit pasive ale comunicării; Umberto Eco sublinia că limbajul este instrumentul semiotic cel mai relevant, care însă nu satisface în totalitate cerințele de exprimare, din moment ce există conținuturi în unități non-verbale complexe, care nu pot fi codificate într-o unitate verbală obișnuită. După modelul mitologic al divinităților care își anunță apariția în acorduri muzicale maiestose sau în dezacordurile stranii ale zgomotelor asurzitoare, sărbătoreșul tradiției devine și o sinteză de sonorități provocate de instrumente de percuție, de suflat, de coarde, dublate de modalități

vocale neobișnuite de recitare, scandare sau cântare care produc o euforie sonoră de tremoluri, enumerări ritmice, șoapte, strigăte. Muzica e receptată ca stimulând vitalitatea și fecunditatea, funcționând ca o metaerotică, dar având și funcții oraculare și chiar divine. În intervalul sărbătorilor de iarnă, toba, clopoțelul sau biciul reiau motive mitice și se înscriu în bogata recuzită rituală corespunzătoare ceremonialului actanțial în care obiectul devine semn al unei prezențe oculte; muzica, pantomima, gestică, dansul, costumația, jocul devin limbaje de comunicare cu strămoșii mitici, instrumentele muzicale vechi precum drâmba, buciul, cornul, cimpoiul, naiul, cobza și fluierul devin canale de comunicare cu lumea de dincolo, asociate într-o paradă polifonică ale cărei acorduri permit receptarea premonitivă, anticipată și de ritmurile concepute ca revenire a identicului și asemănătorului.

Un loc primordial în panopia acestei recuzite cu funcții magice, rituale și ceremoniale îl ocupă elementele vegetalului; bradul, vâscul, ramura, floarea, alunul, cornul, busuiocul, ceapa, usturoiul, bobul de grâu... „Consacrarea rituală a bradului în sărbătorile solstițiului de iarnă e anterioară erei noastre” – afirmă Romulus Vulcănescu (*Mitologia română*) având în vedere premisele dendrolatriei; simbol sacralizat al ecosistemului carpatic, coloană a cerului și agent al comunicării între planurile fundamentale ale universului, bradul a devenit metaforă a tinereții și alegorie a forței telurice, consubstanțial omului, simbol masculin prin excelență, asociat ceremonialului nupțial sau funebru, figurare alegorică a logodnicilor nefericiți uniți prin moarte, substituit simbolic al mirelui. Tradiția adaugă bradului calități care îl înrudesce cu umanul, crezându-se că în proximitatea sa se activează inspirația și memoria; în contextul festivalului folcloric hibernal, bradul dezvoltă un simbolism complex, asociat concomitent vieții și morții, bucuriei și tristeții, antagonism care, în fond, e specific oricărui rit de trecere; se adaugă valorizarea bradului de Crăciun ca apotropeu și oracol augural. Din recuzita rituală a Crăciunului nu lipsește butucul care menține focul sacru, întruparea a strămoșului dendromorf, și trunchiul – adevărat altar al ceremoniilor religioase ancestrale și loc al practicilor magice de tip descântec și divinație; la Anul Nou se adaugă acestei recuzite toiagul, simbol axial și falic, purtat de membrii cetelor de mascați; semantic, se asociază cu băta, bagheta, măciuca, nuiua, cîrja, bastonul, sceptrul, biciul – toate semnificând puterea spirituală, biologică sau socială. Ca simbol, toiagul relaționează cu paloșul – principiu masculin, activ și transformator – și cu sabia – simbol al tradiției și al încredințării experienței prin moștenire. „Toiagul ritual este înzestrat cu puteri magice, fiind capabil să îndepărteze influențele nefaste, să fecundeze femeia, să fertilizeze solul, să producă moartea dar și învierea celui lovit” – sintetizează Ivan Evseev în *Simboluri folclorice*.

În dimineața Anului Nou se merge cu sorcova și cu semănatul – forme de felicitare care epiloghează aratul (plugușorul). Sorcovele sunt bețe îmbodobite care ating pe cei colindați într-un gest de consacrare, odinioară mergându-se chiar cu mănunchiuri de mlădițe de măr sau păr puse în apă la Sfântul Andrei; acest ritual augural asociază magia de contact ca translație energetică cu forța incantatorie a cuvântului, care urează celui colindat tăria

fierului, iuțeala oțelului, rodnicia arborilor – metaforic, înflorirea prin dezvoltarea forțelor spirituale pentru propulsarea în plan suprauman. Misteriosul refren al colindelor (*Florile dalbe*) semnifică un spectru, o apariție din altă lume, care pregătește/ anunță un miracol, sintagma citată se asociază cu epitetul **dalb** aplicat celui plecat dintre vii, anunțându-i prezența. Ca expansiune a unui centru generator, floarea conturează un model ființial, ca potir e receptacol al forțelor uraniene, prin frumusețe indică idealul armoniei și purității, prin relație cu sămânța semnifică renouarea ființei prin moarte creatoare; în acest fel, simbolurile florii și ale boabei coincid – ambele anunțând o re-naștere. Nu lipsește din inventarul recuzitei rituale fierul, valorizat în baza credinței că obiectele de metal înlătură influențele nefaste; văturaiul era purtat de alaiul de femei care trăgeau brazda împotriva ciumei, cuțitul pus la brâu e apotropeu, potcoava aduce noroc, secera e folosită în descânțece, nicovala, plugul, grapa pot apăra omul de spiritele malefice, la Anul Nou, lovirea obiectelor de metal are același efect.

În planul timpului profan, omul se nutrește și se protejează de intemperii prin îmbrăcăminte; în timpul sacralizat al sărbătorii, același om se primește, nu se îmbracă; cinstește, nu bea, ospătează, nu mănâncă – profanul cotidian proiectându-se prin magie și rit, în sacru. În comunitate, haina este un prim nivel – așezat sub regimul vizualului imediat – al identificării sociale, etnice, profesionale, de vârstă, psihologice, comunicaționale; tradițional însă, este și simbol, imitând prin fibră, cromatică și formă o entitate totemică iar prin adăugiri punând purtătorul sub protecția daimonului vegetal prin cununi vegetale, spice și ramuri, flori la pălărie, ierburi magice la cingătoare; în practicile magice, piesa de îmbrăcăminte ține locul persoanei și acțiunea asupra veșmintelor e act asupra purtătorului. Funcții apotropaice au panglicile, firele roșii, brâul multicolor, nodurile; panglicile realizează în timpul mișcării ritmice a jocului efectul de mandală și semnifică dorința/ intenția de ascensiune, levitație; încarnare a spiritului animalului totemic este încălțăminte din piele. Fetele aflate în stadiul premarital nu neglijează podoabele propriu-zise, care aduc vise frumoase, activează memoria, protejează împotriva vrăjilor, având și rolul de condensatori energetici și ambreiori ai relației erotice. Cu totul altă semnificație au hainele întoarse pe dos, procedeul cel mai simplu de marcă, indicând renunțarea la postura umană și trecerea la una demonică.

Clopoțelul, clopotul, talanga, zurgălăii sunt componente **sine qua non** ale recuzitei rituale de sărbătoare. Metaforă a vibrației ordonatoare, clopotul aduce spre prezent un rudiment din limbajul primordial al revelației divine, punctează momentele ritualice, cheamă la rugăciune, are numeroase funcții magice și propitiatoare, este mesager erotic. La Crăciun și Anul Nou, sunetul vestitor al clopoțelului anunță și întreține speranța, pregătește receptarea miracolului reînnoirii, stimulează forțele genezice latente. Ca simbol al abundenței și fertilității agricole, cornul era purtat de anumite zeițe; ferecat în aur sau argint, era folosit la ospetele dacilor; în noaptea Anului Nou este vestitor al cetelor de colindători, dominând, cu sunetul său puternic, întreaga obște. Metonimic, este semn al bovidentului prezent în alai, în aceeași modalitate, prin buhaiul

confectionat dintr-o cofă, având la unul din capete o piele întinsă care vibrează prin tragerea unui smoc de fire de păr de cal fixat în centru. Ca instrumente sacre, toba imită tunetul iar buhaiul dezlănțuie uraniană sonoră.

Colinda cu plugușorul, ursul, capra, căiuții nu s-ar putea desfășura fără fluierul a cărui melodie sugerează trama și impulsionează ritmica coreică; foarte accesibil, instrument inițial pastoral confectionat din os, trestie, lemn, metal, fluierul a avut la geto-daci o largă sferă de circulație, păstrată și la români, căci e prezent în momentele fundamentale ale vieții, muncă, joc, bucurie, tristețe; se crede că a fost inventat de legendarul aed trac Marsyas, tradiția impunând făurirea sa din oasele strămoșilor sau din plantele totemice care preiau puterea orfică a melosului; în lumea basmului, donatorii mitici oferă fluierul după care joci fără voie, lumea pastoral-mitică crede că fluierul asigură protecția stânelor și locuințelor sau că transmite mioarelor gândurile ciobanului. În alaiul sărbătoresc, fluierul își depășește statutul de acompaniator căci, ritualic, se adresează tuturor regnurilor – stimulator și fecund, asigurând îndelungi ecouri mnezice în suflul actanților.

Sărbătorile de iarnă desfășoară și o veritabilă cromoterapie festivă, funcția cromatismului fiind foarte complexă: semnalare, subliniere, clarificare, ierarhizare, asociere, separare. Prezența culorii poate fi agresivă sau discretă, directă sau înșelătoare, codificările fiind integratoare sau represive iar funcționalitatea sintactică și ritmică, apropiată de cea a limbajului muzicii sau dansului. Culorile fundamentale transmit mesaje simbolice: galbenul – putere și măreție, albul – puritate și lumină, roșul – bucurie și forță, albastrul – speranță. În cadrul oricărui ceremonial, cromatica – pe baza unui simbolism universal lesne decodificabil – indică rangul, vârsta, sexul celor care performează ritual sau sunt beneficiarii acestuia. În arta populară românească se remarcă bicromismul în decorarea ștergarelor și fețelor de masă, tricromismul cucutenian (alb, roșu, negru), policromismul scoarțelor și lăicerele, acestea din urmă dominând și dimensiunea vizuală a alaiurilor de sărbătoare.

Se remarcă mai întâi, în alaiurile de capre și căiuți dominanța albului, care conotează atât absența cât și suma tuturor celorlalte, condiția celui care își va schimba statutul, încă nediferențiat dar cu disponibilitate pentru metamorfoză, stadiul de extaz activ prin care se tinde spre sacral; în cetele de urși și mascați domină negrul, ca metaforă a intervalului dintre două stări și prin care se pregătește renașterea inițiată, indistincția și faza germinativă; nu lipsește din policromia hibernalului festiv galbenul solar, roșul energizant, albastrul aspirațional – toate plasate într-o informație iconică derutantă și atrăgătoare, ce exploatează capacitatea subliminală de absorbție a subiecților, până la producerea unei stări de hypnagogie – chemare spre lumina unui nou început. Recuzita rituală a Crăciunului și Anului Nou are deci o simbolistică profundă, chiar dacă nu asigură decât instrumentarul necesar unei desfășurări ceremoniale sincretice în care rolul fundamental revine omului – proiectat în reprezentări mitice precum figuri ale timpului, întrupări demonice sau suflete ale morților redade de procesiunile cu măști: „Cei ce se mascau, individual sau în grup, urmăreau, pe lângă protecția reală sau magică cu ajutorul măștilor, și legătura spirituală prin măști, cu presupusele forțe supraomenești (benigne sau maligne), cu închipuțiile fapturi divine (demoni, semidivinități) divinități și eroi) care socoteau că îi domină, persecută sau protejează. În aceste condiții, mascarea rituală, ceremonială sau festivă putea provoca declanșarea unor stări spirituale vecine cu dubla personalitate, cu căderea în extaz, transă onirică, cu hierofonia. „Aprecieria exprimată de R. Vulcănescu în *Măștile populare* este completată cu cea a lui Gh. Mușu din *Zeii, eroii, personajele*: „Cel care era cuprins de delir devenea mădular al zeului, făcea parte din el; astfel, ca urmare a entuziasmului, suflului divin de care era pătruns, muritorul depășea limitele ființei sale, ieșea din el însuși – cu un cuvânt grec: cădea în <extaz>; ridicat la această stare de participare la ființa zeului, el vedea lumea și natura cu alți ochi, căci avea parte de toate însușirile zeului“.

(Va urma)

PASI PRIN GALERII

Continuăm pașii prin galeriile botoșănene și nu numai, continuăm călătoria vizuală. Membrii Societații Culturale „Expo-Art” Botoșani și-au expus lucrările realizate chiar de la începutul anului 2013 participând la expoziția „Balcic – Artiști fără frontiere”, expoziție organizată la Silistra și Ruse – Bulgaria și la București și Călărași – România, în februarie – martie. De asemenea au participat la Târgul Mărtisorului de pe 1 martie 2013, acțiune organizată de C.J.C.P.C.T. Botoșani pe Pietonalul Unirii.

În perioada 17 martie – 17 aprilie 2013, Marcel Alexa, Aurel Azamfirei, Silviu Babii, Robert Cobuz, Ionuț Gafițeanu, Florin Grosu, Constantin Livadaru, Liviu Șoptelea, George Șpaiuc și Aida Șușter – Botoșani au fost prezenți cu lucrări pe simezele galeriilor

„St. Luchian” Botoșani la Salonul Anual al Artiștilor Plastici Botoșăneni.

De asemenea, pe 21 aprilie, de zilele orașului Botoșani, membrii S.C. „Expo – Art” au fost prezenți cu exponate la expoziția de pe Pietonalul Unirii în cadrul Târgului Meșterilor Popolari ediția a VIII-a.

Sărbătorile pascale au fost întâmpinate prin deschiderea, pe 30 aprilie 2013, a celei de a III-a ediție a expoziției „Dumnezeul Răbdării și al Mângâierii” la „City Gallery” Suceava. Botoșaniul a fost reprezentat de Doinita Andronic, Florin Grosu și Liviu Șoptelea. În luna mai, George Șpaiuc ne-a reprezentat în tabăra de la Sozopol din Bulgaria, el având lucrări și în expoziția permanentă de la Galeria Top Art din Iași.

În perioada iulie – august 2013, Muzeul Județean Botoșani a organizat expoziția „Case de zid, zidiri de suflet”, unde, alături de artiști prezenți în cu lucrări în colecția muzeului, au expus și membri ai S.C. „Expo – Art”: Marcel Alexa, Silviu Babii, Cornel Dumitriu, Florin Grosu, Liviu Șoptelea și George Șpaiuc.

Liviu Șoptelea a participat la ediția a IX-a a taberei de la Păltinoasa – Suceava, alături de creatori din România și Republica Moldova în luna iulie 2013, iar Florin Grosu tot în această perioadă a participat într-o tabără cu caracter național în județul Mureș, la Sovata, la Casa Rădițoiu.

De asemenea, în zilele 2-4 august 2013, membrii societății noastre au participat cu lucrări la expoziția organizată pe Pictorialul Unirii cu ocazia Festivalului „Cântecului, Jocului, Portului Popular și Meșteșugurilor” ed. a VII-a.

Asociația Artiștilor Plastici din Baia-Mare a organizat în luna august o tabără de creație la Seini, în județul Maramureș, unde au participat și pictorii botoșăneni Silviu Babii, Florin Grosu și Liviu Șoptelea, iar George Șpaiuc a participat la tabăra de pictură de la Albac din județul Alba, urmată în septembrie de tabăra de la Moneasa.

La sfârșitul lunii septembrie am avut o expoziție personală de grafică colorată la Galeriile de artă „Șt. Luchian” Botoșani și complexul Zimbru din Suceava a găzduit expoziția personală de pictură semnată de George Șpaiuc.

Pe data de 5 octombrie 2013, s-a deschis, la Galeriile de artă „Ștefan Luchian” din Botoșani, cea de-a II-a ediție a Salonului Național de Arte Vizuale organizate de S.C. „Expo – Art” Botoșani. Expoziția a avut un caracter național, au participat peste 40 de artiști din: Botoșani – Aurel Azamfirei, Silviu Babii, Valentin Barbălată, Doru Buceag, Victor Foca, Ionuț Gafițeanu, Florin Grosu, Gheorghe Hui-van, Anca Larionesei, Constantin Livadaru, regretatul Marius Luca, Liviu Mihai Olaru, Codrin Pascariu, Mihai Pastramagi, Ionuț Sinescu, Liviu Șoptelea, George Șpaiuc, Ștefania Suceveanu, Constantin Ungureanu; București – Elena Nicoleta Albu, Dan

Gelelețu, Alex Hreniuc, Cristiana Maria Purdescu și Mădălina Izabela Purdescu; Baia Mare – Mihai Tiri-că; Constanța-Gabriela Aramă și Mihaela Roca; Dro-rohoi: Aurelian Antal, Doinița Andronic și Maria Alexandra Ursache; Iași – Cosmin Iașean și Carmen Solomonea; Reghin – Marcel Naste; Tg. Mureș – Klara Balazs, Mihai Frunză, Vasile Mureșan, Veress Zsuzsa; Turda-Marta Deleanu și din Marea Britanie, Andreea și Robert Cobuz. O expoziție de excepție, care a stârnit interesul publicului larg, cu o gamă variată de teme și tehnici.

Tot în luna octombrie, George Șpaiuc a participat la tabăra Kategyan din Ungaria, iar la tabăra de la Tg. Mureș au participat pe lângă subsemnatul, Silviu Babii și Florin Grosu, care a participat și la tabăra Borșa și la Sângeoriu de Mureș organizată de A.A.P. Mureș la începutul lunii nov. 2013.

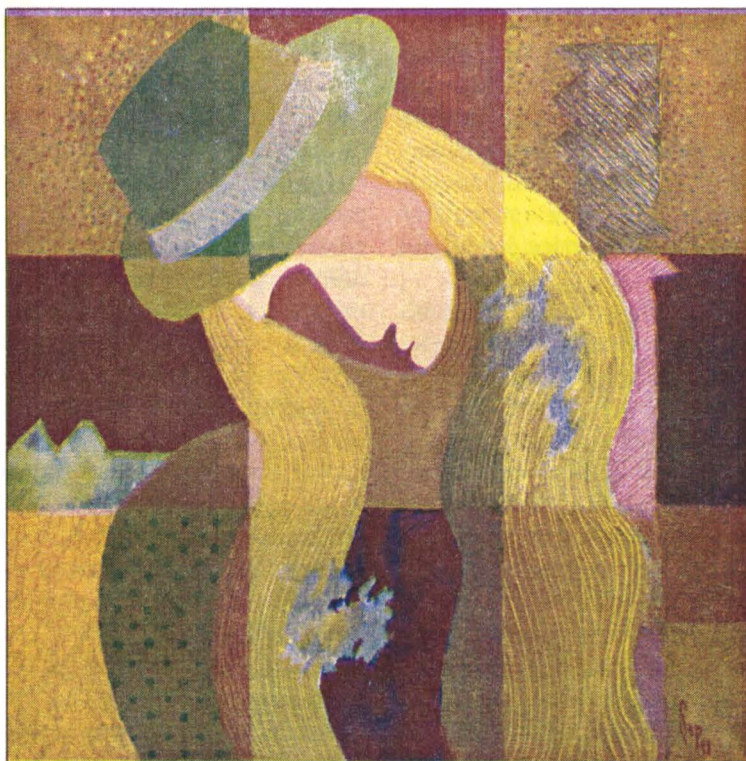
În luna noiembrie George Șpaiuc a fost prezent în tabăra de pictură de la Belmegyeri – Ungaria, organizată într-un vechi castel de vânătoare.

Nici luna decembrie nu a fost lipsită de evenimente. S-a

deschis la Botoșani, la Galeriile de artă „Șt. Luchian” Salonul de iarnă organizat de U.A.P., la care au participat și membri ai S.C. „Expo-Art”: Marcel Alexa, Aurel Azamfirei, Silviu Babii, Florin Grosu, Liviu Șoptelea și George Șpaiuc alături de alți pictori botoșăneni și invitați din țară.

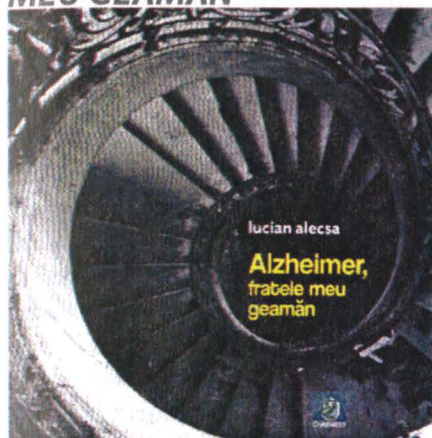
De-a lungul întregului an 2013 membrii „Expo-Art” au avut expoziții de grup sau personale la galeriile Botoșani Shopping Center și au participat la expoziții colective din City Gallery din Botoșani, sau la alte galerii din țară.

Și anul 2014 a debutat cu dreptul în arta plastică. Personal am participat la concursul „Eminesciana” organizat de U.A.P.R Iași și la Expoziția „Roșia Montană” de la Palatul Șuțu din București. Ne pregătim în continuare pentru evenimentele organizate de C.J.C.P.C.T. Botoșani și alte instituții din țară și din Botoșani, chiar dacă la sfârșitul anului 2013 Societatea Culturală „Expo-Art” Botoșani și-a pierdut atelierul din Calea Națională. (Liviu Șoptelea)

CĂRȚILE SCRITORILOR BOTOȘĂNENI

ALZHEIMER, FRATELE MEU GEAMĂN

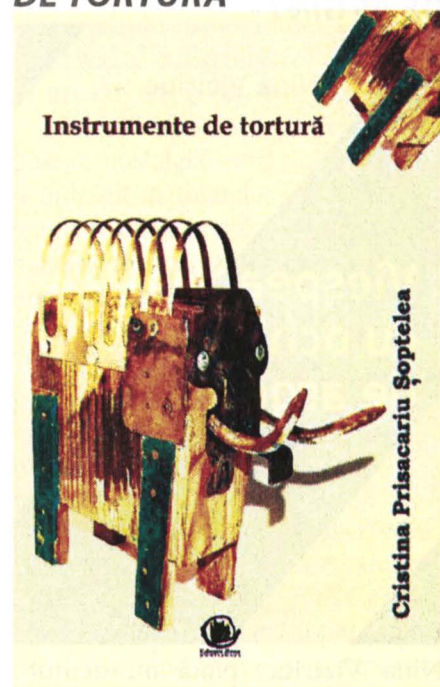

Lucian Alecsa, recent trecut de doisprezece lustri de viață, publică la Editura Charmides, o nouă carte de poezie. Titlul ei, provocator, ca de altfel toate celelalte titluri date cărților sale, ne atrage atenția că de la un timp nu ne mai putem îndepărta foarte mult de ceea ce memoria pierde. Grijă de acest lucru, în concepția poetică a lui Lucian Alecsa, care alege ca moto un îndemn răstălmăcit dintr-un vechi proverb românesc și anume „Fă-te frate cu dracu' pînă treci puntea”, care sună așa: „Fă-te frate cu neamtu', pînă nu te perzi!”, deci grijă de acest lucru, în acest caz, tot poezia o are. Ne-am făcut noi, cel puțin în secolul ce nu de mult a trecut, frate și cu neamtu' și din cauza dualității, nesiguranței, trecînd în altă barcă, eram gata să ne pierdem. Dar nu despre asta este vorba în cartea lui Lucian Alecsa, ci de ceea ce trebuie să rămîna mintea omului de la naștere și pînă la moarte - cea mai atentă supraveghere de sine, loc în care se depozitează toate informațiile care te fac să rămîi lucid pînă la capăt. Comparatia ei cu „neamtu'”, considerat etalonul vitalității și seriozității, reușitei, devine la Lucian Alecsa o miză pe care dorește să apese pedala destinului, care, deși pus pe o cale sigură, dă semne de oboseală de la un timp.

Continuînd experiența penultimei sale cărți, în care moartea este „ființa” din conștiința încărcată deangoase a poetului, Lucian Alecsa nu abandonează lupta cu ea, ținînd-o în corzi, ironizînd-o sarcastic, ne-ndulcindu-i deloc traiul pe care aceasta și-l dorește confortabil în trupul poetului, dar mai ales în mintea acestuia, unde, surată cu „fratele geamăn” care se hrănește cu neuronii lui, aceasta se cuibărește, dar nu-și găsește odihnă. Iată ce trebuie să faci atunci cînd dai ochi în ochi cu aceasta: „Cînd moartea are febră dă-i o horincă/ și pune-o să tragă dintr-o țigară cu hașis/ îi va pieri tot cheful de a se da la alții, se va mulțumi să se ardă pe sine/ precum mucul de lumînare fără de seu, sorbind din inima propriilor halucinații/ v-o spun din propria experiență,/ mai anul trecut am momit-o cu-n pui de cancer faringian/ s-a codit ce s-a codit pînă am convins-o să-l privească ca pe un hamburger alterat/ să-l scuibe pînă i se face greață/ sau de-i irită prea rău gâttelejul să-l transforme într-un măr ionatan,/ cît al nefericitului Adam, să-l muște cu nesațiu, nu-i vermănos defel.” Un vademecum, în astfel de situații greu de urmat, însă pus în astfel de situații, ce nu faci să scapi. Lucian Alecsa a scăpat și a făcut din această experiență poezie, panaceu cu care vrea să-l îndepărteze și pe „fratele geamăn”, sindrom al degradării și decăderii ființei.

Cartea lui Lucian Alecsa este încă o dovadă de izbîndă a vieții împotriva morții, a poeziei împotriva uitării, o victorie cu care mergi mai departe, chiar dacă știi că un astfel de limbaj nu este unul comun, cu care să-ți bucuri aproape, dar cu care-i poți da încă o șansă de a înțelege că poezia se poate naște și din durere, așa cum la unii se naște numai din bucurie. (Gellu Dorian)

INSTRUMENTE DE TORTURĂ

O prezență discretă în peisajul poeziei românești este Cristina Prisacariu Șoptelea. Poeziile ei vin, firește, cu o tandrețe aproape arhaică, dar majestoasă. Poezia ei este una integrabilă în spațiul poeziei nouăzeciștilor dar, în aceeași măsură, putem să o apropiem de poezia italiană a anilor 50-60, mai ales de poezia lui Umberto Saba, deoarece ea este «setată» să răspundă atât la contextul cotidianului concret, dar și la contextul cotidianului problematic, metafizic. Poeta este conștientă în fiecare clipă de spațiul fizic «limitat» în care viețuiește, dar asta nu o oprește să găsească în acel spațiu personaje și stări lirice care să o așeze în contextul unui dialog. În acest sens apar, cu sângele în mișcare, contururile memoriei, cuvintele și imaginile. Imaginarul poetic al autoarei nu este unul rudimentar ci, dimpotrivă, revigorant și încărcat de emoție. Autoarea se leagă de aceste tablouri ale realității imediate (trecute sau viitoare) și le pune în poezie, în spațiul memoriei sale, întocmai pentru a da sens «minutului ce păstrează pămîntul viu».

Cristina Prisacariu Șoptelea este o poetă care merită toată atenția cititorilor. (Paul Gorban)

VIESPEA CU OCHI DE ARGINT

Nina Viciriuc, până nu demult, era privită ca dramaturg, încă din studenție "își refugia ofurile" în gura unor personaje. Pe la începutul anilor '80 frecventa cenaclul „Junimea” de la Casa Pogor, piesele ei fiind apreciate de regretatul critic Val Condurache. Vreo două decenii a stat în expectativă, așteptând parcă a se liniști scena politică pentru ca iubitorul de frumos să-și îndrepte privirea și spre teatrul adevărat. Abia acum vreo cinci ani a îndrăznit să-și publice piesele de teatru. Nina Viciriuc are și veleități de poet, este la cea de-a doua carte de versuri, se dovedește stăpână pe limbajul liric, deloc comod pentru un dramaturg. Poemele din volumul de față "Viespea cu ochi de argint", apărut în acest an la Editura „Axa” din Botoșani, anunță o voce poetică autentică, lipsită de inhibiția vârstei sau de prejudecățile zilei „de ieri, de azi sau de mâine”. Poeta decupează „scene fierbinți” din cotidian remodelându-le apoi după propriile trăiri, emoții și sentimente, neartificializând în niciun fel realitatea. Limbajul nu suportă mutații majore, cuvintele își păstrează

naturaletă lor, schimbat e doar portativul de exprimare, suspus unor norme estetice. De multe ori ai impresia că ești în fața unor instantanee produse chiar sub ochii tăi asupra cărora s-au tras doar niște tușe simple care să le aureoleze viața. Să-i descifrăm și una din dorințe: „aș fi vrut să te văd / încă o dată / și aceasta să fie ultima / noastră tăcere / când lângă focul ce-atât ne legănase / să ardă scrisorile noastre nescrise / doar o ultimă oară / și pianul să-nvețe să moară / iar luna din nou să-nsângereze plopilor / iar eu cu nimic nu mai pot să te apropii / chiar de cad în genunchi / lângă focul ce râde / și vreau să te întreb / de mai e vreo scăpare / dar tu ești în spate cu o ușă / pe fugă / și-mi lași în palme o caldă musturare / te-aș cere înapoi / dar / n-am cui te cere”. Poezia Ninei Viciriuc este vie și adevărată, fără „sclifoseli docte” și fără jocuri de artificii. (Lucian Alecsa)

CA LA NOI LA TUDORA!

Profesorul Vasile Ungureanu se numără printre cei mai aplicați cercetători ai sub-zonei etnofolclorice în care trăiește. Tudora, că despre ea este vorba, deși o comună nu cu adânci atestări în timp, dar, totuși, cu oameni așezați, ai locului, care se mândresc cu câteva secole în spate, prin tradițiile preluate de la ambițioșii ei înaintași și

menținute cu sfințenie, fără artificii, influențe megieșe, se numără printre puținele sub-zone etnofolclorice, așa cum le numesc specialiștii, din județul Botoșani, un areal în care acestea sunt delimitate, acolo unde este cazul, cu destule tușe de influență, fie din cele de nord vest, cum ar fi cele bucovinene, fie din nord-est, cum sunt cele basarabene sau ale „țării de sus”. Tudora fiind plasată în zona de margine de pădure, de sud-vest a județului, dar și pe malul Siretului, deși învecinată cu Vorona, la est, o sub-zonă de reală particularitate în arealul etnofolcloric botoșănean, și-a conturat distincția pregnant mai ales prin ceea ce a reprezentat jocul popular, dansul, hora, punând la dispoziția cercetătorilor coregrafi, de la Tita Sever la Vasile Andriescu și Mihai Chelărescu, mostre de dans autentic, specific numai acestei zone, la care s-au adăugat secvențele de folclor literar, de la strigăturile din timpul jocului, dansului, horelor la urături, poezii, balade, bocete, cimilituri și altele. Nu mai vorbim aici de portul popular, particularizat și bine fixat în timp pe generații, de la copii și adulți până la bătrâni.

Toate acestea, profesorul și cercetătorul Vasile Ungureanu le-a prins cu acribie de-a lungul activității sale, în cele câteva cărți publicate din 1998 încoace, de la culegerea *Pe sub poale de pădure*, din 1998, la excelenta carte, exemplară, de analiză a aspectelor din lumea vegetală din poezia populară botoșăneană, *Verde, verde și iar verde... O privire asupra lumii vegetale din poezia populară botoșăneană*, lucrare scrisă în colaborare cu Alce-Mădălina Ungureanu și Eugen Ungureanu și prefătată de Prof. univ. dr. Vlad Arteni, apărută în 2011, și care a avut la bază antologia „*Săracă Țara de Sus. 1001 poezii populare din județul Botoșani*”, editată de centrul Județean de Conservare și Promovare a Culturii Tradiționale Botoșani.

Cartea de față, care preia în titlu o sintagmă din strigăturile tudorenilor, și anume „Ca la noi la Tudora”, este structurată pe trei mari secțiuni, bine ilustrate, și anume: *Vatra folclorică a Tudorei*, în care autorul prezintă zona din care extrage, în special, „jocurile”, așa cum se spune în Tudora jocului popular, dansului, horei, o zonă, așa cum am spus, foarte bine particularizată; apoi, prin exemplificări concrete, în secțiunea a doua, intitulată chiar *Giocul*, autorul ne relevă o bună cunoaștere a acestuia, monografiind astfel un aspect distinctiv al folclorului tudorean, cum puțini au știu să o facă, eliminând improvizația și artificii atât de frecvente în mai toate ansamblurile de dansuri populare care evoluează pe scenele județului în diverse ocazii; și, ca un corolar al vechilor tradiții transmise din ani în ani, care implică și coregrafie, și etnografie, și costum popular, dar și folclor literar anonim, secțiunea a treia, intitulată *Obiceiurile sărbătorilor de iarnă*. Cartea se încheie cu o scurtă postfață, în care autorul justifică inițiativa sa finalizată într-o lucrare de tip monografic, de mici dimensiuni, dar relevantă pentru ceea ce înseamnă cercetarea și conservarea folclorului autentic din sub-zona etnofolclorică a Tudorei.

Bine ilustrată, cu imagini reprezentative, din diverse perioade ale evoluției folclorice, pe aspecte relevante și semnificative, cartea Domnului Vasile Ungureanu se adaugă la zestrea de reale tradiții pe care instituția noastră o adună în lada sa prin menirea pe care o are. (Gellu Dorian)

CLIPA CUVINTELOR – METAFORĂ

Ținutul binecuvântat al BOTOȘANILOR a dat o nouă poetă. Am scris, uimită și încântată, despre întâiul volum de poezie al GABRIELEI ANISIE, în revista „Hyperion”. Știam că nu m-am înșelat apreciindu-i talentul și originalitatea.

A apărut acum câteva „clipe” un nou volum al autoarei, „CLIPA CUVINTELOR”, care va încânta, cu siguranță, pe cititorii lui, mulți, puțini câți vor fi, dar adevărați „degustători” de poezie.

Acest volum s-a bucurat de șansa, (ca și autoarea, de altfel), de a avea drept prim cititor pe distinsul profesor universitar, doamna PETRUȚA SPĂNU, în calitate de redactor de carte. Editura „FIDOS” a prilejuit apariția volumului la Iași, cunoscut ca oraș al poeziei și al marilor iubiri; și al iubirii din studenția poetei, care aduce, metaforic, în prezent, zilele, clipele, dragostei neuitate... Timpul și timpurile au impus o tăcere grea peste dragostea vârstei de aur, pe care generosul Copou, cu teii lui unici, au favorizat-o și ocrotit-o. A sosit acum... clipa cuvintelor și ele curg poetic. Autoarea nu mai mimează jocul cu metaforele, cum lăsa impresia că o face, în volumul de debut. Ea „respiră” metafore și pare a sugera și ideea că a sosit clipa când cuvintele poetice trec în sfera celestă a metaforelor. Cele mai multe sunt metafore de identificare: „inima fântână”, Părintele Iustin” altar pentru jertfa de taine”, „vameșul timp”, ș.a. Foarte expresive, în context, căci nu sunt întâia oară utilizate, atrag atenția câteva construcții oximoronice și metaforice, în același timp: „furtuni de liniște” prin care se definește poetic căderea stelelor, (ACUM), „morții vii” (ARD PLOPII), „așteptări de cer și de lut” (MORI DE APĂ), „întuneric de zi și lumină de noapte” (ÎNTREBĂRI) etc.

Cartea este, citând din poezia cu care se deschide, o „bunăvestire”: BUNĂVESTIRE A GHIOCEILOR”. Te scalzi aici în „râuri de soare”, îți trimiți dorul depărtărilor, sau... îl aduci de acolo.

Sub aspect tematic, cele mai multe dintre creațiile incluse în volum, oglindesc zbuciumul eului liric, în ipostaza de creator de poezie. Ilustrativă este, în acest sens, poezia ÎNTREBĂRI, din care citez primele două versuri și strofa finală, care vorbesc de la sine:

Ce șerpi s-au rugat la nașterea mea

să mă zbucim ca ei pân' la apusul de soare (...)

Șerpii m-au încins
și mă ard și-n întuneric de zi și-n lumină de noapte
însingurându-mi somnul
și mă lasă să culeg fulgere
pentru cuvinte și oameni.

Născută în sat de câmpie, poeta trăiește nostalgia muntelui, cunoscut și îndrăgit în tinerețe, simte mireasma de rășină a brazilor, pe care îi pomenește mereu, ca în această superbă imagine artistică vizuală, auditivă și de mișcare, din poezia ȘERPI:

Tălpile brazilor—crăpate de mersul prin veac

joacă la răscruci de drumuri,
îmbrățișând pietre cu oful sărac
și sufletul apei

în suișul brazilor peste anii din veac.

Rotindu-se în „vrăji de cuvinte”, bând” veninul nopților albe”, Gabriela Anisie culege „fulgere” și pentru oameni, realizând frumoase și expresive portrete ale unor personalități, precum părintele Justin, ale unor cunoscuți, precum Gică, bunicii, Moș Petru, Moș Corbiță sau ale marilor anonimi, creatori de bunuri materiale și mai ales spirituale și artistice: MĂRIA TA! sau MEȘTERUL.

Emoționante sunt creațiile dedicate persoanelor dragi, plecate dincolo, Modesta sau distinsul profesor, doamna A.

Nu pot fi trecute cu vederea superbe terține cu care se încheie volumul, adevărate micropoeme metaforice; TANTRISM, sau CUNOȘTI, sau ȘI-N CLOPOT ori ÎNTR-UN TĂRZIU, pe care o reproduc:

E greu să respiri
ninsul drum de schiuri—
când anii adie spre țărână.

Tema iubirii, a celei apuse, dar neuitate și de neuitat, este ilustrată cu discreția care nu poate estompa adâncimea trăirii: TRESAR, REVERS, TEII COPOULUI și mai ales DIN FRUNZE.

Cea care și-a pus nădejdea în lumină și a răs în cântecul fulgilor a „albit de zăpezi”, dar a păstrat în suflet prospețime de prunc, așa încât continuă să ne farmece cu cântecul ei, poezia... (Ortansa Cojoc)

Folclor din comuna Coșula

„Monitorul de Botoșani” din 5 august 2003, sub titlurile „Rapsod din Coșula va cânta la Paris” și „Cobzarul Negel pleca la Paris”, scria: „În urmă cu 10 ani, muzicantul Constantin Negel, devenit la 75 de ani academician al Academiei Artelor Tradiționale din Sibiu, înregistra un CD împreună cu Ansamblul „Datina” și se pregătea să plece în Franța pentru a susține un concert”.

„Cel mai mare și autentic cobzar”, cum îl numea Constantin Lupu, conducătorul Ansamblului „Datina”, cel care îl descoperise în 1978, cânta după ureche, însă aborda, potrivit specialiștilor, formule complicate de interpretare.

Constantin Negel era singurul academician cobzar, avea peste 100 de piese înregistrate în studiourile radio Iași și București, două discuri Electrecord și 20 de înregistrări pentru colecția „Tezaur”, coordonată de Muzeul Țăranului Român.

Melodiile sale au ajuns cunoscute în Spania, Germania și Danemarca, țări unde a susținut concerte, dar și în alte zone din Europa și America.

Acestea sunt ascultate și în prezent.”

În cadrul subtitlului „Muzica bătrânului apreciată și în prezent”, se adaugă faptul că „activitatea lui Constantin Negel este continuată de fiul acestuia, dar și de zeci de discipoli.”

„Monitorul...” din 7 sept. 2005, sub titlul „La moartea lui moș Negel Cobzarul”, scrie că „un mare virtuoz al muzicii populare românești a trecut în lumea nemărginită a celor care au purtat cu cinste ritmurile folclorului autentic de pe aceste meleaguri.

Constantin Negel, cobzarul tarafului „Datina” din Botoșani, s-a stins din viață înainte de a zămisli din harul și talentul său vreun demn păstrător al artei de a mânui cobza. Spuneam despre el cândva că este o legendă vie a Botoșanilor. Azi a rămas doar o legendă.

Originar din satul Șupitca, din reînființata comună Coșula, Constantin Negel a colindat lumea în lung și-n lat, iar când trecea de Ecuator se temea să nu-i vină rău fiindcă stă cu capul în jos.

Mândria lui cea mare e că a făcut baie în toate oceanele lumii, iar când a fost să străbată Siberia pentru un spectacol la Vladivostok i-a cerut pilotului să lase avionul mai jos ca să vadă și el cum s-a făcut porumbul.

Nu s-a dezlipit niciodată de simbolul curții natale și ale casei sale din Șupitca, pe care o considera un altar.

Cu cobza la subsorii, Constantin Negel a dăruit lumii fărâme din nestematele folclorului românesc, chiar dacă niciodată nu s-a adaptat la o altă civilizație.

Memorabil a fost turneul lui, ca membru al tarafului „Datina”, în Danemarca, de unde s-a întors cu următoarea caracterizare a țării lui Hamlet: „Danemarca este așa, un sat mai rășchirat, în care nemții aceia nu știu o boabă românește.”

Veșnic neadaptat, dar legat strâns de meleagurile natale, Constantin Negel va rămâne pentru folclorul românesc un simbol, un simbol al talentelor pe care le-au zămislit aceste meleaguri și al consecvenței în a sluji arta tradițională.” (Florentin Florescu)

„Monitorul...” din 23 iunie 2006, sub titlul „Monumente ale culturii tradiționale intrate în istorie” și subtitlurile „Lăutar cu diplomă de academician” și „Constantin Negel, unul dintre ultimii cobzari din Moldova, și-a dat măsura talentului pe toate meridianele globului” scrie: „Cine n-a auzit vreodată cobza măiastră a lui Constantin Negel ori n-are simț estetic, ori îi lipsește urechea muzicală. (...)”

Înainte de a-și lua rămas bun de la această lume pe care a îndrăgit-o, Academia de Arte Tradiționale l-a onorat cu distincția de a-l accepta ca membru.

Fălos nevoie mare, ca un copil ce a primit în dar o jucărie nouă, regretatul nea Costică a prezentat tuturor diploma ca pe cea mai de preț realizare a întregii sale cariere.

Asta până când Costică Lupu i-a făcut diploma sul, a înfășurat-o cu un ziar și a lipit-o cu scotch.

De atunci n-a mai arătat-o la nimeni, nici măcar bunului său prieten Beruca. „Nu pot, bre Ilie, că mi-a sigilat-o dom Costică”.

Poveștile trăite de Constantin Negel au intrat deja în literatura cultă a folclorului moldovenesc.

Dintre toate zările prin care l-au purtat pașii și destinul muzical a adunat întâmplări demne de o antologie a hazului nevinovat, stârnit de un neaoș țăran român.

Despre Danemarca spunea că e un „sat așa mai rășchirat”.

Până l-au dus gazdele cu „Dacia lor” la Căminul Cultural din Danemarca, nea Costică a fost dezamăgit că „nemții ăștia nu știu o boabă românește.”

Nici prin Iordania nu s-a înțeles cu localnicii, deși erau de aceeași culoare cu vecinii lui din Șupitca.

„Ăștia-s niște bagavei” și-a manifestat el dezamăgirea.

Dar nu turneele l-au fascinat pe el cel mult, nici aplauzele publicului și nici aprecierile specialiștilor,

ci bucuria asistenței când se producea el pe la câte o chermeză cu grangurii de partid și de stat.

Acolo putea să-și etaleze întregul său repertoriu, printre care "Chiftilăreasa", ce nu s-a bucurat niciodată de aprecierea publicului larg.

Textul, pe jumătate original, pe jumătate improvizatie de moment, făcea deliciul petrecerilor.

Vă redăm, spre exemplificare, câteva strofe, cu mențiunea că ele au suferit de-a lungul timpului modificări de conjunctură:

"Păi, de haleală, de pileală este berechet
Și-mi mai trebuie-o trăsură și-un motociclet,
Să mă plimb pe strada mare ca un berechet.
Mor fetele după mine că-s băiat deștept.

Dau în stânga, dau în dreapta, buzunaru-i plin
Și-mi mai trebe-o meserie să beau numai vin.

Tu, copilă bălăioară și cu ochi căprui,
Ce te dai așa măreață, crezi că nu te știu?

Mă-ta vinde crastaveți în piață, tat-tu-i sacagiu,
Iar tu ești chiftilăreasă, strada Cișmigiu."

În subtitlul "Artiști uitați de autorități" se spune că "pentru autenticitatea repertoriului său și măiestria interpretării, cunoscutul etnolog Ioan H. Ciubotaru l-a numit "unul dintre puținii cobzari de vocație pe care-i mai are Moldova."

Din nefericire însă, nici pe el nu-l mai are, trecând în lumea de dincolo.

Lăutarului de mai sus i se poate alătura cu succes Vasile Ursache, din Vlădeni-Deal, com. Frumușica.

Măcar pentru certitudinea că ei nu au făcut niciodată play-back ar merita recunoștința noastră."

Adunând rapsozii cu instrumentele, repertoriul cu preferințele publicului, ajungem la concluzia că aceste locuri nu au dus niciodată lipsă de valori în domeniul muzicii lăutărești.

Din păcate însă, folclorul autentic și muzica lăutărească pierd tot mai mult teren, atât din cauza noilor preferințe ale publicului, cât și a lipsei de interes a autorităților pentru a promova adevăratele valori muzicale.

În plus, după ce unii lăutari "s-au dus să moară puțin", alții nu le-au dus mai departe activitatea.

Azi surogatele muzicale poluează tot mai mult atmosfera, play-back-ul, manelele, muzica electronică etc. au câștigat detașat lupta cu folclorul autentic și muzica lăutărească. (...)

Unde sunt lăutarii de altădată?

Unii s-au scârbit de actualele preferințe ale publicului, alții s-au dus să moară puțin.

Și unii și alții și-au adus obolul păstrării nealterate a valorilor muzicale românești, parte esențială a identității noastre naționale.

Măcar pentru atât merită pomeniți din când în când, dând înapoi câteva file de istorie locală." (idem)

Reflecții despre dragoste (folclor literar din comuna Frumușica)

Cea mai dulce amintire
Este pururea-n iubire,
O aprinde întâlnirea
Și o stinge despărțirea.

Amintirea nu se scrie
Pe-o bucată de hârtie,
Ci pe-o inimă curată,
Ca să nu fie uitată.

De-aș trăi sute de ani,
N-aș iubi fete cu bani,
Aș iubi una săracă,
Numai ochii ei să-mi placă!

Păsărică din ogor,
De ce blestemi ca să mor,
Lasă-mă, vreau să trăiesc,
Pentru-un pui ce îl iubesc.

Eu în lume cât trăiesc
Multe fete mai iubesc,
Fiindcă-s vesel și tăcut,
Pe cine iubesc sărut!

Fericit este momentul
Când lângă o fată stai
Și, sub raze de lumină,
Mii de sărutări îi dai.

Băiatul este un înger,
Iară fata ca un drac,
Dar vine ceva din cer
Când ei amândoi se plac!
(Ion Petrăchel, Rădeni)

Tot omul, cât el trăiește,
E dator a suferi,
Însă suferința crește
Când începe a iubi.

Care-n lume nu petrece
Care -n viață n-a iubit
E ca mort, de viu, sărmanul,
Degeaba a mai trăit...!

(de la Iordache Palaghia, 85 de ani, Vlădeni - „Vale” - Frumușica)

Mai frumoasă pare viața
Și traiul mai liniștit
Când iubești o fată bună
Și de dânsa ești iubit.

Cât de bine-i să trăiești
Când te place ce iubești,
Dar cât de-amărât mai ești
Când de la iubit n-ai vești...!

Cine iubește și spune
Acela nu-i om pe lume;
Cine iubește și lasă
Da-i-ar Dumnezeu pedeapsă;
Să-i ia mâna și-un picior,
Să rămână cerșetor;

Cine iubește și tace
Nici dracul n-are ce-i face!

Nu doresc în astă lume
Să iubesc de multe ori,
Ce-am iubit de prima dată
Să iubesc până ce mor.

Iubește cu tot focul
În timpul tinereții,
Căci vremea iute trece
Și-i scurt și firul vieții!

Nu știu oare ce să fie,
De ce mândra nu-mi mai scrie;
Ori hârtie nu găsește,
Ori cu altul se iubește...

Nu iubi o frumusețe,
Ce te poate înșela,
Ci iubește-un suflet nobil,
Ce te poate mângâia!

Și-am zis verde foi de tei,
Mult le-am spus ochilor mei,
Mult le-am spus, n-au ascultat,
După frumos s-au uitat.

Frumoasă este noaptea
Cu bolta înstelată,
Dar prost este băiatul
Ce crede într-o fată...!

Până n-ai să fii mireasă,
Nu promite niciodată;
Cine n-a fost serioasă

Nu va fi nici respectată!...

Pe drumul scurt al fericirii,
Precum marea e cu spume,
Din iubirea noastră sfântă,
Se urzesc urâte glume...!

Tare dulce e zaharul,
Dar mai dulce e amorul,
Căci zaharul se topește,
Dar amoru-n veci trăiește.

Când prinzi fata undeva,
Sărut-o și n-o lăsa,
Căci o fată sărutată
Nu te uită niciodată.

Ah! Ce bine este
Când, de prima dată,
Începe-o poveste:
Să iubească-o fată!

De urât te poți ascunde;
De drăguță nu ai unde,
Că, oriunde te-ai ascunde,
Ea la inimă pătrunde!

Dulce, dulce e zaharul,
Dar mai dulce e amorul;
Cu zaharul te-ndulcești,
Cu amanta te iubești.

Cât în lume vei trăi,
Nu trăi fără iubi;
Căci dragostea și iubirea
Sunt în lume fericirea!

Toate fetele-s frumoase,
Parcă-ar fi din tipar scoase;
Dar a mea e din cutie,
Cum îmi place numai mie.

Frunzuliță, lemn uscat,
Dragă, cum ne-am depărtat;
Nu fi însă supărată,
Nu gândi că scapi vreodată
Cu gura nesărutată!...

Păsărică fără de viață,
Du-te la iubita-n față,
Spune-i că eu cât trăiesc
Numai pe ea o iubesc!

Gellu DORIAN

HORAȚIU IOAN LAȘCU – 50

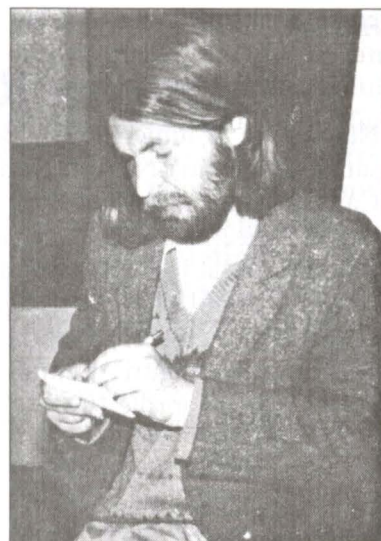
Dacă ar fi trăit, poetul Horațiu Ioan Lașcu ar fi împlinit pe 8 mai 50 de ani. Nu ar fi fost imposibil! Murind la doar treizeci și trei de ani, poezia sa, unică în felul ei, s-a adunat în doar trei cărți, dintre care doar una antumă - *Înălțarea*, Ed. Padal-Elcom, 1995 – și celelalte postume - *Lacrima neagră*, Editura Axa, 1998 și *Cartea Învierii*, Editura Axa, 2004 –, toate adunate într-o singură carte - *Poezii* - editată tot la Editura Axa din Botoșani de Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, în 2012, instituție la care poetul a fost angajat.

Biografia (și poezia) lui ar putea constitui motivul unei monografii, fiind una ce ține de o descendență dintr-o familie de intelectuali: bunicul, I.D. Marin, un învățător de școală veche, cu o pregătire temeinică, a fost un pasionat eminescolog, adunând de-a lungul anilor una din cele mai bogate și valoroase biblioteci din Botoșani, în care elevul și studentul Horațiu Ioan Lașcu a crescut și s-a format; apoi, Bica, pentru care Hil, așa cum i-am spus noi, cei apropiați, avea un adevărat cult, l-a crescut cu dragostea și respectul față de cei din jur; părinții, inginerul Ioan Lașcu, doctor în profesia sa, și mama, Zvetlana – toți i-au cultivat talentul pe care acesta și l-a arătat de timpuriu. Cine se va ocupa de acest lucru? Nu-mi dau seama, pentru că așa cum arată acum posteritatea prin care memoria lui se strecoară cu mare greutate nu dă prea mari șanse să se întrevadă ceva. Opera sa poetică se constituie din aproximativ 300 de pagini de carte, adică 276 de poezii. Cele mai multe poezii depășesc nota necesară de rezistență în timp. O analiză a acestora și o încadrare în contextul poeziei de azi ar fi relevantă pentru impunerea numelui poetului Horațiu Ioan Lașcu, care ar putea fi încadrat foarte bine promoției nouăzeciste, nu ca formulă poetică, ci una, așa cum am spus, aparte, singulară în felul ei, premergătoare anului formării acestuia ca poet (școala ieșeană lăsând amprente vizibile în poezia sa – menționez aici pe O. Nimigean ca lider). Nume însă cu mai mare rezonanță în poezia românească de azi, cum ar fi Daniel Turcea, Virgil Mazilescu, Marius Robescu, Mariana Marin, Aurel Dumitrașcu, Mihai Ursachi, Cezar Ivănescu, Ioanid Romanescu, Dan Laurențiu, Al. Mușina, Traina T. Coșovei sau Andrei Bodiu, ultimii trei recent plecați dintre noi, stau în așteptarea unor critici și istorici literari care să-i pună și postum în valoare.

L-am cunoscut pe Hil de pe vremea când era elev al Liceului Pedagogic din Botoșani, când, în clasa a XI-a fiind, l-am debutat, adus în pagină de Val. Guraliuc, în revista „Amfitrion”, care apărea la Biblioteca Județeană „Mihai Eminescu” Botoșani. În același an, 1982, a plecat la Iași, unde, în anturajul boem de acolo, și-a pecetluit destinul. Apoi, abia după 1989, în urma unui stadiu de profesorat la Todireni, l-am reîntâlnit la Botoșani, unde, părăsind învățământul, a lucrat mai întâi ca redactor la „Gazeta de Botoșani”, apoi, din 1993, la Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, fiindu-mi coleg până la plecarea mult prea

rapidă dintre noi. A fost și redactor al revistei de cultură „Hyperion”.

Calm și discret, uneori chiar rar le vedea, migălos cu textele sale, cu ale altora pe care le pregătea pentru revistă, pasionat de pictură și un bun cunoscător al literaturii române și universale, conviv de excepție și prieten fără condiții, Hil a lăsat în

rândul celor care l-au cunoscut o amintire plăcută și cu atât mai regretabilă, având în vedere dispariția lui prematură. Nu puține sunt momentele pe care le-am trăit cu el împreună. Unele aduc cu ele imaginile din care doream să-l smulg, să nu mai rătăcească în disperările lui, multe nejustificate, căutate de posedarea de care era acaparat. Nu a fost posibil atunci, cu atât mai mult acum, când, după aproape șaptesprezece ani de la plecare, doar numele lui îi ține locul și pe el măcar, cu micile mele puteri, încerc să-l salvez și să-l aduc în față, cât mai viu, cât mai pus în valoare. Nu este deloc ușor să impui un nume într-un vacarm de proporții, în care ignoranța și nepăsarea par mai la îndemână decât bucuria de a scoate în lume poezia adevărată, așa cum o înțelegea foarte bine Hil.

După moartea lui Horațiu Ioan Lașcu, survenită în 23 octombrie 1997, la instituția la care și el a lucrat, am organizat un concurs de poezie care i-a purtat numele. Trei ediții a ținut această inițiativă, ca apoi, prin decizia unui fost director, a fost sistat. Concursul era dedicat elevilor de liceu și ajunsese să aibă, în cele trei ediții, un ecou național. Din păcate atâta s-a putut atunci. Între timp am editat, în 2005, o primă ediție integrală a poeziilor sale, ca apoi, în 2012, să mai adăugăm la o ediție definitivă câteva poezii inedite puse la dispoziție de familie.

Definitiv pentru întreaga sa creație este poezia care deschide primul său volum și pe care o redau aici în întregime:

faceți ce vreți eu sunt
senina tăcere a apei nimeni
nu-mi poate lua nimic
nici tristețea nici moartea
între talaz și stelele fixe
aici sunt negociez cu
întunericul și întind
capcane iluziei vă privesc
nimic nu-mi puteți lua
moartea mai ales superbă în rest
faceți ce vreți
n-am fost pe de-a-ntregul
al meu n-am fost
niciodată al vostru

Camelia Răileanu – pătimirea prin poezie

Născută pe 24 iunie 1969, la Botoșani, în miresme de sănzien, de ziua Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul, Camelia Răileanu a trăit doar 33 de ani, sfârșindu-se trupește pe 2 martie 2002, la capătul a cinci ani de suferință. A lăsat în urmă respirarea a zeci de poeme pe care, în timpul vieții, le-a copertat în două volume: „Dimineața cercului”, Editura Axa, 1998, și „Cântec pentru cei nesinguri”, Editura Grafik-Art, 1988 (scos de sub tipar în aprilie 1999).

„Dimineața cercului” reunește 55 de poezii scrise în decursul a nouă ani (1988-1997), o perioadă de acumulari, dar și de disperări ale prezentului consumat într-o lume arahnoidă, plină de păianjeni imaginari cărora poeta li se oferă necondiționat, pentru că „de pânzele lor se țin suavi nervi ai iubirii”.

Versurile volumului de debut ne dezvăluie o sensibilitate în alertă, dar fără urme vizibile de ostilitate sau instigări inutile, chiar dacă adevărul lăuntric se afișează franc, pasional, fără emfază. Camelia Răileanu dovedește o exigentă aplecare asupra propriei ființe, însă nu depășește niciodată limita confesivă impusă de o anume discreție în sfera concretului. Elementele fantastice nu sunt decât o nevoie stringentă de negare a realului, de neacceptare a ceea ce este palpabil. Transpuse în poem, tragediile personale devin semne ale trecerii, măturii cu certă valoare artistică.

Autoarea cultivă în volumul „Dimineața cercului” un abandon în sfera seducției, cu predispoziție spre transfigurarea iubirii ca evadare din spațiul real, rigid al manifestărilor cotidiene. Sensibilitatea își lasă amprenta pe fiecare vers, urmând deseori un ritual al supunerii, al cedării în fața iubirii, ca singură menire a trecerii: „mi-amintesc doar/ că m-ai întrebat/ ce căutam eu pe pământ/ și ti-am răspuns iubire” (Întâlnire). Poeta afișează fără sfială, de-a lungul acestui prim volum, o

tulburătoare disponibilitate a trupului fizic („ca să dau de tine,/ urc în două, trei sau patru labe/ spirala turnului mov” – Turnul mov), chiar dacă la capătul acestei supușenii terestre o așteaptă „toată tristețea lumii”. Însă iubirea se cere asumată, trăită, și este de ajuns o mână întinsă pentru ca acolo, în „turnul mov”, să experimenteze miracolul suprem – „căderea în înălțare”: „Venită să mă arunc de pe turn,/ e de-ajuns să-mi întinzi o mână/ ca să fac din ea/ o scară de urcat la ceruri/ con-

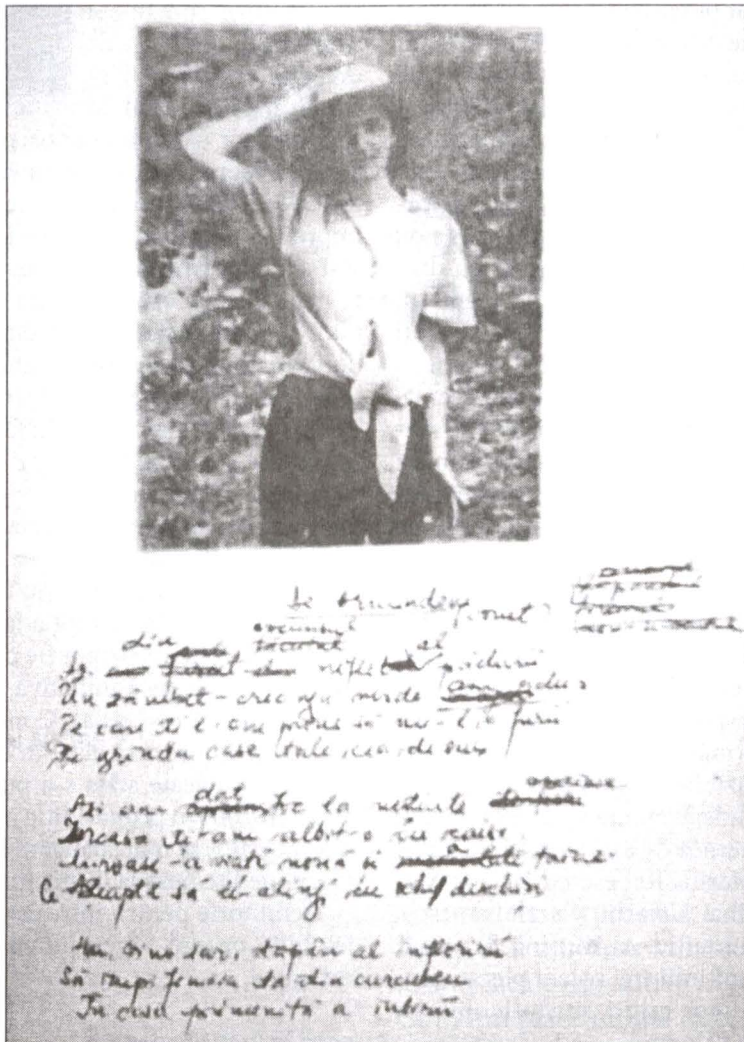
vertind căderea în înălțare,/ niciodată invers” (Turnul mov).

Dotată cu o inteligență nativă căreia i-a adăugat, pe parcurs, o capacitate de autoanaliză aparte, Camelia Răileanu pare să fi cunoscut – în viață ca și în moarte – o supremă solitudine. Versurile sunt rezultatul unor îndelungi acumulări lăuntrice, descărcări ale unei ființe din ce în ce mai greu de mulțumit. „Am înnebunit/ să tot fiu PESCĂRUȘ,/ să joc pe-o scenă goală/ de-a viirea și de-a iubirea.// Și totuși, ce e FERICIREA,/ domnule Cehov.// În samovarul minții/ fierb dorințele nespuse ale firii” (Bună seara, domnule Cehov!).

Poeta își (pre)figurează imaginile poetice într-un tipar comun femeii îndrăgostite, poezia devenind în final o

amplă manifestare a feminității, chiar dacă presărată cu paradoxuri, și acestea previzibile, dând naștere unor noi realități: „El aduce marea pe uscat/ demonstrând că/ nu s-a inventat încă înecul” (Lagună).

Dualitatea atitudinal-creatoare este prezentă prin aducerea aproape obsesivă, în poem, a simbolului ușii. De o parte și de alta a ușii se nasc cele mai multe stări și sentimente contradictorii. Ușa nu este doar aici și dincolo, la Camelia Răileanu există și „starea de (în)tre/deschidere”, o zonă de vulnerabilitate pe care o simte atunci când spațiul ușii deschise se lasă pătruns de lumină/întuneric, de vedere/nevedere. „În ochi mi se

zbate o ușă./ Zadarnic încerc s-o scot/ Nici nu vrea să se închidă./ Mai stau puțin și trag ușa.../ S-au adunat prea mulți curioși/ să vadă ce-i înăuntru”, citim în poemul „Ușa”, din 1988, cu care începe volumul de debut „Dimineața cercului”. Există o singură ieșire din această stare de vulnerabilitate: „ușa se face țândări”, văzul se eliberează și „mă așez la capul podului/ grăbindu-mă să uit de lume” (Ușa).

Eliberarea nu durează. Tulburarea, disconfortul fizic și psihic, teama se instalează în poemele următorilor ani, același simbol al ușii devenind o formă de manifestare a temerilor legate de iubire. În 1993, „Crima de a iubi” anunța furtuna ce avea să o cuprindă în scurt timp. Din starea de (între)deschidere („Cuțitul de lumină al ușii taie/ o felie de întuneric/ care mă-nghite”) pe care o înfruntă cu inconștienta unui săritor la trapez fără plasă de siguranță, poeta trece în realitatea și mai dură („În urma mea, dincolo de ușă,/ se aude gâl-gâind sângele/ din cadavrul indiferenței tale”). În final, urmând înțelepciunea proverbului chinezesc care spune că „ușa cea mai bine închisă este aceea pe care întotdeauna o poți lăsa deschisă”, pare să depășească acest „complex al ușii”, chiar și numai pentru a experimenta înălțimea, lumina, perspectiva: „O ușă deschisă/ m-aduce la verticala ființei./ Inima se cațără/ pe lujerul de lumină/ crescut între umerii noștri” (Apariție).

Limbajul poetic din acest prim volum este un depozitar matematic al cărui echipament nu este neapărat unul al cunoașterii, al motivației experiențiale, ci conține un strat senzorial, o formă de reacție afectivă la ceea ce nu este perfect, dar poate deveni perfectibil. Dacă alăturăm acestei percepții teoria conform căreia cunoașterea matematică este de natură predominant metaforică, descoperim în poezia Camelliei Răileanu ceea ce Solomon Marcus definea metafora drept „protagonistă a scenei matematice”, un concept care trece de la metaforă ca ornament oratoric la metafora cognitivă, ca instrument al cunoașterii. Or Camelia Răileanu, fără să aplice conștient acest principiu, nu face decât să recunoască statutul primordial al metaforei și să îi confere dimensiunea prin care, uzitând de matematică, ea concepe existența, adică „trăirea unui lucru prin altul” (Solomon Marcus): „Jumătăți perfecte de cerc,/ complexe mele și complexe tale/ se împlinesc în complexul lui Oedip,/ cerc ce se-nscrie perfect/ în triunghiul echilateral al vieții./ Această elementară lecție de psihanaliză/ se poate învăța/ bând cafeaua amară a dragostei/ la un triunghi de masă/ care are doar două scaune” (Geometria psihanalizei). Mecanismele minții umane se raportează la nivelul pragmatic al trăirii, dragostea devenind „un multiplu de cinci” care începe de la „sfiala/ celor cinci degete/ pe care ne tot numărăm/ emoțiile, suferințele, anii,/ până obosim”. Metaforă care o însoțește până în târziul iubirii, când „ultima strângere de mână/ e tot un multiplu de cinci” (La aniversară).

Ultimul poem din volum este datat 31 decembrie 1997, Camelia Răileanu încheind astfel un an al sfâșierii trupești și sufletești, după moartea unui alt poet, Horațiu Ioan Lașcu. „Luna noiembrie fu/ luna poezilor damnați./ Horațiu cel tânăr muri, înălțându-se./ Vestea ajunse la mine când/ omul în alb șoptea/ dezvelindu-mi țeasta ca pe pântec:/ parc-ar fi Fecioara Maria!/ A doua zi din Iisus/ îmi rămăseseră-n creștet/ doar cununa de spini și pirioanele LUI. Cu toții îi purtăm crucea,/ Horațiu, bătrâne” (Crucea poezilor).

Eul poetei rămâne însă nevindecă, neobosit căutător de sensuri și deschideri care să evite moartea până în ultima clipă. Suferința telurică se compensează cu universul astral de care Camelia Răileanu dispune cu lejeritate, salvând parcă un destin ratat, dar o ratare ce ține mai degrabă de carnalul sfidător, oferind la schimb crucea verticală a pătimirii omenesci. O pătimire care devine, prin poezie, formă a absolutului grandios, o transcendere către catapeteasma Cuvântului.

Vlăduț-Ioan CREȚU

Este elev în clasa a XII-a la Colegiul Național „Mihai Eminescu” Botoșani. Creațiile sale conțin pe ici și colo versuri reușite, imagini și tropi îndrăzneți, care ne îndeamnă să credem că evoluția sa va fi posibilă în bine, numai dacă își va completa preocupările zilnice cu lecturi din poezia de ieri și de azi, lecturi care nu sunt de loc vizibile în ceea ce scrie. Publicăm o poezie, pentru a-i încuraja actul creației, meritoriu pentru început. (G.D.)

Abstract

Privești în jur, o mare de oameni,
Te pierzi într-un abis,
Ai închis ochii, au dispărut cu toții, nu mai este nimeni,
Iar negru te-a cuprins ca-n vis.

Din negru, imaginea ta crește,
O nouă lume, o nouă planetă
Unde speri că vei vedea numai zâmbete,
Și lumea nu va mai fi grăbită.

Când crezi că totul a fost real spre a ta uimire,
Când ochii ai deschis, ceva este-neregulă,
Nevinovat, tu ai să descoperi cu stupoare
Că oamenii au ochii plini de ură.

Și se transformă-n monștri...

Maria Baci, de la rigoarea construcției clasice la lirismul confesiunii*

Lirica Mariei Baci se încadrează fără dificultăți în peisajul mai larg al poeziei scrise de generația sa. Cultul pentru exerciții clasice, utilizând de preferință teme și puneri în scenă, precum și un prototip de imagini care dominau epoca, se evidențiază pretutindeni. Toate acestea constituiau de fapt un bun comun al poezilor afirmați către sfârșitul trecutului secol. Însă rămânea fiecăruia libertatea de a valoriza, conform harului său, inventarul poetic de care vorbim. În acest sens Maria Baci și-a ales un teritoriu consonant cu temperamentul ei, unde predispoziția confesivă se află într-un oarecare echilibru cu elanul civic, chiar politic, antrenând adesea incandescențe vulcanice. Ce este oare deci propriu lirismului feminin în cazul Mariei Baci? Poate tocmai această interiorizare a conflictelor, mărturia vulnerabilităților personale și spiritul confesiv-elegiac, din care însă nu lipsesc uneori inerente efuziuni și nostalgii. Dar pe lângă finețurile de filigran, exprimând gingășii și inocențe și confirmând filiații poetice feminine, se dezvoltă și un trunchi al discursului atitudinal, cu atacuri virulente la adresa cadrului public, infestat de vicii și în mare parte dezumanizat. Aici poeta devine tranșantă și vaticină, creionând pentru omenire perspective sumbre. Revolta și timbrul pamfletar, ironia amară, izbucnirile de orgoliu și o tot mai vizibilă resemnare finală, într-un melanj prielnic construcției lirice totuși, asigură textelor suficiență tensiune pentru a fi validate literar.

Maria Baci nu-și propune o poezie care să epateze, eventual prin insurgență stilistică sau violență de limbaj. Lipsește parcă și efortul special de singularizare a vocii lirice, care pentru cei mai mulți dintre confrăți înseamnă preocupare fundamentală. Dar în pofida acestui dezinteres, ignorat în numele sincerității, Maria Baci este o voce recognoscibilă, în primul rând prin pecetea sa formală. Ea cultivă o poezie a tiparelor îngrijite, cu virtuți cantabile și asonanțe venind din adâncul oralității. Avem un control atent al expresiei, momentele patetice, deși există, fiind rare și de cele mai multe ori filtrate printr-o sită cerebrală, așa încât produsul finit să poarte girul clar al elaborării. E greșit să-i fixăm rădăcinile doar în solul fertil al eminescianismului, de care poeta se simte legată. Maria Baci, care și-a asimilat perfect lecturile din toate zărilor liricii de calitate, reverberează încă, în creuzetul poetic propriu, sunete din Labiș, Magda Isanos, Bacovia și Arghezi sau Păunescu și Dinescu. Nici vorbă însă de contaminare, autoarea șlefuiindu-și cu mîgălă arhitecturi lirice care o reprezintă. Există în această poezie zone ale monologului și interogației, spiritualizate și investite cu sens, într-o definire plastică de reținut. Deși creația feminină este mai mereu una a corporalității, adică a realității proprii, cu seisme afective și ingenuități specifice, Maria Baci impune construcției sale un regim sever de sublimare, pînă la așezarea textului în albia preconizată. Cu toate că din tablou nu lipsesc umbrele și șoaptele, relieful poeziei sale, deloc plat, are ascuțituri și durități diamantine.

După tatonarea mediului ostil, poeta se repliază în propria intimitate, spațiul interior oferindu-i mai multă libertate

și siguranță. Tonul oscilează între cumpătare și exces, într-un perpetuu proces de decantare a emoțiilor. Vorbim de o lirică modernă în spirit și clasică în rezonanțe. Elementul biografic și cel istoric se adaugă unei partituri cu valențe ontologice, de autodevoalare. A nu privilegia realitatea exterioară în dauna eului pare o regulă pe care Maria Baci o urmează cu fidelitate. Pentru ea depășirea intimității devine traumatizantă, exterioritatea însemnând agresioni și ingerințe, după cum ne și spune undeva: „nu mă îndemnați să fug / de pe cruce sau din jug“. Neagă oare autoarea alternativa interferențelor, a conexiunilor care pot îmbogăți spiritual? Răspunsul poeziei sale este negativ, Maria Baci rămînînd în esență legată osmotic de timpul său. Exploziile vitaliste conferă textelor o aură luminoasă. De altfel luminozitatea, aproape excesivă, devine omniprezentă, innobilînd ființa, dar făcînd și mai evidente, prin reflexie, hibe concrete. Deși expresia este mai totdeauna directă, ești îndemnat adesea la lecturi subtextuale, pentru că autoarea iubește rafinamentul și frazarea alambicată. Se cuvine să mai remarcăm respectul Mariei Baci pentru limbaj, pentru cuvîntul ziditor. Așa încît ecourile livești nu pot să submineze onestitatea ei în fața verbului, ca și refuzul organic al oricăror contrafaceri și mimetisme. Aceași onestitate o împiedică să participe la convulsiile și agitația din viața noastră literară, așa cum se propagă ea de la „centru“. Maria Baci nu și-a reglat respirația după nici o direcție la modă în cele cîteva decenii de scris. Cînd atmosfera devine de nesuportat, poeta se refugiază în universul copilăriei, dînd la iveală și aici o literatură extrem de frecventată public. Privirea sa este a observatorului critic, trimițînd spre valori pedagogice.

Supravegheat strict de ochiul rațiunii și supus în permanență analizei, fiorul erotic nu conduce decît rar la mari combustii interioare. Cu certitudine, pentru Maria Baci nici iubirea nu poate fi separată de valorile etice ale existenței. Fără aceste valori lumea ar fi condamnată la disoluție, iar poetul, ca om al cetății, trebuie să identifice și să incrimineze răul. Ceea ce și face adesea Maria Baci, cu mențiunea că zelul luptător se relativizează treptat, pe fondul unui scepticism mai mult indus decît funciar. Concretul este o entitate duplicară dezvăluind inconsecvențe care provoacă alienarea ființei. În plus poeta înțelege pe deplin ubicuitatea morții, într-o percepție senină, după lungi examinări și „pelerinaje“ introspectiv. Și totuși, în pofida filtrului rațional, impresia finală despre poezia Mariei Baci rămîne aceea a unei desfășurări vitaliste, atașată luminii și bucuriilor cotidiene. Pentru că lumina izvorăște și eclatează continuu, din izvoare cosmice nepuizabile, oferindu-ne șansa întîlnirii cu sacralul. Încît impasurile sceptice sînt mai degrabă consecința imediată a unor evoluții biografice nefavorabile. În astfel de momente acționează o luciditate glacială, zăgăzuind răbufnirile euforice și temperînd, prin recursul la analiză, inclusiv voluptatea erotică. Senzorialul este surdinizat, patosul liric fiind posibil doar în clipe de maximă relaxare morală. Adică atunci cînd emisia lirică se derulează fără constrîngeri. Sînt de notat moderația tonului, precum și o anumită dexteritate a construcției, pe

calapod clasic, fără impetuoșitatea lui Păunescu sau seducția dinesciană. Glosarea pe teme diverse, mai ales existențiale, vădește inteligență și dinamică. Iar suavitatea, imaginile extatice, tristețile pufoase și diafane sînt mereu contrapuse partiturilor ce degajă forță, radicalizînd discursul. Prezența unor simboluri și hieratismul stilistic al multora dintre texte sugerează, pe alocuri, gestul de expansiune al autoarei către orizonturi poetice de altă factură, dînd seamă astfel despre multiplele sale disponibilități. Sincronizîndu-se doar cu ea însăși și cu modul său de a înțelege realitatea, Maria Baciuc este o sensibilitate expresionistă, formată din nelinești și dezabuzări. De aici o vizibilă tendință de regresie către spațiul interior, în pofida nativei sale chemări vitaliste.

Din debutul editorial al Mariei Baciuc (în volumul colectiv **Solstiții**, cu grupajul de versuri intitulat **Cercuri**, Ed. Junimea, Iași, 1985) reținem, ca pe un avertisment, refuzul autoarei de a se plia pe experimentalismul poetic al epocii. Ea scrie „în dulcele stil clasic”, cu înclinări spre reflecție, în care se intersectează gestică luminoasă, labișiană, a bucuriei de a trăi, cu vagi puseuri sceptice. Realitatea este deja asumată autobiografic, prefigurîndu-se din surpări interioare, cu oscilații între înfrîngere și speranță, între așteptare și acțiune: „Miros de gutui, de nuci, de vin... / Toamna asta nu-mi mai face daruri. / Dintr-un plîns, voi ieși, să vin, / Și-am să te cîștig, din nou, la zaruri!” (*Joc de zaruri*). Pentru autoare provocările încă există doar spre a fi înfruntate.

Volumul **Oglinzi** (Ed. Junimea, Iași, 1988), ca o reflecție a propriului ego, aduce în prim plan proiecția luminii. Aceasta tinde să devină principiu ordonator, sursă de viață în lanțul universal al materiei. Este element primordial, girînd continuitatea: „Dintru ființă, zămislind lumină, / Nemargine nici unui început, / Trec prin cîmpia ta, arzînd făclie, / Și nu rămîn să viețuiesc în lut. // Imperii de lumină port în aripi, / O curgere, un cîntec, un destin. / Sunt dintr-o, dincolo de suflet, lume, / Și numai fericirii mă închin!” (*Imperii de lumină*). Lumina va face carieră în poezia Mariei Baciuc, însoțindu-i impulsurile vitaliste, în contradicție cu zonele umbrite ale disperării sau resemnărilor orgolioase. Prin setea incomensurabilă de viață și fericire, lirica sa intersectează, încă, o tradiție labișiană. E și sete de acțiune, de luptă cu toate inerțiile sale și ale celorlalți. Din emoții vizualizate și încercări erotice autoarea își alcătuiește un traseu al speranței în fericiri planetare: „Te iubesc! Ce cîntec mă-nfioară! / Cerul e un fluture zburînd. / M-am născut acum a doua oară / Și cutreier lumile, iubind.” (*Te iubesc!*). În *Decembrie* resimțim aproape fizic disperarea poetei. Aici eroticul, asociat pustiului hibernal, cu revărsări de ninsoare bacoviană, duce cu gîndul, dincolo de vis, la zădărnici și imposibilitate: „Ninge. Cît de mult mai ninge / Cu Decembrie-n copaci!... / Numai tu mă poți atinge, / Dar și-n viscolul meu taci. // Numai tu mă poți ascunde / Pînă-n culmea cu zăpezi! / Un Decembrie-aș aprinde, / De-ai veni să mă mai vezi.” Construcția lirică este riguroasă, acordîndu-și instrumentele pentru cadente cantabile. Autoarea pare a fi sedusă de virtuozitatea formală a textelor, spiritul inventiv consumîndu-se exclusiv la nivelul metaforei. Există și multă adresabilitate directă, în defavoarea parabolei și semnificației sugerate. Cu alte cuvinte, nu tatonări precaute, ci explorare fără menajamente.

În *Cartea cu semnele rupte* (Ed. Eidos, Botoșani, 1995) Maria Baciuc se redefineste, adăugînd linii noi portretului și

și construindu-și textele pe alte eșafodaje. Redefinirea se face în primul rînd prin intermediul Cuvîntului, scris cu inițială majusculă. Ca și lumina, cuvîntul este perceput ca principiu vital, aflat, conform Evangheliei lui Ioan, la temelia universului. Creația reprezintă un miracol, iar Cuvîntul, cu majusculă, poate decide vieți și destine. Materialul divin al creației, Cuvîntul a fost distribuit doar custodiei poeziei, care prin el se pot sustrage morții: „Veacul se-ntuneacă / Pînă-n cuvinte / Numai Poetul / Trece-nainte.” (*Ci numai tu*). Atotputernicia cuvîntului, scris cu majusculă, se verifică în chip limpede la Eminescu: „Mihai Eminescu / Mai este-n Cuvinte.” (*În limba aceasta*). Dacă se întrupează, cuvintele împărtășesc soarta ființelor, adică se pot bucura de confort sau nu, indiferent de contextele istorice: „Ascunde-mă pe sub mătăsurile fine / Ale Cuvintelor trăite bine, / Să simt parfumuri vechi, ris de saloane, / Priviri alunecoase, din icoane.” (*Mătăsurile fine de cuvinte*). Sub zodia arbitrarului, cuvîntul își modifică substanța creatoare, îndreptîndu-se, cu semnul minus, spre rostul său distructiv: „S-a descumpănit și Firea / Într-o vreme prea bolnavă. / Și Cuvîntul și Rostirea, / Sunt pocale cu otrăvă. // Patimile gem în vorbe, / Faptele întrec măsura / Și, clocotitoare, fierbe, / Azvîrlind veninul, ura.” (*Cuvînt păscut*). Cînd e scris cu minusculă, cuvîntul înseamnă deșertăciune, balast, materie inutilă și chiar minciună: „Dar veacul zornăie cuvinte, / Pereții timpului sînt vechi, / Iar viața trece înainte, / Fără cireșe la urechi...” (*Adormirea Domnului Veac*). O senzație tulburătoare, a surpării planetare cutreieră echilibrul interior, încît poeta părăsește tot mai des turnul de fildeş pentru confruntările civice din agora. Însă constată că declinul lumii este ireversibil: „Între destrămare și nădejde, / Stau soldați cu baionete-n teci. / Pe pămîntul nostru, ca o rană, / Dumnezeu nu mai coboară-n veci! / Fără vreo glorie anume, / Se încheie-un veac atît de ros... / Noi sîntem în drum spre o Golgotă / Și ne ducem crucea, ca Hristos...” (*Crucea*). Poeta a schimbat astfel, sub imboldul necesității, portativul luminii tonice cu discursul ancorat în realitatea traumatică. Într-o arenă civică tot mai imundă, revolta e urmată de îndemnuri la acțiune. Consecință aproape logică: dispare și euforia iubirilor posibile, locul acestora fiind ocupat în întregime de o poezie a regretelor. Iată niște titluri semnificative: *Nu ne rămîne, Arlechin, Parcă am uitat să mai iubesc, Chinuit de-atîtea mici mizerii, La umbra cui?... Viitorul incert, mai degrabă catastrofic, dă naștere unui insidios fior al apostaziei: „Cine să mai poată a-nțelege, / La sfîrșitul drumului de lumi, / Viața noastră cum se poate drege, / Veșnicia cum să o asumi. // Ce Isus va trebui să vină / Cu învățămintele de folos, / Să ne-nalțe, iarăși, în lumină / Sufletul căzut și păcătos?... (Nelinești). Tot așa într-o ciudată *Rugă profană*: „Și, îngenunchind, îți cer / Stele albe, căzătoare, / Peste rana ce mă doare / Și lumină multă-n mine, / Să nu mă mai rog la tine / Și, atîta, să mă-nchin / Ca un fiu nelegitim, / Că dau foc la Cer // Amin!”* Stilistic, în aceeași manieră clasică, poeta recurge uneori și la distih, folosind metrica și ritmul versificărilor orale.

Cu *Vinovatul spectacol* (Ed. Augusta, Timișoara, 2001) asistăm la o importantă schimbare de unelte și chiar de viziune. Sectorul erotic cîștigă în tensiune dramatică. Acum regretul este dublat de suferința înfrîngerii, a lipsei de finalitate. Se adaugă trăirea disperată, ca o șansă ultimă: „Și nu se mai poate renunța / La îmbrățișarea aceasta, / La sărutul acesta, / La sfîșierea aceasta îndrăgostită / Cu capul pe trunchi!” (*Și nu*

se mai poate). Poezia care împrumută titlul volumului conține aceleași premise ale tragicului: „Te aflai lângă mine, / În tăcerea scurtată de atingerea ta. // Vinovatul spectacol / M-a tîrît în pustie...” (*Vinovatul spectacol*). Succesul este doar o himeră, în suflet insinuîndu-se eșecul: „Și, în mijlocul nopții, / Ne durăm, pentru miine, / Alt pustiu, / Altă moarte...” (*Dintr-o dată*). De altfel în această erotică a eșecului, poeta vorbește adesea nu despre eu, la persoana I, ci despre ea, relatînd parcă o poveste străină: „Ea trece, / Se petrece, / Nebăgînd de seamă / Ce prăfos e drumul / Și de cîte pustietăți atîrnă...” (*Apariția ei*).

Schimbarea majoră o reprezintă renunțarea în mare măsură la vechile canoane prozodice. Eliberată de limitări formale, comunicarea dobîndește autenticitate, devenind colocvială. Iar versul alb conferă nu doar fluentă, ci și perspectivă unor enunțuri lapidare. Așa se naște un teritoriu nou, al notațiilor de rafinament, consemnînd mici sinteze memorabile. Observațiile, în chip de concluzii, capătă autoritate aforistică, amintind haiku-ul: „Somnul mi s-a tăiat. / Și rămîn nemișcată, / Așteptîndu-te / În toate găurile trupului meu.” (*Somnul*). Sau: „În umbra ta am căzut / Și mă dor toate încheieturile / Cuvintelor.” (*În umbra*). Pe alocuri în acest „spectacol vinovat” al deziluziilor avem și irizări optimiste, de speranță și (iarăși!) lumină: „Am simțit o boare caldă / Cum mă-văluie și cum / În lumina ei mă scaldă / Și m-apropie de tine, / Și mă cheamă, și mă vrea...” (*Te-ai gîndit?...*). Dar lumina e un simbol al idealității, venit pe invizibile conducte divine și provocînd revelații imnice: „O biserică de lumină ești, / Cu ulițe de cuvinte / Aprinse în altare împărătești!” (*Imn*).

Necuprinsele iubiri (Ed. Augusta, Timișoara, 2002) înseamnă mai curînd recuperarea unor etape lirice familiare, de la expresie pînă la tematică și atmosferă. Ecouri melodice, captate în curgeri fluente, actualizează vechi tribulații erotice, în care se amestecă voluptatea și remușcarea. Pare un ritual al flagelării: „Și ce vinători de nimic, / Te țin țin-tuită în frig? / Te vor sfîșia în amurg, / Să-ți vînture trupul prin burg, / Ca, după aceea, să-ncerci / Spre altă durere să treci...” (*Iubire-mpușcată*). Concomitent cu textele erotice este resuscitată și tema socială a denaturării spațiului civic. Aici poeta se arată a fi un combatant tenace, folosind cu abilitate armamentul și muniția din dotare: „Cresc buruieni în adevăruri / Și mor iubiri în silnicii. // Cuvîntul însuși nu mai poate / Să fie luminos și bun, / Și toate ale lumii, toate, / În el se-adună și apun...” (*Cuvîntul însuși*). Din același areal este și *Vămuiri*, iar *Supliciu* propune un portret hristic, simbolizînd condiția tragică, în care sentimentul adorației sacre se contopește cu fiorul carnal al iubirii pămîntești: „Sărută-mi rănile din palme / Și, de pe cruce, dă-mă jos, / Și spală-mi trupul de sudalme, / Și îngrijește-mă frumos...”

Și **Pelerinul** (Ed. Axa, Botoșani, 2006) ține cumpăna între investigarea propriilor abisuri și misiunea civică a artistului. Dintre multele posibile interpretări, poeta recurge la definiția romantică a pelerinului: rătăcitorul generos, aflat într-o eternă călătorie altruistă și dăruind continuu, fără a pretinde ceva pentru sine: „Eu n-am ce să vă cer / Nici unuia nimica, / Dar am ce să vă dau: / Din inima tăriei, / Lumina care-o beau!” (*Dar de lumină*). Aura luminii se circumscrie unei simbolistici dominante în lirica Mariei Baci. Pentru poetă împlinirea destinului înseamnă, de fapt, lumină perenă: „În Grădina de lumină / A Cuvintelor mele, / Încep păsări să vină, / Tatuete

cu stele. // Înflorește văzduhul, / Se usucă pustiuri / Și lumina din duhuri / Se aprinde pe riuri.” (*Grădina cuvintelor*). Tot în lumină învăluie autoarea și o posibilă replică la celebrul titlu de roman **Bonjour tristesse**, publicat de Françoise Sagan în anul 1954 și care exprima deziluziile și debusolarea generației postbelice: „Bună dimineața, fericire! / Mînji pe pajiști, mestecînd lumini! / Clocotită sevă a iubirii, / Ne-măsură căreia te-nchini!” (*Bună dimineața*). O răscolitoare bucurie de a trăi, ca la Magda Isanos, de această dată sub falduri de abundență lumină: „Căutați-mă / În vîltoarea Sorilor, / Unde nu mă cunoaște Moartea / Și unde zilele / Se înnoadă de brațele mele. // Sunt o lumină / Trecută de zăpezi, / Sărbătoarea vieții / Oferindu-mi loc permanent / La masa ei.” (*Căutați-mă*). De la exuberanță și poftă de viață, poeta trece ușor la polul opus, al disperării: „Voi nu știți / La cîtă disperare / Poate fi înhămată o zi / Cu dinții înfipti / În memoria mea.” (*Limită*). Asta și pentru că, într-o lume deformată, „numai Celui Fără Mască / I se vor potrivi cuiele / Și crucea...” (*Unu*). Iată și aluviunile trecerii, purtînd cu ele, inevitabil, destructura: „Prin însingurarea mea, / Curge zilnic o cișmea / Și mă seacă, și mă-nseamnă, / Căci e toamnă... Toamnă, toamnă!” (*Toamnă*). Într-o lume a duplicității *Spectacol fără măști* este o pledoarie pentru sinceritate: „Aruncați măștile! / Să jucăm cu chipurile noastre adevărate, / Cu sufletele noastre, așa cum sunt: / Strălucitoare ori parșive.” Dar tabloul general este insalubru: „Sufletul, castel de tomberoane / Lîngă care mîriie hăitași / Și măturători trîntiți, la umbră, / Pe careu de dame și de ași.” (*Sufletul*). Nu întîmplător motivul hristic al crucii și al Golgotei este mereu transferat în plan personal, împreună cu întreaga sa conotație sacrificială. Lista cu astfel de poeme ar fi bogată: *Destin*, *Unu*, *Supliciu*, *Cer ars*, *Tablou*, *Crucea*, *Neliniști* sau *Sminteală*, dintr-un volum precedent. În același context poate fi citat integral poemul *Rugă*, care în altă parte se numește *Scrisoare deschisă*, impresionînd prin puritatea confesiunii și savoarea imagistică.

Sub pleoapa lumii (Ed. Quadrata, Botoșani, 2010) conține texte în manieră minimalistă, adică o specialitate a autoarei. Concizia bine strunită produce aserțiuni adesea imbatabile, parcă de săpat în piatră. Sînt cugetări mîzînd pe claritate și amintind de tradiționala lirică niponă. Iată ceva despre idealitatea artei și condiția poetului: „Cufundat / În luminile sale, / Cel ce așteaptă / Nu vede noaptea / În care stă.” (*Deziluzie*). Iar aneantizarea realității este totală: „Prezentul stă / La tai-fas / Cu nimicul din el.” (*Zero*). Încît visul regenerării devine simplă utopie: „Jumătăți de mesteceni, / Sfîșiați de podoabe, / Vor visa, la răscruci, / Inventîndu-și pădurea.” (*Speranță*). Într-o singurărată de neînvins, acceptarea morții este ca o negociere orgolioasă cu întregul cosmos: „Mor și eu cum moare Toamna: / Colorat și muzical / Și cu păsări în privire, / Și cu frunzele la bal...” (*Precum toamna*).

Spațiu deopotrivă al diafanităților specific feminine, cu largi valențe reflexive, dar în egală măsură și al tonurilor tranșante, de rechizitoriu civic și politic, poezia Mariei Baci, explorînd între concret și abisuri sufletești, este pînă la urmă o mărturie despre condiția ființei aflată în veșnică înclăstare cu destinul. Deși luminată în esență de spoturi tonice, această lirică se direcționează adesea spre regresii în cămarile profunde ale eului, sondînd imensa singurărată a trecerii.

(* Din volumul *Poeți botoșăneni de azi*, în curs de apariție la CJCPCT Botoșani)

Regulamentul de organizare și desfășurare a Concursului Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Poni Luceafărul...”, ediția a XXXIII-a, 14-16 iunie 2014, Botoșani

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani, în colaborare cu Editurile Junimea și „Convorbiri Literare” din Iași, precum și cu revistele de cultură „Convorbiri literare”, „Poezia”, „Dacia Literară”, „Feed back”, „Viața Românească”, „Familia”, „Vatra”, „Euphorion”, „Steaua”, „Hyperion”, „Conta”, „Semele”, „Poesis”, „Luceafărul de dimineață”, „Porto-franco”, „Ateneu”, „Cafeneaua Literară”, „Argeș”, „Bucovina Literară”, „Antares”, Filiala Iași a Uniunii Scriitorilor din România, Uniunea Scriitorilor din R. Moldova și ARPE, organizează, în perioada 14-16 iunie 2014 Concursul Național de Poezie și Interpretare Critică a Operei Eminesciene „Poni Luceafărul...”, ediția a XXXIII-a.

Concursul își propune să descopere și să promoveze noi talente poetice și critice și se adresează, astfel, poetilor și criticii literari care nu au debutat în volum și care nu au depășit vârsta de 40 de ani.

Concursul are trei secțiuni:

POEZIE:

1) *Carte publicată – debut editorial:* – Se vor trimite 2 (două) exemplare din cartea de poezie apărută în intervalul 10 mai 2013 – 5 mai 2014. Vor fi acordate 2 premii: a) „Horațiu Ioan Lașcu” al Filialei Iași a USR și b) al Uniunii Scriitorilor din R. Moldova.

2) *Poezie în manuscris (nepublicată)* – Se va trimite un print (*același volum și pe un CD – un singur exemplar!*) în 3 exemplare, care va cuprinde cel mult 40 de poezii semnate cu un moto. Același moto va fi figura și pe un plic închis în care vor fi introduse datele concurentului: nume, prenume, anul nașterii, adresa poștală, e-mail, telefon. Se vor acorda două premii care vor consta în publicarea a câte unui volum de poezie de către Editurile Junimea și „Convorbiri literare”, cu sprijinul financiar al ARPE. Juriul are latitudinea, în funcție de valoarea manuscriselor selectate, să propună spre publicare și alte manuscrise, în funcție de disponibilitatea editurilor prezente în juriu (Editurile Vinea, Paralela 45 și Princeps Edit).

Manuscrisele care nu vor primi premiul unei edituri vor intra în concurs pentru premiile revistelor implicate în jurizare, reviste care vor publica grupaje de poezii ale poetilor premiați. Un manuscris, cel mai bun, poate primi premiul unei edituri și al tuturor celorlalte reviste implicate în concurs. Toți poezii selectați pentru premii vor apărea într-o antologie editată de instituția organizatoare.

3) *Interpretare critică a operei eminesciene:* – Se va trimite un eseu de cel mult 15 pagini în 3 exemplare (*în copie și pe un CD*), semnat cu un moto. Același moto va fi scris pe un plic închis în care vor fi incluse datele concurentului: nume, prenume, anul nașterii, adresa poștală, e-mail, telefon. Se vor acorda premii ale unor reviste literare implicate în organizare. Eserile premiate vor fi publicate în revistele care acordă premiile și în antologia editată de instituția organizatoare.

Festivitatea de premiere va avea loc la Botoșani în ziua de 15 iunie 2014. Organizatorii asigură concurenților cheltuieli de masă și cazare.

Lucrările vor fi trimise, până la data de 10 mai 2014, pe adresa: CENTRUL JUDEȚEAN PENTRU CONSERVAREA ȘI PROMOVAREA CULTURII TRADIȚIONALE BOTOȘANI, Str. Unirii, nr. 10, Botoșani. Relații la tel. 0231-536322 sau e-mail: centrul_creației_botosani@yahoo.com.

PS. Se primesc grupaje de până la 15 pagini și pe e-mail!

Regulamentul Concursului Național de Creație a piesei de teatru într-un act „Mihail Sorbul”, ediția a VIII-a 28-30 octombrie 2014

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani, în colaborare cu Primăria Săveni, organizează, în perioada 28-30 octombrie 2014, cea de a VIII-a ediție a Concursului Național de Creație a Piesei de Teatru într-un act „Mihail Sorbul”.

La concurs pot participa dramaturgi români contemporani, membri sau nu ai uniunilor de creație, fără limită de vârstă, cu o **piesă de teatru într-un act**, care să nu depășească maximum 20 pagini listate la corp 12, la 2 rânduri.

Organizatorii nu impun concurenților nici o tematică.

Lucrările dactilografiate sau listate vor fi trimise în 3 (trei) exemplare, semnate cu un motto, același motto fiind menționat și pe un plic închis în care vor fi incluse datele autorului și adresa, telefon, e-mail, pe adresa Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, Str. Unirii 10, Botoșani, până la data de 1 octombrie 2014.

Un juriu format din personalități marcante ale culturii române va acorda următoarele premii: Premiul I – 2.500 lei • Premiul II – 2.000 lei • Premiul III – 1.000 lei • Premiul special – 500 lei

Juriul are latitudinea de a redistribui sau diminua valoarea premiilor. Relații la telefon 0231-536322.

Regulamentul Festivalului Concurs Național de interpretare a piesei de teatru într-un act „Mihail Sorbul” ediția a XXIV-a Botoșani, 28-30 octombrie 2014

Având în vedere punerea în evidență a celor mai valoroase formații de amatori, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani, în colaborare cu Primăria Săveni, organizează cea de a XXIV-a ediție a Festivalului – concurs național de interpretare a piesei de teatru într-un act „Mihail Sorbul”. Actuala ediție va avea loc în perioada 28-30 octombrie 2014, la Botoșani, în sala Teatrului pentru Tineret „Vasilache” din Botoșani (sau în sala de spectacole a Casei de Cultură a Tineretului Botoșani).

La concurs pot participa una sau două formații din fiecare județ al țării cât și formații de teatru de amatori din Republica Moldova și Ucraina. În vederea repertoriului, organizatorii nu impun nici o restricție tematică, în afara genului specificat în titlatură – **piesă de teatru într-un act**. În acest sens, timpul unei reprezentații nu trebuie să depășească 30-40 de minute.

Menționăm că organizatorii pot pune la dispoziție trupelor de teatru de amatori piese de teatru într-un act premiate la edițiile precedente ale Festivalului concurs național de creație a piesei de teatru într-un act „Mihail Sorbul”. Aceste piese le puteți procura la cerere, de la instituția noastră, din momentul primirii regulamentului și a fișei de înscriere.

Înscrierea la concurs se face pe bază de fișă de înscriere, conform anexei, până la data de 10 octombrie 2014, pe adresa: Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, Str. Unirii nr. 10, cod 710233. Relații la telefon 0231/515448, fax 0231/536322, e-mail: centrul_creației_botosani@yahoo.com.

Juriul, format din personalități marcante ale culturii române, va acorda următoarele premii: Premiul I (trofeul festivalului) – 2.500 lei • Premiul pentru regie – 2.000 lei • Premiul pentru interpretarea unui rol feminin – 1.250 lei • Premiul pentru interpretarea unui rol masculin – 1.250 lei • Premiul pentru interpretarea unui rol episodic – 800 lei • Premiul special – 400 lei • Mențiuni – 3 x 100 lei – 400 lei

Juriul, de comun acord cu organizatorii, are latitudinea să redistribuie ordinea și valoarea premiilor. Organizatorii vor asigura masa și cazarea tuturor participanților în perioada desfășurării festivalului-concurs.

Mihai FEDIUC

DANSUL CA SUBIECT

Dansul ca subiect nu constituie o noutate absolută în mișcarea coregrafică din țara noastră în afara tradițiilor artistice ale poporului.

Poporul și-a exprimat întotdeauna în cântec, obiceiurile sau jocurile populare, sentimentele și aspirațiile sale, preocupările de muncă sau diverse alte probleme de viață. El a creat dansuri în legătură cu anotimpurile, cu muncile agricole, sau cu alte îndeletniciri.

Acestea sunt: „Drăgaica” din Muntenia

„Dansul fetelor cu snopi pe cap din Maramureș”

„Dansul cununiei”

„Coasa” și Jocuri de iarnă din Moldova ca: Turca – jocul caprei și a căiușilor, Jocul ursului și a mascaților, Malanca, apoi diverse jocuri legate de culegerea poamelor, strugurilor (cu melodii și texte literare specifice). De asemenea, petrecerile, momentele de bucurie din viața omului, nunți, botezuri, peșitul, etc., au prilejuit alături de toți ceilalți factori economici, sociali și culturali, nașterea a numeroase dansuri populare cu acțiune, deci cu un subiect. De aceea exemplele tradiției populare, ca și sarcinile educative ale etapei culturale, ne obligă să avem un conținut de idei tot mai bogat în spectacolele coregrafice de amatori ori profesioniști.

Realizarea dansurilor ca subiect, este o muncă de creație complexă, determinată de o serie întreagă de factori și condiții:

I. În primul rând și de primă importanță este „alegerea temei”, – a ideii fundamentale, pe care coregraful își propune să o dezvolte în lucrarea sa. Act de opțiune, cu multiple implicații selectarea temei ca și a surselor de inspirație, în funcție de specificul fiecărei arte, asigură o condiție de bază în reușita unei creații. Marile opere au izvorât din unele, majore decisive pentru om și destinul său. Infinita diversitate de caracter, de situații de raporturi ale conținutului simbolicului artei poate fi redus în cele din urmă la un număr restrâns de teme general umane (dragostea, eroismul, moartea, lupta pentru libertate națională și socială, împrejurările istorice și locale concrete, particulare, beneficiază de fiecare dată de tratarea originală nouă (temă – termen, care definește grupul de fenomene de aspecte ale vieții materiale și spirituale prezente în opera de artă) natura particulară a realului reflectat în creația artistică.

II. Libretul – Prin Libret se înțelege textul unei opere muzical coregrafice, operă, operetă, balet, etc. Libretul cuprinde descrierea literară a subiectului ce urmează a fi realizat pentru a fi prezentat

pe scenă. El constituie baza ideologică a lucrării. Calitatea acesteia din urmă depinde în mare măsură de calitatea libretului. Subiectele pentru librete pot fi luate din lucrări de literatură create special după conținutul unei muzici existente, sau subiecte originale care să redea diferite aspecte din viața de toate zilele.

Această descriere trebuie să fie precisă și succesivă, în funcție de dezvoltarea subiectului, să pună în evidență ideea principală a lucrării. Trebuie să cuprindă indicații asupra locului și timpului unde se desfășoară acțiunea, enumerarea și caracterizarea persoanelor, atât a celor principale cât și a celor secundare, indicații în legătură cu muzica, costumele, decoruri, recuzită.

Libretul trebuie să țină seama de felul și specificul limbajului coregrafic, adică de modalitatea de comunicare specifică artei dansului. Ținând seama de caracterul afectiv al comunicării (trăsătură comună oricărui limbaj artistic) limbajul coregrafic are multiple posibilități mai ales în dezvăluirea unor sentimente (dragoste, bucurie, ură, dispreț) etc., sau a unor caractere de oameni cinstiți, curajoși, lași, fricoși, intriganți etc). De asemenea el oferă și posibilitatea prezentării unor activități concrete ale omului, activitatea de producție, diferite evenimente, întâmplări. Dar nu vrem să redăm

ca o copie fidelă a acestei realități, o descriere schematică a proceselor de muncă, de exemplu de a transforma oamenii în mașini sau unelte.

III. Libretul ca și întreaga lucrare trebuie să pună în evidență caractere, atitudini (pozitive sau negative) să ne dezvăluie prin intermediul imaginației cocătoare a autorului și realizatorului lucrării, relațiile dintre personaje, dintre acestea și problematica, tema aleasă care în final concluzionează cu atitudinea însăși a creatorului față de ideea respectivă.

Libretistul, autorul libretului poate realiza această lucrare literară singur, după izvoarele de documentare ce le are sau poate realiza libretul în strânsă legătură cu maestrul coregraf și compozitor. În procesul de realizare atât a dansului, a subiectului cât și a muzicii, libretistul în strânsă colaborare cu ceilalți colaboratori își desăvârșește libretul, îl redactează în mod definitiv adaptându-l cerințelor dramaturgiei, coregrafiei și muzicii.

Libretele pot fi scrise pentru: dansuri, soliste, duete, grupuri mici sau dansuri de ansamblu, având ca surse de inspirație și documentare atât aspectele de viață menționate mai sus, cât și teme de inspirație folclorică, obiceiuri, datini etc.

Urmează în numerele viitoare Treptele de dezvoltare ale Subiectului.

Elena PRICOPIE

Parada portului popular și Rapsodiile de primăvară

Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Botoșani, sub patronajul și cu sprijinul Consiliului Județean Botoșani, a organizat într-o primă ediție, o paradă a portului popular din zona Botoșanilor și din alte zone etnofolclorice ale țării, sâmbătă 3 mai 2014, urmată de un spectacol folcloric maraton al formațiilor artistice participante.

La paradă au participat formații artistice de dans popular tradițional din județele: Botoșani – Lunca, Vârful Câmpului, Mileanca, Corni, Hlipiceni, Hudești, Corăreni, Coțușca, Durnești, Dorohoi, Răchiți, Albești, Vlăsinești, Hănești, Tudora, Vorona, Călărași, Lozna, Școala Nr.8 „Elena Rareș” Botoșani, Liceul Economic Botoșani, Liceul Pedagogic Botoșani, Liceul Dimitrie Negreanu Botoșani, Grupul folcloric „Vatra”, Ansamblul „Balada”, Brașov, Olt, Maramureș, Bistrița-Năsăud.

Portul popular reprezintă una dintre cele mai importante forme de cultură ale unui popor, pe baza lui realizându-se numeroase cercetări privind costumele contemporane și aria de răspândire, originalitatea sa în raport cu portul altor popoare, contribuția lui în procesul de geneză. Costumele populare comunică și date de ordin național, fiecare popor arborându-și portul tradițional ca și drapelul, ambele având aceeași valoare simbolică.

Costumul tradițional moldovenesc este un certificat de înaltă iscusință și pricepere, este un etalon de frumusețe, care posedă un limbaj de comunicare a unor

tradiții străvechi, o mărturie vie a unui proces de creație în masă.

Pentru a reliefa însemnătatea portului popular, aduc în atenție o rugăciune ortodoxă pe care, în timpul lucrului, femeile românce o spuneau pentru comunicare cu divinitatea: „Cămara Ta Mântuitorule, o văd împodobită. Și îmbrăcăminte nu am ca să intru într-însa. Luminează-mi haina – taina sufletului meu! Si mă mântuiește, Mântuitorul meu”. Așadar, costumele populare erau taina sufletului femeii, slavă a întregii familii!

Alături de limbă, obiceiuri și tradiții, costumele populare constituie o emblemă de recunoaștere, o marcă a identității etnice, un document cu certă valoare istorică și artistică.

A fost o manifestare culturală dorită cred, de botoșănenii iubitori ai tradiției și portului popular, judecând după numărul mare de participanți la acest eveniment cultural și după aprecierile publicului, exprimate liber.

Duminică, 4 mai, manifestarea culturală a continuat cu spectacole extraordinare de muzică populară „Rapsodii de primăvară”, susținute de Orchestra de muzică populară „Mugurelul” Dorohoi, Ansamblul „Mărgineanca” al Casei de Cultură „Nicolae Iorga” Botoșani, Orchestra populară „Rapsodii Botoșanilor”, Orchestra Națională „Lăutarii” din Chișinău.

Programul a fost încheiat cu spectacolul extraordinar al artistului sârb Goran Bregovic.

Folclor coregrafic din Vorona, județul Botoșani

Notarea grafică a mișcărilor s-a făcut după simbolurile stabilite de maestrul de balet Theodor Vasilescu și maestrul coregraf Sever Tita.

CULEGERE ȘI TRANSCRIERE

COREGRAFICĂ: MIHAI CHELĂRESCU

TRANSCRIERE MUZICALĂ: CONSTANTIN LUPU

Motto:

„Singurul cu care nu te poți certa este Dumnezeu.”

Una dintre primele formule a formației de dansuri bătrânești a Căminului Cultural Vorona

CHINDIA

– Frunză verde iasomie,
Hai cu toții la Chindie.
Și iar verde muștel
Cu Chindia ușurel!
– Frunză verde matostat,
Cu Chindia pe săltat!
– Frunză verde stejărel,
Hai Chindia mărunțel!
– Frunză verde și-o păstaie,
Hai Chindia pe-o bătaie!
– Frunză verde arțăraș,
La Chindie-un pîtenaș!
– Frunză verde măr uscat,
Ia Chindia scuturat!
– Ușurel și-o joacă bine,
Că nu ne silește nime,
Ne silește inima,
Și-om juca cum om putea,
Amândoi alătura!

CHINDIA

„PE BĂTAIE”

„UȘUREL”

„PE SĂLTAT”

„MĂRUNȚEL”

„UN PÎTENEAȘ”

„SCUTURAT”

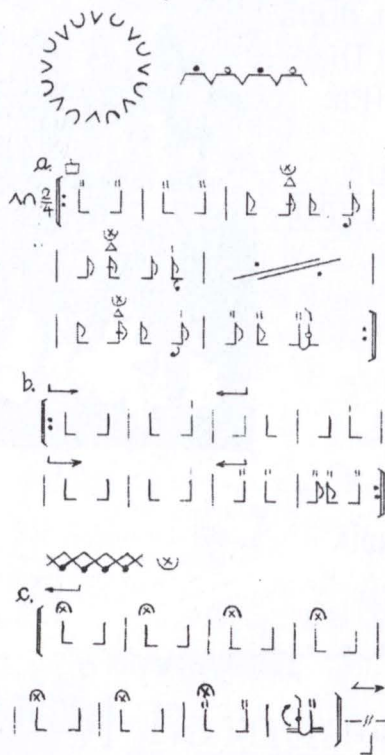
CHINDIA

ȚĂRĂNEASCA

– Tot pe loc, pe loc, pe loc,
Să răsară busuioc,
Să răsară câte-un fir,
Să miroase-a trandafir!
– Bătutea crucea măi dor,
Și pe tine bădișor,
C-am trecut dealul cu tine,
Și n-ai pus mâna pe mine!
– Ia mai zii o tropoțică
Ș-o bătută mărunțică!
– Hai mai las-o mai ușor,
Că-s tăiat la un picior,
Și-s tăiat așa de rău,
Că mă las pe pieptul tău!
– Vai de voi picioare moi,
O dat naiba peste voi,
V-am pus la călcâie foc,
Și trei zile pot să joc!

ȚĂRĂNEASCA

ȚĂRĂNEASCA

JOCUL ZESTREI

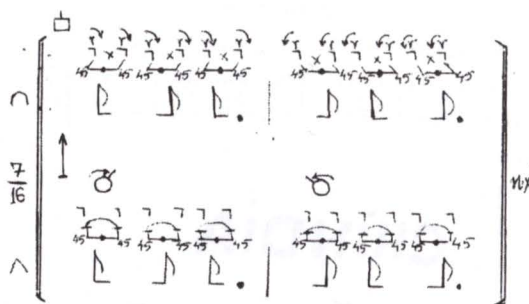
– Frunză verde și-o sipică,
Ieși afară soacră mică,
Să intrăm cu carele,
Să luăm scorțarele,
Să rămână casa goală
Ca ciolanul fiert în oală!

JOCUL ZESTREI

JOC DE NUNTĂ

– Scorțișoare nu-s prea multe
Că ni-s oile la munte!
Pernișoare nu avem,
Ca noi gaste nu tanem,
Că noi stăm lângă toloacă
Gâștele uliu le-ndoapă!

*BĂIEȚII AU ÎN MÂINI OBIECTE DIN ZESTRE.

JOCUL ZESTREI

– Bine-mi pare, bine-mi pare
C-am umplut carul cel mare,
Cu perini și cu scorțare
Și oglinda cea cu floare!

– Bag de seamă măi nevastă
Se deșartă casa noastră,
Și mai am pe capul meu,
Două fete și-un flăcău!

– Soacră mare ieși în prag,
Că-ți aduc noră pe plac (cu drag)
Nu-i nici mică, nu-i nici mare,
Cum îți place dumitale!

DE TREI ORI PE DUPĂ MASĂ

– De trei ori pe după masă,
Să scoatem focul din casă,
Să rămână binele,
Mireasa cu mirele!

– Iese luna dintre nori,
Mirele dintre feciori,
Iese luna din perete,
Și mireasa dintre fete!

– Vai săracul mirele,
Cum l-așteaptă binele,
Ziua, noaptea, pe răcoare,
Că-i mireasa ca o floare
Să o porți la cingătoare!

– Mirele și cu mireasa,
Parcă-s craiul și crăiasa,
Strălucesc în depărtare,
Ca un trandafir și-o floare!

– Ferice de aști părinți
C-au crescut copii cumiști,
I-au crescut, i-au legănat
Bună cinste au căpătat!

HORA ÎN DOI

– Hai băieți cu mândrele
S-adunăm ciupercile,
Că la noapte bate bruma,
Și nu mai rămâne una!

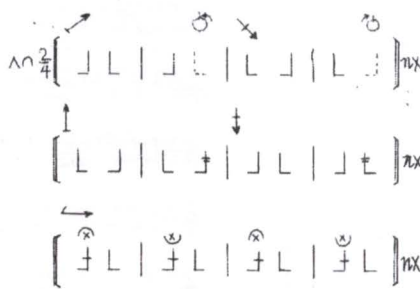
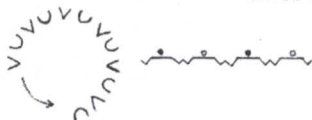
– Măi bădița mi-ai fi drag,
Dar nu-mi place-al tău nărav,
Căci cu câte te-ntâlnești,
Pe toate le săguiești!

– Foaie verde strop de rouă,
La mândra cu fustă nouă,
Nici nu ninge, nici nu plouă,
Nici noaptea nu cade rouă!

– Aseară pe vreme rea,
Când trăsnea și fulgera,
Mândra-n brațe mă strângea,
Tare bine mai era!

DE TREI ORI PE DUPĂ MASĂ

JOC DE MUNTĂ

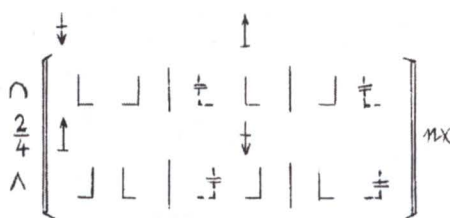

DE TREI ORI PE DUPĂ MASĂ

HORA ÎN DOI

JOC din HORA SATULUI

HORA ÎN DOI

SÂRBA ÎN DOI

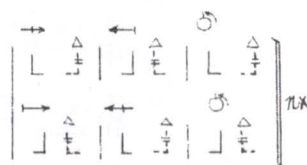
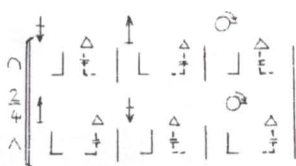
– Mândra mea din Vorona,
Nu mă lăsa la alta,
Iubește-mă din văzut,
Dacă nu mă poți mai mult.
Dacă nu, si nu, si nu,
Dă-mi gurița și te du!

– Hai mândruțo, hai cu mine,
Să te-nvăț a trăi bine,
Și-om trăi cu buzele,
Ca și cei cu sutele!

– Hai mândro să ne iubim,
C-amândoi ne potrivim,
Și la ochi și la uitat,
Și la dulce sărutat.
Și la ochi și la sprâncene,
Ca doi porumbei la pene!

SÂRBA ÎN DOI

JOC din HORA SATULUI

SÂRBĂ DIN VORONA

inf. Ștefan-Anton Mitică
Vorona, 1992

POLCUȚA

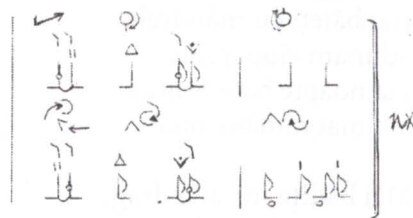
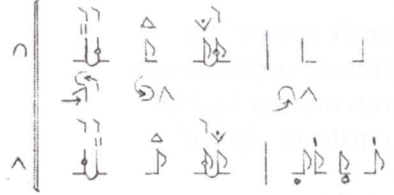
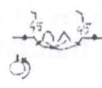
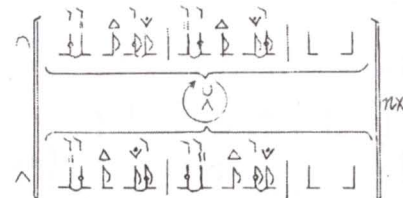
– Unturică de bursuc,
După Polcă mă usuc,
Când mă văd jucând cu fete,
Uit de foame și de sete!

– Să mă bată Dumnezeu,
Dacă mai fac rău și eu,
Să mă bată cât de tare,
Pentru mândra, nu mă doare!

– Mândra care-mi place mie,
N-are averi, n-are moșie,
Numai puișori pe ie,
N-are boi și n-are vaci,
Numai ochișorii dragi!

POLCUȚA

JOC din HORA SATULUI

POLCUȚA

larna nu-i ca vara!

Marcel Alexa - Stradă din Centrul Vechi

Constantin Piliuță - Casă din Botoșani